

A decorative rectangular frame with ornate, stylized corner elements. The top-left corner features a stylized letter 'А', the top-right 'Б', the bottom-left 'С', and the bottom-right 'Д'.

**ОРФОГРАФТЫГ
СЛОВАРЬ**

КЫЗЫЛ — 1958

ДЫЛ. ЛИТЕРАТУРА БОЛГАШ ТӨӨГҮНҮҢ ТЫВА
ЭРТЕМ-ШИНЧИЛЕЛ ИНСТИТУДУ

ОРФОГРАФТЫГ СЛОВАРЬ

*Дыл. литератури болгаш төөгүнүң тыва эртем-шинчилел
институдунуң ченынде терминология комиссиязы
бадылаан
13.000 хиде сөстүг*

ДӨРТКҮ ҮНДҮРҮЛГЕ

ТЫВАНЫҢ НОМ ҮНДҮРЕР ЧЕРИ
КЫЗЫЛ — 1958

БАШТАЙГЫ СӨС

Бо «Орфографтыг словарьны» ажылчы чоннар депутаттарының Тыва область совединиң күүсекчи комитединден бадылаан болгаш ССРЭ-нин Эртемнер Академиязының Дыл шинчилээр институтунун тюрк дылдар секторундан чүүлдүг деп санаан «Тыва орфографияның» дүрүмнери-биле шуут дүүштүр тургускан.

Словарьда амгы тыва литературлуг дылдың лексиказы колдап кирген. Оон-биле кады литературлуг дылда делгеренгей эвес, ынчалза-даа улустун аас чогаалынга таварышкылаар сөстөр, тускай терминнер база чер-чер аайы-биле хереглеттинип турар чамдык диалектизмнер болгаш эргижирээн сөстөрнүн шын бижирин чурумчудар дээш, словарьда киирген.

«Орфографтыг словарь» сөстү чангыс аай, шын деп бадыткаттынган хевири-биле бижирин доктаадып турар Ынчангаш ол болза сөстөрнүн шын бижириниң чангыс аай удуртулгазы болур болгаш хажыдып бижир чорукту буруу шаап турар. Чижээлээрге, моон мурнунда а к ш а, а ш к а деп ийи янзы бижип турган болза, ам чүгле а к ш а деп бижирин доктааткан. Ынчалза-даа словарь сөстүн лексиктиг болгаш адаар аайы-биле хевирлериниң кайызын-даа берген. Чижээ: словарьда б и е э к и база б и е э г и деп сөстөр иелээ кирген, чүге дээрге ол адаарының ийи янзы хевирлери-дир. Ол ышкаш х ө н е к, д о н г у у, д и и н, с ы р б ы к дээрге сөстүн лексиктиг хевирлери-дир.

Бо словарьны тургузарда, моон мурнунда үнгүлээ орфографтыг, орус-тыва, тыва-орус словарьларны болгаш парлалга, чечен чогаалдан материалдарны ажылдаан.

Л. Б. Чадамба, М. Д. Биче-оол, А. А. Пальмбах болгаш Ш. Ч. Саттың чогаатканы «Орфографтыг словарьның» үшкү үндүрүлгезин (1953 ч.) бо ажылдың үндезини кылдыр алган.

«Орфографтыг словарьның» дөргкү үндүрүлгезин З. Б. Арагачы кылып тургускан.

Словарьның бо үндүрүлгезиниң төлевилелин чугаалажырынга болгаш рецензилээринге А. Х. Алдын-Херел, Г. Ф. Бабушкин, М. Д. Биче-оол, А. К. Калзан, А. Ч. Кунаа, Д. А. Монгуш, К. Х. Оргу, А. А. Пальмбах, Е. Б. Салзымаа, С. А. Сарыг-оол, Ш. Ч. Сат, С. С. Сүрүң-оол, Б. Д. Хөвөдмей олар иденкейлиг киришкеннер.

«Тыва орфографияның» дүрүмнерин бо словарьның сөөлүңгө капсырылга кылдыр берген.

Бо словарьның талазы-биле бүгү-ле санал-оналдар, шүгүмчүлелдерни дараазында адресче чорударын диледивис: Кызыл, Кочетов кудумчузу, 12-а, эртем-шинчилел институту.

*Дыл, литература болгаш төөгүнүң тыва
эртем-шинчилел институту.*

СЛОВАРЬНЫҢ ТУРГУЗУУНУҢ ДУГАЙЫНДА

1. Сөстөрнн алфавит аайы-биле чыскаап тургускан.

2. Омонимнернн (бижнири дөмей, утказы ылгалдыг сөстөрнн) сан-биле демдеглээш, скобка иштинге оларныҥ тайылбырын берген. Чижээлээрге, *ажык*¹ (олча) болгаш *ажык*² (хааглыг эвес), *тос*¹ (сан) болгаш *тос*² (хадын карты).

3. Орус дылдан үлегерлеп алган сөстөрннң ударениени салган. Оларга тыва дылдың кожумактары киргенде-даа, ударениени хевээр арттырган. Чижээлээрге, *автонómия*, *автонómнуг*. Чамдык үлегерлээн сөстөрннң падеж, хамаарылга аайы-биле өскерлириннң чижээн көргүскен.

4. **Чок** деп сөстүн дузазы-биле тургустунган мырыңай чаа уткалыг нарын сөстөрнн тудуштур бижнир. Оларнык чижээн мыңчаар берген: *хөлчок* (хөлчок ыракта), *аянчок* (аянчок эки), *эргежок* (эргежок чугула).

Чок деп сөс чамдык сөстөр-биле тудуштур адаттынар болза-даа, чаа уткалыг сөс тургуспас болгаш чүгле ук чүүлдүң бар эвезин илередир. Ынчан ону мурнунда сөстен аңгылап бижнир. Мындыг таварылгаларда будулгаазын болу берип болурун барымдаалааш, **чок** деп сөстү аңгы бижнириннң чижектерин база киирген. Чижээ, *чайлаш чок*, *хайыра чок*.

5. Чүве аттарын чаңгыстың санында адаарының падежинге берген. Чамдык чүве аттарынга хамаарылга кожумаа немешкеш, оларны дөзүнден элээн өскертиптер болганда, ындыг чүве аттарын айтыры-биле кады немей киирген. Чижээ: эрин (*чүзү?*—эрни), *колук* (*чүзү?*—конну).

6. Кылыг сөстөрнн келир үениң причастиезиннң хеврин-биле киирген. Оларнын чамдык залог, вид хевирлерин база берген. Үннери элээн өскерилген кылыг сөстөрннң дөзүн скобка иштинде көргүскен. Чижээ: *миннир* (дөзү: билин), *сактыр* (дөзү: сагын).

Дөзү *м* база *н*-биле төнгөн чамдык кылыг сөстөрннге дадагалзал кожумаа киргенде, оларны чер-чер аайы-биле аңгы-аңгы адаар болганда, ындыг кылыг сөстөрннң шын хевирин скобка иштинде берген. Чижээ: *хөмер*

(канчанмас?— хөммес), *чынныр* (канчанмас?— чылынмас).

к биле г-ни дакпырлап бижир эрткен үенин причастияларын оларның укталганы кылыг сөстөриниң дужунда киирген. Чижээлээрге, *быжыгар* (канчанган?— быжыккан), *чуур* (канчанган?— чугган).

Деепричастияларни словарьда бербээн.

ОРФОГРАФИЧЕСКИЙ СЛОВАРЬ

А Я

А

а (эвилел)
 аа¹ (төрээн малдын
 баштайгы сүдү)
 аа² (аян сөзү)
 аа³ (айтырыгтын артын-
 чы сөзү)
 аагар (дөзү: аак)
 аадамнаар
 аадаң
 аадаңнаар
 аадар
 аажок
 аажы
 аажылаар
 аажылаашкын
 аажы-чаң
 аазаар
 аазаашкын
 аазадыр
 аазатпай
 аазатпайланыр
 аазаттырар
 аай
 аай-баш
 аай-дедир
 аайлаар
 аайлаашкын
 аайлажыр
 аайланыр
 аайлашкак
 аайлыг
 аак¹ (могадыг)
 аак² (уржук)
 ааксыг
 ааксыдыр
 аакталыр
 аактыг
 аал
 аалаар (алгырар)
 аалдаар
 аалдадыр
 аалдажыр
 аалдаттырар
 аалчы
 аамай
 аамайланыр
 аан¹ (аан келир мен)
 аан² (келгей аан)

аанайтан
 аанайныр
 аан-саап
 аар¹ (аар-чинги)
 аар² (болза аар)
 аарай
 аарак
 аар-берге
 ааржы
 аарзынар
 аарзындырар
 аарзынчак
 аар-саар
 аартаар¹ (шай нжер)
 аартаар² (чүкк аартаар)
 аартадыр
 аартык
 аартыктаар
 аартыр
 аарыг
 аарыган
 аарыччал
 аарыг-аржык
 аарыг-аржыктыг
 аарыгзыг
 аарыгзынар
 аарыглаар
 аарыглыг
 аарышкылыг, ааршылыг
 аарыыр
 аас
 аас-дыл
 аас-кежик
 аас-кежиктиг
 ааспырак
 ааткыыш
 ааттынар
 ааттынчак
 аа-чаза
 аа-че
 аа-халак
 аашкынар (сөзүн бээр)
 абажур
 абзаң (чүмүң?— абзаң-
 тың; чүзү?— абзазы)
 абиссин, эфиоп
 абонемѣнт (чүмүң?—
 абонемѣнтиниң; чүзү?
 — абонемѣнтизи)

абонент (чүнүң?— абонентиниң; чүзү?— абонентизи)
 абрикос
 абсолютизм
 абсолюттуг
 абстрактылыг
 абстракция
 абсурд
 абхаз
 ава
 аваангыр
 авазынар
 авай
 авакым
 авалышкы; авашкы
 авангард (чүмүн?— авангардтын; чүзү?— авангарды)
 авангардтыг
 аванс (чүнүң?— авансынын; чүзү?— авансызы)
 авантюра
 авантюрист (кылмың?— авантюристиң; чүзү?— авантюристи)
 авантюризм
 авантюризи
 авария
 август (чүнүң?— августун; чүзү?— августу)
 авиабаза
 авиабомба
 авиазавод
 авиамоделлизм
 авиамодель (чүнүң?— авиамодельдин; чүзү?— авиамодели)
 авиаотряд
 авиапочта
 авиатехник
 авиация
 авиаэскадрилья
 австрали
 австри
 автобаза
 автобиография
 автобиографиятыг
 автобус
 автозавод
 автомат

автоматтыг
 автоматчы
 автоматчыдар
 автоматчыдылга
 автомашина
 автомобиль (чүнүң?— автомобильдин; чүзү?— автомобильи)
 автономия
 автономнуг
 автор
 авторжудар
 авторитет
 авторитеттиг
 авторучка
 автотранспорт
 авый-шавый
 авыра-азыра
 авырал
 авырарар
 авыраш
 авырга
 авырган
 авырганнаар
 авыяс
 авыяастаар
 авыяастыг
 агаар
 агаарлаар
 аганак, агыынак
 агай (кадын)
 агар¹ (суг агар)
 агар² (хой агары)
 агарар
 агарты
 агартышкын
 агарычал
 агбагар
 агбай-хөөгей
 агбай
 агбан-теве
 агбаяр
 агент (кылмың?— агентиниң; чүзү?— агентизи)
 агентилел
 агентура
 агитаастаар
 агитатор
 агитация
 агиткампания

агитколлектив
 агитмассалыг
 агитпункт
 аглаар
 аглаашкын
 аграр
 аграржы
 аграрлыг
 агрегат
 агрессия
 агрессчи
 агрессор
 агрикультура
 агробиология
 агроном
 агрономия
 агротехника
 агы (оът)
 агылдыр
 агым
 агычал
 агышкын
 ада
 адаан (адаан-демисел)
 адаанзырак
 адааннажыр
 адааннашкак
 адаанныг
 адаар
 адааргаар
 адааргаачал
 адааргак
 адааргал
 адаар-сураар
 ада-ие
 адагаш
 адак
 адаккы
 адактаар
 адалышкы, адашкы
 адан
 адар
 адаттынар
 адаттыныкчы
 адаттырар
 ада-өгбе
 ада-төөгү
 ада-чурт
 ада-чуртташ
 адвокат
 адвокатура

администратор
 администрация
 адмирал
 адмиралтейство
 адрес
 адресант (чагааны чорудар кижжи)
 адресат (чагааны адыр кижжи)
 адресстээр
 адъютант (кымнык?— адъютантынын; чузу?— адъютантызы)
 адыг¹ (хайыракан)
 адыг² (адышкын)
 адыгжы
 адыг-кирижи
 адыгузун
 адыгыр
 адым (боо адымы)
 адыр¹ (мана)
 адыр² (тал адыры)
 адырам
 адырар
 адыр-кудурук
 адырлыр (дөзү: адырм.)
 адырык
 адырыктаар
 адырылчак
 адыш
 адыштаар
 адыш-чарыш
 адыргаар
 адыргак
 адышкын
 адыяр (дөзү: адый)
 ажаалга
 ажаанзыраар
 ажаанзырак
 ажаар
 ажаашкын
 ажай-буурул
 ажал
 ажар¹ (артты ажар)
 ажар² (номну ажар)
 ажыг¹ (1. амдан. 2. чогулан)
 ажыг² (чүс ажыг)
 ажыг³ (арт)
 ажыглаар
 ажыглаашкын

ажыг-сарыг
ажыг-шүжүг
ажыдар¹ (эжикти
ажыдар)
ажыдар² (хымысты
ажыдар)
ажыдышкын
ажык¹ (олча)
ажык² (хааглыг эвес)
ажык-дуза
ажык-кончаа
ажык-олча
ажыктыг
ажыл
ажыл-агый
ажылгыр
ажылдаар
ажылдаачаңнаар
ажылдагылаар
ажылдаксаар
ажылдакчы
ажылдаттынар
ажылдаттынгыр
ажылдаттырар
ажыл-иш
ажыл-ишчи
ажыл-херек
ажыл-чорудулга
ажылчы
ажылчын
ажынар
ажынды
ажындырар
ажынчак
ажыныычал
ажыныышкын
ажыңайныр
ажыр
ажыра¹ (чемни
ажыра)
ажыра² (кайын
ажыра)
ажыра³ (дагны
ажыра)
ажырбас
ажырымчы
ажыт
ажыткы
ажы-төл
ажыттаар
ажыттапыр

ажыттынар
ажыттынгыр
ажыттындыр
ажыт-чажыт
ажыыр
ажыырганыр
аза
аза-бөргү
азазыг
аза-муна
аза-огу
азар¹ (уг-шини чидирер)
азар² (тонну азар)
азар³ (1. адаа чадагай
майгын. 2. бажынны
азары)
азаргаар
азаргаачал
азаргак
азарганчыг
азбука
азербайджан
азий
азот
азотсуг
азоттуг
азы
азыг
азыраар
азырадыр
азырал
азыранды
азырап
азыткы
ай¹ (1. дээрде ай,
2. чылдың айы)
ай² (үнүш)
ай-ай (аян сөзү)
айбы
айбылаар
айбыладыр
айбылакчы
айбыланыр
айбычы
айгадаң
айгы-баргы, айгы-байгы
айдың
айдың-чырык
айлаар
айлаң-кушкаш
айлык

аймаар
 аймаараар
 аймааргай
 аймак
 айтыкчы
 айтылга
 айтыр (дөзү: айыт)
 айтырар
 айтыртыр
 айтырыг
 айтышыккын
 айызаар
 айыңайныр
 айыран
 айыс
 айыткаар
 айыткал
 айыыл
 айыылдыг
 айыылзымар
 айыыр
 ак
 академик
 академия
 ак-балык
 ак-быдаа
 ак-бора
 акварель (чүнүң? — ак-
 варельдин; чүзү? — ак-
 варелл)
 акварнум
 ак-демир
 ак-жожаалык
 ак-коргулчун
 аккорд (чүнүң? — аккорд-
 тун; чүзү? — аккорду)
 аккордеон
 ак-көк
 аккредитив
 аккумулятор
 ак-кускун
 ак-кызыл
 ак-кыр
 аккыр
 ак-өк
 акробат
 акробаттиктиг
 аксиома
 аксы (хем аксы)
 аксымаар
 аксыр (дөзү: агыс)

акт (чүнүң? — актынын,
 чүзү? — актызы)
 акта
 актажыр
 ак-тал
 акталаар
 ак-тараа
 актёр
 актив
 активтиг
 активтиг
 активист (кылмың? —
 активистин; чүзү? —
 активисти)
 активчи
 активчилдер
 актриса
 актыг
 акүла
 акустика
 акустиктиг
 акушёрка
 акушёр
 ак-хаак
 акцент (чүнүң? — акцен-
 тинин; чүзү? — акцен-
 тини)
 акционер
 акция
 акша
 акшаландырар
 акшаландырышыккын
 акша-хөренги
 акы
 акы-дуңма
 акы-дуңмалажышыккын
 акы-дуңмалышкы, акы-
 дуңмашкы
 акый
 акын
 ала
 алаагар
 алаак
 алаактаар
 алаактырар
 ала-буга
 ала-була
 алага¹ (маска)
 алага² (сураг баар)
 алагадаар
 алажы
 алактаагы

алалаар
 алама
 ала-мойнак
 аланды
 аландылаар
 алаң
 алаңгыш
 алаңзыыр
 алараңнаар
 ала-чайгаар
 албаараар
 албааргай
 албадаар
 албадаашкын
 албадал
 албан¹ (үндүт)
 албан² (ыяавыла)
 албан-дужаал
 албан-үндүт
 албан-хаакчы, албан-
 хаакчыт
 албан-хүлээлге
 албаты
 ал-бот
 албыгар
 албыс
 албыстаар
 албыстыг
 алгаар
 алгаашкын
 алгаг
 алгебра
 алгы¹ (кышкы)
 алгы² (кеш)
 алгыг
 алгыдар
 алгыдышкын
 алгыжар
 алгыжы
 алгый
 алгы-кышкы
 алгылаар
 алгырар
 алгыттырар
 алгыш-кырыш
 алгыыр
 алгыышкын
 алдаар
 алдаг
 алдагдал
 алдагдалдыг

алдалаа, алдалаан
 алдалдырзы
 алдан
 алдар
 алдаржыдар
 алдаржыыр
 алдарлыг
 алдар-ат
 алдар-сураглыг
 алдар-хавыяа
 алдар-хавыяалыт
 алды¹ (сан)
 алды² (киш)
 алдыгы
 алдылаар
 алдын
 алдынар
 алдын-доос
 алдыннаар
 алдынналчак, алдыннан-
 чак
 алдынныг
 алдын-сарыг
 алдынчы
 алдырар
 алдыы
 алдыыртан
 алзыр
 аллегория
 аллэя
 алмаз
 алтай
 алтайлаар
 алфавит
 алчыр-бержир
 алыксаар
 алыксак
 алыксак-чиксек
 алыкчы
 алымнаар
 алым-өре
 алыр, аар
 алыс
 алыш-бериш
 альбóm
 альманáх
 альпинизм
 альпинист (кымысч? —
 альпинистия; чүзү? —
 альпинизм)
 альпинистчи

альт (чүнүң? — альтын; чүзү? — альтызы)

алюминий

эм

ама

амалаар

амбразура

амбулатория

амгы

амдажыдар

амдажылга

амдажыыр

амдан

амданнаныр

амданчыг

амдыгаа

амдыгааштан

амды

амдыгылар

амдызында

америк

американ

амёба

амзаар

аммиак

аморалдыг

амортизация

ампер

амперметр

амплитуда

амфибрахий

амфитеатр

амы

амы-бот

амыдыраар

амыдырал

амыланыр

амылыг

амыр

амыраар

амырадыр

амырак

амырал

амыралдыг

амыраңчыг

амырга

амыргалаар

амырга-моос

амыр-дыш

амыр-менди

амыган

амы-тын

амы-хуу

ана

анаа

анаадагы

анай

анай-кара

анайлаар

анай-хаак

анализ

анализтээр

ананас (чүнүң? — ана-

настың; чүзү? — ана-

назы)

анапест (чүнүң? — анапес-

тиң; чүзү? — анапези)

анархизм

анархист (кымның? —

анархистың; чүзү? —

анархисти)

анархия

анатомия

ангина

англи

англиэлээр

англичан

андазын

анекдот

анилин

анкета

аннат (аныяк натура-

листер)

аннексия

анод

аномалия

анонс (чүнүң? — анон-

сунуң; чүзү? — анонсу-

зу)

ансамбль (чүнүң? — ан-

самбльдин; чүзү? —

ансамбли)

антагонизм

антагонист

антагонистиг

антена

антиимпериалистиг

антилопа

антимилитаризм

антимилитарист

антимилитаристиг

антифашист (кымның? —

антифашистик; чүзү?—
 антифашизи)
 антифашистик
 антоним
 антракт (чүнүң? — ан-
 трактышы; чүзү?—ан-
 трактызы)
 антрацит
 антрополог
 антропология
 анчыг
 анчыгзынар
 анчыгзындырар
 аныяк
 аныяк-өскөн
 аныяксыг
 аныяксыдар
 аныяксыр
 аң
 аңаа, аа
 аңгагар
 аңгадаар
 аңгадаашкын
 аңгаяр
 аңгы¹ (ажылчын аңгы)
 аңгы² (башка)
 аңгыда
 аңгылаар
 аңгылаашкын
 аңгыланчак
 аңгыланыр
 аңгылаттынар
 аңгылаттырар
 аңгыр
 аңгыс
 аңдарар
 аңдаржыр
 аңдарлыр
 аңдарлыр-дүндөрлөр
 аңдарык
 аңдарылга
 аңдаштаныр
 аңзак
 аңзыг
 аңзырак
 аңзыыр
 аңмаар
 аң-мен
 аңнаар
 аңнаашкын
 аңныыр

аңчы
 аңчыгаш
 апаар (болу бээр)
 ап аар (ап алыр)
 апелляция
 апельсин
 апогей
 аппаар (алгаш баар)
 аппарат
 аппарат чоруур
 аппетит
 апрель (чүнүң?—апрель-
 дин; чүзү?—апрели)
 аптара
 аптека
 ара
 араа
 араалаар
 ара-албаты
 араалыг
 ара-аразында
 араатан
 араатанзыг
 араатанзыр
 араб (кымның? — араб-
 тын; чүзү?—аравы)
 арага
 арага-дары
 арагазырак
 арагалаар
 арагалаашкын
 арагачы
 аразы
 арай
 аралаар
 аралажыр
 аралчаа
 аралчаалаар
 аралыг
 арам
 арам-безерек
 арам-саар
 арар
 арат
 арбай
 арбак
 арбан
 арбитраж
 арбүз
 арбыдаар
 арбын

(арга¹ (арга-сүмө)
 арга² (эзим)
 аргажок
 аргажыр
 аргак
 аргалаар¹ (бичин уругну
 аргалаар)
 аргалаар² (арга черлеп
 чоруур)
 аргаланыр
 аргалыг
 арга-меге
 аргамчы
 аргамчылаар
 арган
 арган-дорган
 арганзымаар
 арга-оп
 аргар
 аргастаныр
 арга-сүмө
 арга-хорга
 аргачы
 арга-эзим
 аргыг
 аргыглыг
 аргыжар
 аргыжылга
 аргыжышкын
 аргызар
 аргыкчы
 аргымал
 аргыыр
 аргышкын
 аревэчи
 арéнда
 арéндаалаар
 арéндатор
 арéометр
 аржаан
 аржааннаар
 аржыыл
 арзагар
 арзайтыр
 арзаяр (дөзү: арзай)
 арзылан
 аристокрát
 аристокрátия
 аристокрátсыг
 арифмéтика

арифмéктиг
 áрия
 áрка
 арлыр (дөзү: арыл)
 армия
 армян
 арныр (дөзү: арын)
 арсенáл
 арт (чунуң? — арттың;
 чүзү? — арты; чү-
 лер? — арттар)
 артар¹ (чүюктү артары)
 артар² (өлден артар,
 өрттен артпас)
 артéль (чунуң? — ар-
 тéльдин; чүзү? — артé-
 ли)
 артэрия
 артиллерйст (кымның? —
 артиллерйстин; чүзү? —
 артиллерйзи)
 артиллэрия
 артист (кымның? — ар-
 тйстин; чүзү? — артйзи)
 арттаар
 арттынар
 арттындырар
 арттырар
 артыг
 артыжаар
 артык
 артыкшыл
 артында
 артынчы
 артыш
 артышкын
 артышкынның
 архайзм
 археблог (археологня
 эртемени)
 археологня
 археологтуг
 архив
 архипелáг
 архитéктор
 архитектурá
 ары
 арыг¹ (арыг-шевер)
 арыг² (арыглыг чер)
 арыглаар
 арыгладыр

арыглажыр
 арыг-силиг
 арыг-шевер
 арыдар
 арык
 арылдыр
 арылдырар
 арын (чүзү? — арны)
 арын-нүүр
 арын-шырай
 ырыскан
 арыр
 арьергáрд (чүнүң? —
 арьергáрдтын; чүзү? —
 арьергáрды)
 ас
 асбест (чүнүң? — ас-
 бестин; чүзү? — асбести)
 аскаар
 аскак
 аскаңгырлаар
 аскы (азар аскы)
 аскым
 аскымнаар
 аскыр
 аскыш
 аспагар
 аспак
 аспактаар
 аспан
 аспаңнаар
 аспаяр
 аспирáнт
 аспиранту́ра
 ассамбле́я
 ассимиля́ция
 ассисте́нт (кымның? —
 ассисте́нтиниң; чүзү? —
 ассисте́нтизи)
 ассортиме́нт (чүнүң? —
 ассортиме́нтиниң; чү-
 зү? — ассортиме́нтизи)
 ассоциа́ция
 астаар
 а́стра
 астрона́втика
 астроно́м (астроно́мия
 эртемдени)
 астроно́мия
 астрофизика

астыгыр
 астынар
 астынчак
 астыр (дөзү: азын)
 астырар
 асфа́лт (чүнүң? — ас-
 фа́лтынын; чүзү? —
 асфа́лтызы)
 асфа́лтылаар
 асфа́лтылыг
 ат
 ата́ка
 ата́калаар
 ата́каладыр
 ат-алдар
 ат-алдарлыг
 атамáн
 атейзм
 атейст
 атейстиг
 ателье́
 аткаар
 аткаарлаар
 аткаарлаашкын
 аткаарладыр
 аткак
 аткактыг
 аткылаар
 аткылажыр
 атлас (чурук)
 атла́с (пөс)
 атле́т
 атле́тика
 атмосфе́ра
 а́том
 а́томиум (атомнун дүр-
 зүзүн көргүскен тудуг)
 а́томнуг
 атпаңнаар
 атрибу́т
 ат-сып
 ат-сураг
 ат-сураглыг
 атташ
 атташе́
 аттестáт
 аттестáция
 аттракцио́н
 аттыг
 аттыгар
 аттыг-сураглыг

аттыг-чардыг
 аттыгышкын
 аттынар¹, (кагдынар)
 аттынар² (чанчаар)
 аттырар
 аудитория
 афйша
 афоризм
 африк
 африкан
 ача
 ачай
 ачы
 ачы-дуза
 ачы-күчү
 ачылаар
 ачылал
 ачылга
 ачылыг
 ачы-хавыяа
 аш
 ашак
 ашактыг
 ашкарар
 ашкарар-чемгерер
 аштаар¹ (арыглаар)
 аштаар² (аштап сук-
 саар)
 аштаашкын
 аштадыр
 аштакчы
 ашталга
 аштангы
 аштангыр
 аштынгыр
 аштыр
 аштырар
 аштырышкын
 аш-чут

баажы
 баажыланыкчы
 баажыланыр
 баажыланышкын
 баажылыг
 бааза
 баалык
 баалың
 баалыңнаар

аът
 аъттандырар
 аъттаныр
 аъттыг
 аът-хөл
 аътш-чем
 аэродром
 аэроклуб
 аэронавтика
 аэроплан
 аэропорт
 аэропочта
 аэростат
 ая
 аяр
 ая-дузак
 аязыр
 аяк (чүзү? — аяа)
 аяк-сава
 аялаар
 аялга
 аян
 аянзыраар
 аянзырак
 аяннажылга
 аяннажыр
 аянналга
 аяннаныр
 аяннашкак
 аянный
 аян-тээ
 аян-тээлээр
 аянчок (аянчок эки)
 аян-чорук
 аян-чорукчу
 аянчы
 аяң
 аяс

Б

баалыңныг
 баар
 баарзык
 баартактаныр
 баартык
 баг (чүге? — багга)
 багай
 багайзымаар
 багайтыр

багана
 баглаар
 баглааш
 багладыр
 баглажыр
 баглакчы
 багланыр
 бадар
 бадылаар
 бадылаашкын
 бадыладыр
 бадылажыр
 бадылал
 бадыланчыр
 бадылга
 бадылгалыг
 бадылергей
 бадылыг
 бадырар
 бадыржыр
 бадыртынгыр
 бадыртыр
 бадыткаар
 бадыткал
 бадыткалдыг
 бадыычал
 бажа
 бажашкылар
 бажын
 бажың-балгат
 бажыңнаар
 бажыңнадыр
 бажыңнажыр
 база
 базаар
 базаарлаар
 базар
 базис
 базым
 базымнаар
 базымча
 базымчалаар
 базындырар
 базырыгар (ханчан-
 ган? — базырыккан)
 базырыг
 базырык
 базыткыш
 базыышкын
 бай
 байбан

байгы
 байгыы-шай
 байдал
 байдалчыр
 байдэрка
 байза
 байлак
 байлактыг
 байлакшыдар
 байлакшыдыг
 байлакшыл
 байлакшыыр
 байлаң
 байтыгай
 байыдар
 байыр
 байырлаар
 байырлаашкын
 байырладыр
 байырлажыр
 байырлал
 байырланчыг
 байырлыг
 байырымныг
 байысаакчы
 байысаалга
 байысаар
 байыыр
 байыыргаар
 байыыргак
 бак¹ (багай)
 бак² (улуг сава)
 бакалён
 бак-сок
 бакка-сокка
 баклажан
 баксыраар
 баксырадыр
 бактаар
 бактаашкын
 бактаадыр
 бактадыр
 бактажыр
 бактажыышкын
 бактериблог
 бактериология
 бактёрня
 бак чаяанныг
 бакылаар
 бал (хөглүг танцы ке-
 жээзи)

бала
 балаар
 балааш
 балалыг
 баланс (чүнүң? — ба-
 лансыны; чүзү? —
 балансызы)
 балансылыг
 балар
 балараар
 балды
 балдыр
 балдыр-бээжек
 балдырлаар
 балерина
 балёт
 балетмейстер
 балкón
 балл (чүнүң? — балл-
 дык; чүзү? — баллы)
 баллада
 баллистика
 баллистикаг
 баллон
 балтий
 балтийжи
 балыг
 балыг-бышкын
 балыглаар
 балыглаанкын
 балыгладыр
 балыглажыр
 балыгланыр
 балыглаттырар
 балык
 балыктаар
 балыктаашкын
 балыктадыр
 балыкчы
 балырганыр
 балырганыычал
 бандероль (чүнүң? —
 бандерольдук; чүзү?
 — бандеролью)
 бандура
 бандурист
 банк (чүнүң? — банкы-
 нын; чүзү? — банкы-
 зы)
 банкёр
 банкнота

бар (менде ном бар)
 бара
 бараалгаар
 бараан¹ (садар бараан)
 бараан² (чүвениң бараа-
 ны)
 барабан
 барабаннаар
 барабанчы
 барак
 баралаар
 бараскан
 барба
 барбалаар
 барбалажыр
 барбарис
 бардам
 бардамнаар
 бардамнаныр
 баржа
 барза-барза
 баритон
 баркас
 барометр
 баррикада
 баршина
 барык
 барыктыг
 барымдаа
 барымдаалар
 барымдаалыг
 барыын
 бас (чоон үн)
 баскактаныр
 баскетбол
 баскетболист, баскетбол-
 чу
 баскылажыр
 баскыыш
 басмач (кымың? —
 басмачынын; чүзү? —
 басмачызы)
 басня
 баснячы
 бассейн
 бастион
 бастыр
 бастырар
 бастыркыр
 бастыртыр
 бастыркы

бастырыкчы
 бастырылга
 бастырышкын
 бастышкын
 басчыр
 батальон
 батарея
 батон
 бахча
 бацýлла
 бачыдаар
 бачым
 бачымнаар
 бачыт
 бачыттыг
 баш
 башка
 башка-башка
 башкалаар
 башкаланчак
 башкаланкчы
 башкаланыр
 башкаланышкын
 башкарар
 башкарлыр (дөзү: баш-
 карыл)
 башкарлычыал
 башкарыкчы
 башкарылдырар
 башкарышкын
 башкыр
 башкы
 башкылаар
 башкылаашкын
 башкыладыр
 башлык
 баштаар
 баштадыр
 баштажыр
 баштай
 баштайгы
 баштак
 баштактаныр
 баштакчы
 башталга
 баштангы
 баштыг
 баштын
 баштыцнаар
 баштыцчы

баяатан
 байн
 баянист, баянчы
 бе
 бег¹ (ызыгууртан ады)
 бег² (ашааныц адазы)
 беге (кара будук)
 бегемот
 бедигээш
 бедидер
 бедидир
 беднир
 бедик
 бежелдирзи
 бежелээ, бежелээн
 бежен
 безерек
 безеректелдирер
 безеректелир
 безин
 бек (быжыглал)
 бектег
 бектел
 бектелге
 бектенир
 бектиг
 бектээр
 бектээшкын
 бел¹ (балык)
 бел² (даг бели)
 белдир
 белдирлежир
 белек
 белен
 белен-селен
 белецгиш
 белеткедир
 белеткежир
 белеткел
 белеткелчи
 белеткенир
 белеткээр
 белицнээр
 белицчи
 бел-кежик
 беллетрист
 беллетристика
 белок
 белорус
 белуга

бэлыги
 бэлыэтаж
 бензин
 бензинзиг
 бензинниг
 бензиннээр
 бензол
 берге
 бергедедир
 бергеделдиг
 бергедээр
 бергедээшкин
 бергезимээр
 бергезинер
 бердинер
 бержир
 берзенир
 беримче
 беримчелиг
 берт
 бертен
 бертик
 бертик-межел
 берттинер
 бес¹ (үнүш)
 бес² (эйт бези)
 бестек
 бесэда
 бесэдчи
 бестиг-баарзык
 бестээр
 бети
 бетинде
 бетон
 бетоннаар
 бетонщик
 беш
 беш-адыр
 бешки
 бештээр
 беш чыл
 библиограф
 библиография
 библиографтыг
 библиотэка
 библиотэкарь (кым-
 ның?—библиотэкарь-
 ның; чүзү?—библиотэ-
 кары)
 библия
 бидон

биеэ
 биеэги, биеэки
 биезде
 бижек
 бижектежилге
 бижектээр
 бижиглежилге
 бижиглежир
 бижиглээр
 бижиглээшкин
 биждер
 биждикчи
 биждилге
 бижижер
 бижиэр
 бижиргек
 бижиргээр
 бижиргээчел
 бижник
 бижник-билик
 бижикиг
 бижимел
 бижиттинер
 бижиттирер
 бижээчи
 бизең
 бизон
 бизээр
 бийир
 билбээченээр
 билди
 билдилиг
 билдингир
 билдинер
 билдинчек
 билдирер
 билдиришкин
 билдиртир
 биле (1. хой биле өшкү;
 2. дүргени-биле)
 билек¹ (кээри-билек)
 билек² (холдуң билээ)
 билектээш
 билэт
 билзек
 билиг
 билиглиг
 билиргек
 билиргээр
 биликсээчел
 билимче

билимчелиг
 билин
 билиндирер
 билинместээр
 билир
 билишчок
 билчир (дөзү: билиш)
 бильярд (чүнүң? — биль-
 ярдтын; чүзү? —
 бильярдды)
 бинт (чүнүң? — бинти-
 нин; чүзү? — бинти-
 зи)
 биография
 биографтыг
 библог (биология эр-
 темдени)
 биология
 бир
 бир-бир
 бирги
 бир-даа
 бирде
 бирде-бирде
 біржа
 биргер
 биригээр
 бириктирер
 бир-тээ
 бирээ
 бирээде
 бис¹ (ат орну)
 бис² (бижек бизи)
 биче, бичи
 биче-бача
 бичезимээр
 бичеледишкин
 бичеледир
 бичелээр
 бичинжек, бичежек
 бланк (чүнүң? — блан-
 кынын; чүзү? — блан-
 кызы)
 блиндаж
 блок
 блок² да
 блокадалаар
 блокнот
 блбминг (чүнүң? — блб-
 мингинин; чүзү? —
 блбмингизв)

бо
 богаа
 богба
 богбалаар
 богда
 богдунар
 боглур
 бода
 бодаар
 бодаган
 бодагылаар
 бодадыр
 бодажыр
 бодал
 бодалга
 бодалчы
 бодамчалыг
 бодандырар
 боданыр
 боданышкын
 бодаттынар
 бодаттырар
 боду
 божа
 божаа
 божаалаар
 божаалыктаар
 божалаар
 божаннаар
 божаннааш
 божаңнаашкын
 божаңнадыр
 божаннадышкын
 божудар
 божуу
 божуулаар
 божуула-божуула
 божуур
 бозага
 бойду
 бойдус
 бойкот
 бойкоттаар
 бойлаар
 бок
 бокáл
 бокс (чүнүң? — бокс-
 тун; чүзү? — бокузу)
 бок-гак
 боксёр
 бокталдырар

бокталыр
 боктаныр
 болаар
 болар
 болат
 болбаазын
 болбаазыраар
 болбаазырадыр
 болбаазырангай
 болгаамча
 болгаамчалыг
 болгааныр
 болгаар
 болгай
 болгамчылаар
 болганчок
 болгар
 болгаш
 болдунар
 болдур
 болдурар
 болза
 болзун
 болур, боор
 болушкун
 болуштурар
 болчаар
 болчаг
 болчажыр
 болчукчу
 болчумчалыг
 болчумчок
 болчур (дөзү: болуш)
 большевизм
 большевик
 большевикчи
 большевикчидер
 большевикчидилге
 бомба
 бомбалаар
 бомбалаашкын
 бомбаладыр
 бомбалакчы, бомбарди-
 ровщик
 боо
 боова
 боогдаар
 боогдал
 боодал
 боодалга
 боозаар

боозадыр
 боолаар
 боолаашкын
 бооладыр
 боолажыр
 бооланыр
 боом
 боор
 боорзак
 боос
 боостаа
 боостаалаар
 боо-чемзек
 боо-чепсегленишкни
 боо-чепсегленир
 боо-чепсеглээр
 боо-чепсеглээшкни
 боо-чепсек
 боо-чепсектиг
 боошкун
 боп-борбак
 бопугур
 бопуйтур
 бопук
 бопурук
 бопуяр (дөзү: бопуй)
 бора
 бораан
 бораар
 боражыр
 боразымаар
 боралгак
 боралдыр
 боран
 бораннаар
 боранныг
 бораң-саран
 бораастаар
 борастаныр
 бора-тал
 бора-тоолай
 бора-хирилээ
 бора-хөкпеш
 бораштырар
 борбаана, борбаанай
 борбайтыр
 борбак
 борбак-кулча
 борбак-сарбак
 борбактаар
 борбаңнаар

борбаннадыр
 борбаяр (дөзү: борбай)
 борбуяк
 борзагар
 борзаң
 борланчык
 борлуг
 борта (манаа)
 борш (чүнүң? — борш-
 тук; чүзү? — боружу)
 боску
 боскуур
 бостон
 бот
 ботаник (ботаника чр-
 темдени)
 боганика
 бот-бозун
 ботинка
 боткур
 боттандырап
 боттандырышкын
 боттаныр
 боттанышкын
 боттаң
 боттуг
 бот-тывынгыр
 бот-шүгүмчүлөл
 боцман
 бош
 бошка
 боштунар
 бойрин
 бөгүн
 бөдей
 бөдүүн
 бөдүүнчүдөр
 бөдүүнчүдүлге
 бөдүүнчүүр
 бөзүр
 бөкпегер
 бөкпеер
 бөкпек
 бөкперлежир
 бөлгүм
 бөлгүмчү
 бөлгээт
 бөлдүнер
 бөлдүнчүр
 бөлөр
 бөле-хаара

бөлүглежишкин
 бөлүглежир
 бөлүглээр
 бөлүглээшкин
 бөлүк
 бөлчүр (дөзү: бөлүш)
 бөмбүк
 бөмбүрзек
 бөөлденир
 бөөлдес
 бөөлдестенир
 бөөлдээр
 бөөшкүн
 бөөшкүннээр
 бөлүгүр
 бөлүер
 бөлүйтүр
 бөрбеер (дөзү: бөрбей)
 бөрбек
 бөрбөннээр
 бөрбүгүр
 бөрзек
 бөрзекпен
 бөрт
 бөрү
 бөрүлээр
 бөске
 бөскек
 бразыл
 брезент (чүнүң? — бре-
 зентиниң; чүзү? — бре-
 зентизи)
 бригада
 бригадир
 бригадчы (бригадчы ме-
 тод)
 бриллиант, брильянт
 бром
 броневик
 броненосец (чүнүң? —
 броненосецтин; чүзү? —
 броненосези)
 бронепоезд (чүнүң? —
 бронепоездиниң; чү-
 зү? — бронепоездизи)
 бронхилер
 бронхит
 брбня
 брошюра
 брүтто (бараанның сава-
 зы-биле кады деңзизи)

брүкна
 буга¹ (мал)
 буга² (суггарылга буга-
 зы)
 буга-балык
 бугажык
 буга-шыдыраа
 будаар
 будагдаар
 будагдаал
 будалчак
 будалыр
 будан
 буданнаар
 будан-шан
 буддизм
 будук¹ (будуур будук)
 будук² (ыяш будуу)
 будук-базар
 будуктаар
 будуктуг
 будулар
 будулгаазын
 будулгаазынныг
 будулгактыг
 будулдуар
 будулуушкун
 будуур
 бужар
 бужартаар
 бужартадыр
 бужургандыар
 бужурганчыг
 бужурганыр
 бужурганыышкын
 бузар
 бузук
 бузунду
 бузур
 бузураар
 бузурар
 бузурлаар
 бузурнугар (канчан-
 ган? — бузурнуккан)
 бузуртаар
 бузуртаашкын
 бузуртакчы
 бузуур
 бузуушкун
 бүйвог.

буйла
 бук
 букниист
 букниистиг
 буксуур
 буксир
 булак
 булан
 булараар
 булгаар
 булганыр
 булка
 булочная
 булук
 булуктаар
 булуң
 булуналчак
 булут
 булуттаар
 булуттуг
 бульвар
 бульдозер
 бумба
 бумбалаар
 бурган
 бургураар
 буржуа
 буржуаз
 буржуаз-демократты:
 буржуазия
 буржуазтыг
 бурка
 бурт дээр
 бурт-сарт
 бурулаар
 бурулааш
 буруладыр
 бурун
 буунгаар
 бурунгаарлаар
 бурунгаарлаашкын
 бурунгаарладыр
 бурунгаартан
 бурунгу
 бурунгу хүн
 бурундаа хүн
 бурндук
 бурунайныр
 буруу
 буруудадылга
 буруудадыр

буруудадмышкын
 буруузунар
 буруулуг
 буруур
 буруу шавар
 буруушкун
 бус
 бустаар
 бусталдырар
 бусталыр
 бусталымышкын
 бустур (дөзү: бузул)
 бустуушкун
 бут
 бутерброд
 буттаар
 буугар
 буур
 буура
 буураар
 буураашкын
 буурал
 буурул
 буу-хаа
 буфер
 буфет
 буфетчи
 бухгалтер
 бухгалтерия
 бухта
 буян
 буянынг
 бүгү
 бүгүде
 бүгү делегей
 бүгү-нитти
 бүгү-эвилел
 бүдөр
 бүдүмөл
 бүдүмөчө
 бүдүмчелиг
 бүдүн
 бүдүнгө
 бүдүнгүр
 бүдүн чартык
 бүдүрөр
 бүдүрүкчү
 бүдүрүкчүлүү
 бүдүрүлгө
 бүдүрүлгөчү
 бүдүрүмчелиг

бүдүү
 бүдүүзүндө
 бүдүүлүк
 бүдүүлээр
 бүдүш
 бүдүштүг
 бүзүредиксээр
 бүзүредилге
 бүзүредир
 бүзүрел
 бүзүрелдиг
 бүзүрээр
 бүзүрээчел
 бүзүрээшкин
 бүзээледир
 бүзээлел
 бүзээлеттирер
 бүзээлээр
 бүзээлээшкин
 бүк
 бүкүлээш
 бүлгүрер
 бүлгүртүр
 бүлгээр
 бүлдесер (дөзү: бүлдей)
 бүлделеннээр
 бүлденейнир
 бүлденнээр
 бүлүргей
 бүлүртүн
 бүлүртүннээр
 бүргег
 бүргелир
 бүргүт
 бүргээр
 бүрлүр
 бүрү¹ (ыяш бүрүзү)
 бүрү² (кижи бүрү)
 бүрүн
 бүрүткедир
 бүрүткекчи
 бүрүткел
 бүрүткээр
 бүрүшкек
 бүткүр
 бүүзе
 бүүлө
 бүүрек
 бүүрелчин
 бүттүнер
 бүшкүгүр

бүшкүөр (дөзү: бүшкүй)
 бүшкүк
 быгын
 сыдаа
 быдаалаар
 быдараар
 быдарадыр
 быдаргай
 быдыр
 быжар¹ (тараа быжар)
 быжар² (хеп быжар)
 быжар³ (хойтпак бы-
 жар)
 быжар-думаа
 быжыг
 быжыгар (канчанган?—
 быжыккан)
 быжыглаар
 быжыглаашкын
 быжыглажыр
 быжылакчы
 быжыглал
 быжыгланыр
 быжыгланышкын
 быжылар
 быжыдышкын
 быжыктырар
 быжыкчы
 быжылган
 быжынды
 быжыраар
 быжырымчалыг
 быжыыр
 быжыышкын
 бызаа
 бызаалаар
 бызаанчы
 бызаанчылаар
 бызаар
 бызааннаар
 бызаңчы
 быйыргын
 быктыш
 былаажыр
 былаар
 былгаар
 былгааш

былгы
 былгыраар
 былда
 былдаар
 былдаачал
 былдаашкын
 былдалаар
 быллина
 былчак
 былчактаар
 быра
 быраат
 быраат-моол
 бырагдаар
 быражыр
 быралаар
 бырдаан
 бырлагар
 бырлаң
 бырлаңайныр
 бырлаңнаар
 бырлаңнааш
 бырлаңнадыр
 бырылаар
 быскан
 бысканнаар
 быстан
 быт
 быттыг
 бышкак
 бышканнаар
 бышкы
 бышкыраар
 быштак
 быштыр
 быштыраар
 бээр¹ (дөзү: бер)
 бээр² (бээр кел)
 бюджет
 бюллетень (чунуң? —
 бюллетённый; чузу? —
 бюллетени)
 бюллетеньнээр
 бюрб
 бюрократ
 бюрократизм
 бюрократия

B

вагон
 вагонетка

вагон-ресторан
 ваза

вазелин
 вальс
 валюта
 ванна
 варвар
 варенье (чүнүң? — ва-
 реньениң; чүзү? — ва-
 реньези)
 вариант (чүнүң? — ва-
 риантынын; чүзү? —
 вариантызы)
 вариация
 вассал
 вассалдыг
 ватерпас
 ватрушка
 ватт (чүнүң? — ваттың;
 чүзү? — вады)
 ваттметр
 ватт-секунда
 ватт-шак
 вахта
 вегетативтиг
 век, чүс чыл
 вексель (чүнүң? — век-
 сельдин; чүзү? — век-
 сели)
 велосипед
 велосипедист, велосипед-
 чи
 венгр
 вентилятор
 вентиляция
 веранда
 вермишель (чүнүң? —
 вермишельдин; чүзү? —
 вермишели)
 верста
 вертикалдыг
 вертикаль
 вертолёт

вестибюль (чүзү? — вес-
 тибюлю)
 ветеран
 ветеринар
 ветеринария
 ветпункт (чүнүң? — вет-
 пунктунун; чүзү? —
 ветпунктузу)
 взвод
 виза
 винегрет
 виноград
 виноградчы
 виолончелист
 виолончель
 витамин
 витаминниг
 вице-адмирал
 вице-президент
 вишня
 водород
 военкомат
 вожагы
 вокзал
 волейбол
 волейболист
 волюсть (чүнүң? — во-
 лостун; чүзү? — во-
 лозу)
 вольт
 вольт-ампер
 вольтметр
 вольфрам
 воронка
 воскресенье
 воскресник
 вратарь
 вторник
 вулкан
 вулганизация
 вульгаризм

Г.

га (гектар)
 габардин
 гавань (чүнүң? — га-
 ваньнын; чүзү? — га-
 ваны)
 гага
 гагара

гагарка
 газ
 газогенератор
 газон
 газчыдар
 галантерея
 галерея

галифэ
 галоша, калоша
 галстук
 гальванизация
 гальваниктиг
 гальваномётр
 гамма
 гангрена
 гангстер
 гараж
 гардероб (чүнүң?—гар-
 деробтуң; чүзү?—гар-
 деробу)
 гармоника
 гармонист (кымның? —
 гармонистиң; чүзү? —
 гармонизи)
 гармония
 гармончу
 гармонь (чүнүң? — гар-
 моньнуң; чүзү?— гар-
 моню)
 гарнизон
 гарнитур
 гарнун
 гастронóm
 гастронómия
 гаубица
 гауптвахта
 гвардэйжи
 гвардия
 гегемон
 гегемония
 гейзер
 гектар
 гектограф (чүнүң?—гек-
 тографтың; чүзү? —
 гектографы)
 гелий
 гемоглобин
 генерал
 генералиссимус
 генералитет
 генерал-лейтенант
 генерал-майор
 генерал-полковник
 генератор
 генетика
 генетиктиг
 гениалдыг
 гений

географ (география эр-
 темдени)
 география
 географтыг
 геодезия
 геоблог
 геология
 геология-шинчилел
 геологтуг
 геометрия
 геометрлиг
 георгин
 геофизика
 герань
 гербарий
 герман
 гетман
 гигиена
 гидробиология
 гидродинамика
 гидрология
 гидроплан
 гирдостанция
 гидротехника
 гидроэлектростанция
 гимн (чүнүң?—гимниң;
 чүзү?— гимни)
 гимназист (кымның? —
 гимназистиң; чүзү? —
 гимназизи)
 гимназия
 гимнаст (кымның? —
 гимнастың; чүзү? —
 гимназы)
 гимнастёрка
 гимнастика
 гимнастиктиг
 гинеколог
 гинекология
 гипёрбола
 гипертония
 гипноз
 гипотеза
 гипотенуза
 гипс (чүнүң?— гипстиң;
 чүзү?—гипизи)
 гитара
 гитаражы
 гладиатор
 глицерин
 глобус

глюкóза
 голлáнд
 гонорáр
 гопáк
 горизóнт (чүнүң?— гори-
 зóнтунун; чүзү?— гори-
 зóнтузу)
 горизóнтáлдыг
 горизóнтáль (чүнүң?—
 горизóнтáльдың; чү-
 зү?— горизóнтáлы)
 горйлла
 горн (чүнүң?— горнун;
 чүзү?— горну)
 горнист (кымның?— гор-
 ниcтин; чүзү?— горни-
 зи)
 горчица
 горчичник
 гóспиталь (чүнүң?— гóс-
 питальдың; чүзү?— гóс-
 питалы)
 гостинница
 готóвáльня (чүнүң?— го-
 тóвáльнянын; чүзү?—
 готóвáльнязы)
 гравёрá
 грáдус
 грáдусник
 грáдустаар
 грамм (чүнүң?— грамм-
 нын; чүзү?—граммы)
 граммáтика
 граммáктиг
 граммóфóн

гранáта
 гранатомёт
 гранатомётчу
 гранит
 грáнка
 граф (кымның?— граф.
 тын; чүзү?— гравы)
 графá
 гра́фик
 гра́фистиг
 графин
 графиня
 графит
 грач (чүнүң?— грачы-
 нын; чүзү?— грачызы)
 грек
 грим
 гримёр
 гримнээр
 грёйдер
 грипп (чүнүң?— грипп-
 тин; чүзү?— гриви)
 грипптээр
 грóссмейстер
 грузин
 грузовик
 гру́ппа
 гру́ша
 губерна́тор
 губе́рния
 гуманизм
 гуманитаржы
 гүсеница
 гуталин

Д

-даа (болза-даа)
 даады
 даадым
 даай
 даай-ава
 даай-эне
 даалы
 даалык
 даалыктаар
 даалыктадыр
 даалымба
 даамал
 даамчыраар

даамчырал
 даамчыргай
 даан (көр даан)
 даандыраар
 дааныр
 даар¹ (даап бодаар)
 даар² (сал даар)
 даараанзыг
 даараар
 даарадыр
 дааражыр
 даарандыраар
 даараныкчы

дааранылга

даараныр
 даарта
 даартагы
 дааш
 даашкыр
 дааштаар
 дааштаашкын
 дааштыг
 даван
 даван-даяк
 даг (чүгө?— дагга)
 дага
 дагаа
 дагалаар
 дагдынар
 дагдындырар
 дагдынышкын
 даг-дүгү
 дагестан
 дагжаар
 дагжадыр
 дагжы
 дагжыган
 дагжыр (дөзү: дааш)
 дагзыр (дөзү: даас)
 дагзыышкын
 даг-иргек
 даглыг
 дагыл
 дагылга
 дагын
 дагынаар
 дагынаашкын
 дагыннадыр
 дагыр
 дагыр-мыгыр
 дагыр-эргек
 дагыыр
 дадаазын
 дадаазыннанчак
 дадагалзаа
 дадагалзаар
 дадагалзал
 дадай
 дадайым
 дадарар
 дадартыр
 дадарык
 дадарышкын
 дадыыр

дадыгар (канчанган?—
 дадыккан)
 дадыктырар
 дадыраар
 дажаар
 дажаң
 дажыг
 дажыглаар
 дажыжар
 дажыкчы
 дажыыр
 дазагар
 дазыл
 дазылаар
 дазыладыр
 дазыл-чемпиш
 дазыл-чемистиг
 дазыр
 дазыраар
 дазыргай
 дазырткайныр
 дазырткайндыр
 дай (аът)
 дайгырар
 дайза
 дайзын
 дайлым
 дайнаар
 дайнам
 дайылдажыр
 дайылдажыышкын
 дайылдаштырар
 дайын
 дайынзырак
 дайынчы
 дакпыжаар
 дакпыжанчыг
 дакпыр
 дакпырлаар
 дакпырлаашкын
 дакпырлыг
 дакпыш
 дактыль (чүзү?— дакта-
 ли)
 дал (дал ортузунда)
 далажыр
 далажыышкын
 далай
 далайжы
 далайлаар
 далар

далац
 далаштыг
 дөлаштырар
 далбагар
 далбайтыр
 далбаңайныр
 далбаннаар
 далбаяр (дөзү: далбай)
 далбый
 далбыйжы
 далбыйлаар
 далгак
 далган
 далганзыг
 далганнаар
 далганныг
 далгыг
 далгыыр
 далдаар
 далдаачал
 далдаг
 далдыр
 далдыраар
 далчыр
 дам
 дам-дум
 дамды
 дамдык
 дамдыктаар
 дамдылаар
 дамдыладыр
 дамчыдар
 дамчыдыкчы
 дамчыдылга
 дамчыдышкын
 дамчыштыр
 дамчыштырар
 дамчыыр
 дамыр
 дамырак
 даңи
 даң
 даңгаар
 даңгына
 даңгыраг
 даңгыраглаар
 даңгырак
 даңза
 даңзы
 даңзылаар
 дап бээр

дараазы-биле
 дараазында
 дараалашкак
 дараалаштыр
 дарбагар
 дарбайтыр
 дарбаяр
 дарвинизм
 дарвинчи
 дарга
 даргазыг
 даргалаар
 дарган
 дарганнаар
 даргый
 даржык
 даржыктыг
 даржылга
 даржылгалыг
 дарлаар
 дарлаашкын
 дарлагдал
 дарлал
 дарлаттырар
 дарс дээр
 дартагар
 дартайтыр
 дартаяр
 дары
 дарызы
 дарый
 дарылга
 дарылгалаар
 дас (куш)
 даспан
 даспы
 дат
 даттыг
 дачы
 даш
 дашка (аяк)
 дашкаар
 дашкаарлаар
 дашкаарлаашкын
 дашкаартан
 дашпаараар
 даштаар
 дашталчак
 дашталыр
 дашты
 даштыгаа

даштыгар
 даштыкы
 даштын
 даштыр
 даштыыртан
 дашчы
 дая
 даялаар
 даяладыр
 даянгыыш
 даяныр
 даяң
 де (ынча де; силер де)
 девиг
 девидедир
 девидел
 девиденчин
 девидээр
 девидээшкнн
 девиз
 девиир
 девиржидер
 девиржинир
 девиски
 девискилээр
 девискээр
 девээ
 девээлиг
 девээлээр
 дег (хан дег)
 дегдирер
 дегдирнишкнн
 деге
 дегжир
 дегзир
 дегийт
 деграда́ция
 дегээ
 дегээлээр
 дедир
 дедир-даван
 дедирленишкнн
 дедирленир
 деелрича́стие
 дежер
 дежик
 дежилген
 дежу́рный
 дежу́рныйлаар
 дежу́рныйлаашкын
 дезер

дезертёр
 дезертёрлээр
 дезиг
 дезиген
 дезиншкнн
 дезинфе́ксилээр
 дезинфе́кция
 дезорганиза́стаар
 дезорганиза́кчы
 дек
 декабри́ст (*кымның?* —
 декабри́стин; *чүзү?* —
 декабри́зи)
 дека́брь (*чүзү?* — дека́-
 бры)
 дека́да
 дека́н
 декана́т
 декларация
 декорация
 декре́т
 делгер
 делгелге
 делгем
 делгередир
 делгерезин
 делгеренгей
 делгерээр
 делгинир
 делгээр
 делегей
 дельфи́н
 дем
 демаго́г
 демаго́гия
 дембээрел
 дембээрээр
 демги
 демдегледир
 демдеглел
 демдеглеттирер
 демдеглээр
 демдеглээшкнн
 демдек
 демдектээр
 демилитариза́стаар
 демилитаризация
 демин
 демир
 демирзиг
 демирзиир

демирлээр
 демиртен
 демир орук
 демир үжүк
 демир хуун
 демир хүүрек
 демисежир
 демисел
 демиселчи
 дем каттыжылга
 демнежилге
 демнежир
 демниг
 демобилиза́стаар
 демобилиза́статтынар
 демобилиза́ция
 демократ
 демократи́зм
 демократи́я
 демократи́тыг
 демократи́чыдар
 демократи́чыдылга
 демократи́чыр
 демонстра́нг (кымынч?—
 демонстра́нтының; чү-
 зү?—демонстра́нтызы)
 демонстра́ция
 деморализа́ция
 де́мпинг
 дендезе
 дендни
 дендээр
 дең¹ (чырыткы)
 дең² (дески, дөмей)
 деңге
 деңгел
 деңгелдиг
 деңгелзирээр
 деңгидер
 деңгир
 деңгилге
 деңзи
 деңзигүүр
 деңзиледир
 деңзилежир
 деңзилекчи
 деңзиленир
 деңзилеттинер
 деңзилеттирер
 деңзилиг
 деңзилээр

деңзилээшкин
 деңзичи
 деңнежир
 деңнел
 деңнелге
 деңнештирер
 деңнээр
 деңнээшкин
 деп (деп чүве, ынча деп)
 департа́мент
 депó
 депрессия
 дептер
 дептержигеш
 дептерлээр
 дептерлээшкин
 депутат
 депшидер
 депшидилге
 депшиир
 депшилге
 депшилгелиг
 дер
 дерги
 дергилээр
 дерзиг
 дерзини
 дерзинилел
 дерзинленир
 дериг
 дериглел
 дериг-херексел
 деридер
 дериир
 дериишкин
 дериттинер
 дерлиг
 дерлик
 дес
 десант (чүнүң?—десан-
 тының; чүзү?—десан-
 тызы)
 дес-дараа
 дес-дараалаар
 дескежир
 дескелээр
 дески
 дескилээр
 дескиндир
 дескиндирер
 дескиниг

дескиннишкин
 дескинчек
 деспе
 деспек
 деспн
 дэспот
 деспотизм
 дестелир
 дестирер
 десятник
 деткерер
 деткерлир
 деткижер
 деткижилге
 деткиир
 деткимче
 дефис
 дециметр
 дешкилээр
 дештир
 дештирер
 джемпер
 джентльмен
 джигит
 диагноз
 диагональ (чүзү?—диа-
 гональ)
 диаграмма
 диалект (чүнү?—диа-
 лектинин; чүзү?—диа-
 лектиси)
 диалектизм
 диалектик
 диалектика
 диалектиктиг
 диалектолог
 диалектология
 диалог
 диаметр
 диапазон
 диапозитив
 диван
 диверсант
 диверсия
 дивизион
 дивизия
 дигилээр
 дидактика
 дидактиктиг
 дидим
 дидимнеддирер

дидимнелир
 дидимненир
 дидирээр¹ (сооктан)
 дидирээр² (дааш)
 диета
 дижи
 дижик
 дижилээр
 дижир
 дижээр
 дизе
 дízель
 дизентерия
 дизер
 дизиг
 дизээлээр
 диизелиг
 диизелээр
 диилээр
 диин
 диинцейнир
 диинциг
 диинцинг
 диинцээр
 диинчи
 диирец
 дииренинг
 диис
 дииспей
 дииспеек
 дийнк
 диктант (чүнү?—дик-
 тантынын; чүзү?—дик-
 тантызы)
 диктатор
 диктатура
 диктор
 дилги
 дилгижек
 дилгилээр
 дилег
 дилегзинер
 дилегилээр
 диледир
 дилежир
 диленир
 диленчи
 дилер
 дилеттирер
 дилиншкин
 диликчи

дилим
 дилиндек
 дилиндектээр
 дилээр
 дилээшкин
 дина́мика
 дина́мйт
 дина́мйттиг
 дина́мо
 дина́мо-маша́на
 динми
 диңмирээр
 динмирээшкин
 динмит
 динмиттиг
 дип (делегейнинц динте-
 ри)
 дипло́м
 диплома́нт
 диплома́т
 диплома́тия
 диплома́тсыг
 диплома́ттыг
 диргелиншкин
 диргелир
 диргизер
 директíва
 директíвтиг
 дирéктор
 дирéкторлаар
 дирéкция
 дириг
 диригге
 дирижа́бль (чүнүң?—ди-
 рижáбльдин; чүзү?—
 дирижа́бли)
 дирижёр
 дирижёрлаар
 дирилээр
 дирилээшкин
 дирлиншкин
 дирлир
 дирс дээр
 дирт (дирт кышпыр)
 диртегер
 диртеер
 диртейтир
 диртилээр
 диртиндейнир
 диск (чүнүң?—дискнинг;
 чүзү?—дискнизи)

дискек
 дискектенир
 дискектээр
 дискримина́ция
 дискүссия
 диспансёр
 диспéтчер
 диссертáнт
 диссертáция
 диссимиля́ция
 дистáния
 дистинер
 дистинчек
 дистинчир
 диттир
 дифтерйт
 дифто́нг
 дифференци́ация
 диффу́зия
 дини
 динителчек
 довук
 довурaдыр
 довурак
 довурактаар
 довурактыг
 довурак
 довурактыг
 догуурак
 догаараар
 догааш
 догаашкак
 догааштырар
 доглагар
 доглайтыр
 догланаар
 догдаяр
 догдураар
 догдурааш
 догдурткайныр
 до́гма
 догматíзм
 догуур
 доллар
 долларлаар
 долларлыг
 долугар (канчанга?—
 додуккан)
 дожаң
 дожаннаар
 дожанналыр
 дозар
 дозор

дозоржу
 дозу
 дозуг
 дозугжу
 дозулаар
 дозулуг
 дозунгуур
 дозур
 дозураңнаар
 дозураш
 дой¹ (найыр)
 дой² (довурак)
 дойду
 дойлаар
 дойлур
 дойлуушкун
 докер
 докпак
 докпактаар
 докпаннаар
 доктаадыр
 доктаал
 доктаамал
 доктаар
 доктаашкын
 доктар
 докторант (кымның? —
 докторантыңы; чүзү?
 — докторантызы)
 докторантура
 докулчак
 документ (чүнүң? — доку-
 ментини; чүзү? — до-
 кументизи)
 документалдыг
 долаана, долагана
 долар
 долбан
 долбанналдырар
 долбанналыр
 долбаннапчак
 долбанныг
 долгаар
 долгалыр
 долгажачнаар
 долгажыр
 долгай
 долгак
 долгандыр
 долгандырар
 долгандырыг

долганчак
 долганыр
 долготá
 долдай
 долдайлаар
 долдаяр
 долдунар
 долдур
 долдурар
 долдуртур
 доллар
 долу
 домак
 домактажыр
 домактажылышкын
 домбу
 доминион
 домкрат
 домна
 домнаар
 домра
 домурар
 домчу
 добор
 доң
 доңар
 доңат
 доңаттаар
 доңатыг
 доңга
 доңгагар
 доңгажыганш
 доңгайтыр
 доңгайнаар
 доңгаяр (дөзү: доңган)
 доңгудар
 доңгудулга
 доңгулда
 доңгун
 доңгур
 доңгурак
 доңгурактаалыр
 доңгуу
 доңдөк
 доңнаар
 доңнажыр
 доун дожаар
 доурар
 доо
 дооза
 доозар

доозукчу
 доозун
 доозунналдырар
 доозунналыр
 доозунналышыкын
 доора
 доораар
 дооралаар
 дооратан
 доорбаш
 доорзу
 доос-кара
 доостур
 доостураар
 доп-дораан
 допчу
 допчузу
 допчулаар
 допчулал
 допшу
 дора
 дораан
 дорадаар
 дорайтаар
 дорайтаашкын
 дорайтадыр
 дорала
 дорамчылаар
 дорамчылаашкын
 дорамчыладыр
 дорамчылал
 дорамчылалдыг
 дордум
 дорзук
 дорт
 дорт-булуң
 дорттаар
 дортталдырар
 дортталыр
 доруг
 доругар (канчанган?—
 доруккан)
 доруктуруар
 дорум
 доруун
 доскаар
 доскут
 доскуул
 достагар
 достайтыр
 достак
 достаяр (дөзү: достай)

дотация
 доткар
 доцент (кымның?—до-
 центиниң; чүзү?—до-
 центизи)
 дочуула
 дочуулалаар
 дош
 дошка
 дошкун
 дошкуураар
 дошкуурадыр
 дошкуурал
 дошпулуур
 дошпулуурлаар
 дошталчак
 дошталыр
 доштуг
 доюлдураар
 дөвүн
 дөвүнчүк
 дөгей
 дөгейлендирер
 дөгейленир
 дөгеленир
 дөгере
 дөгерер
 дөгернир (дөзү: дөгерни)
 дөгерттир
 дөгүдер
 дөгүм
 дөгүмчелиг
 дөгүүр
 дөгээр
 дөжек
 дөжелир
 дөженир
 дөжү
 дөжээр
 дөзевилел
 дөзевилээр
 дөзээр
 дөктүр
 дөлем
 дөмбүң
 дөмей
 дөмейлежир
 дөмейлел
 дөмейлешкек
 дөмейлештирер
 дөмейлээр
 дөмейлээшкин

дөнен
 дөң
 дөңгелик
 дөңгү
 дөңгүл
 дөңгүлээр
 дөңгүр
 дөңгүрөңнээр
 дөңгүрөртир
 дөңгүүр
 дөңмөк
 дөө
 дөөдүвө, дөөже
 дөөлээр
 дөөн
 дөөнгүс
 дөөней
 дөөнейлиг
 дөөскүн
 дөр
 дөрбөгөр
 дөрбөлчин
 дөрбөлчин-уяланчак
 дөрбет
 дөргүл-төрөл
 дөргүн
 дөрт
 дөрт-булун
 дөрт-даяк
 дөрт-даяктаар
 дөртегер
 дөртеер (дөзү: дөртей)
 дөртелдирзи
 дөртелээ, дөртелээн
 дөртен
 дөрткү
 дөрттээр
 дөрттүг
 дөс
 дөскөлчөк
 дөскүр
 дөспер
 дөспөс
 дөстегер
 дөстеер (дөзү: дөстей)
 дөстөк
 дөстелир
 дөстүнмөс
 дөтпө
 дөш
 дөшпөр

дра́ма
 дра́малыг
 драмату́рг (кылымыңг—
 драмату́ргтуң; күзү—
 драмату́ругу)
 драматурги́я
 драп
 дружи́на
 дуб
 дуга
 дугаар
 дугаарлаар
 дугаарлаашкын
 дугаарладыр
 дугаарлыг
 дугазыг
 дугай (хөмчөг)
 дугайланыр
 дугайланчак
 дугайты
 дугайлыг
 дугайы
 дугайында
 дуган
 дуглаар
 дуглаг
 дуглаглыг
 дуглажыр
 дугланыр
 дугуй
 дугураан
 дугурааннаар
 дугурап
 дугуржулга
 дугуржур (дөзү: дугу-
 руш)
 дугуржуушкун
 дугуруг
 дудаар
 дудагдаар
 дудагдал
 дудак чок
 дудамык
 дудуу
 дужа келбиже
 дужаадыр
 дужаажыр
 дужаал
 дужаалга
 дужаар
 дужааш

дужаашкак
 дужааштырар
 дужак
 дужамык
 дужар
 дужунга
 дужунда
 дуза
 дузаар
 дузааргак
 дузаашкын
 дузак¹ (өшкү)
 дузак² (өргө дузаа)
 дузактаар
 дузалаар
 дузалажылга
 дузалажыр
 дузалажышкын
 дузалакчы
 дузалал
 дузаламчы
 дузалыг
 дуй кагар
 дуй тудар
 дукпурар
 дукпуртуланыр
 дулгу
 дулгуяк
 дума
 думаа
 думаалай
 думчугар
 думчук
 думчуктурар
 дун
 дунааргай
 дунар
 дунгуш
 дунда кара
 дунчу
 дунчулаар
 дуңзаа
 дуңзаалаар
 дунма
 дуран
 дураннаар
 дургаар
 дургу
 дургузунда
 дургун
 дургуннаар
 дургуннадыр

дуржулга
 дуржулгалыг
 дуржулгачы
 дурт-сын
 дуруяа
 дус
 дуссуг
 дустаар
 дустуг
 дуу
 дуурайлаар
 дуурайладыр
 дуушкун
 душ
 душтук
 душтурар
 душчур
 дуэль
 дуэг
 дуюг
 дуюгзураар
 дуюглуг
 дуюк
 дуюкаа
 дүвү
 дүвү-далаы
 дүвүредир
 дүвүрөнчиг
 дүвүрөң
 дүвүрээзин
 дүвүрээр
 дүгдүнер
 дүгдүңчек
 дүгле
 дүгдээр
 дүгдээшкын
 дүгжүр
 дүгжүүшкүн
 дүглүр
 дүгээ
 дүдүк
 дүдүскек
 дүдүскектыг
 дүдүскектээр
 дүдүүр
 дүер (дөзү: дүй)
 дүжер
 дүжеттинер
 дүжүк
 дүжүлге
 дүжүм

дүжүмет
 дүжүметсиг
 дүжүрер
 дүжүт
 дүжүттүг
 дүжуушкун
 дүжээр
 дүжээшкин
 дүк
 дүккүр
 дүкпү
 дүкпүрер
 дүктүг
 дүктүг-ары
 дүктүгүр
 дүктүер
 дүкчүттүнер
 дүкчүүр
 дүлгүүр
 дүлгээзин
 дүлгээзинниг
 дүлей
 дүлей-көк (кушкаш)
 дүлейлээр
 дүлер
 дүлээредир
 дүлээрээр
 дүмбей
 дүн
 дүндүгүр
 дүндүк
 дүндүүштелдир
 дүндүүштелир
 дүндүүштээр
 дүне
 дүнеки
 дүнгүр
 дүндербө
 дүндерер
 дүндерик
 дүңзе
 дүп (чүзү?— дүвү)
 дүптүг
 дүрбүжер
 дүрбүлер
 дүрбүү
 дүрбүүр
 дүрбүүшкун
 дүрбүштүрер
 дүргеделир
 дүргедээр

дүргедээшкин
 дүргек
 дүргектелир
 дүргектиг
 дүргектээр
 дүрген
 дүрер
 дүржок
 дүржоктаныр
 дүржоктаныышкын
 дүрзү
 дүрзүлөл
 дүрзүлээр
 дүрзүлээшкин
 дүрзүнчүг
 дүрлүр (дөзү: дүрүл)
 дүрүм
 дүү
 дүүн
 дүүнүг
 дүүр (канчанган?— дүг-
 ген)
 дүүрге
 дүүредир
 дүүрээр
 дүүшкөк
 дүүшкун
 дүүштүр
 дүүштүрер
 дүүш (дүжээрн)
 дүүшкүлээр
 дүүшкүүрлүг
 дүштеки
 дүштүк
 дүштээр
 дүш (дал дүш)
 дываажан
 дывылаар
 дывыржар
 дыгдыннар
 дыгдынчак
 дыгыжар
 дыгылар
 дыгыгчак
 дыгын
 дыгылар
 дыдар
 дыдык
 дыдырарар
 дыдырартыр
 дыдыраш

дызылама
 дызынайныр
 дызыраар
 дызырааш
 дызыргайныр
 дызырт дээр
 дызырткайндыр
 дызырткайныр
 дыйлагар
 дыйлаң
 дыйлаңнаар
 дыйлаңнааш
 дыйлаяр
 дыка
 дыл
 дылбыш (куш)
 дылгыр
 дылдыраар
 дылдырадыр
 дылдырткайныр
 дылчы
 дымырааш
 дымырадыг
 дымырадыр
 дымыргай
 дын (чүгөн дыны)
 дынныг
 дыня
 дынгылдай
 дынгылдайлаар
 дынзыг
 дынзыгар (канчанган?—
 дыңзыккан)
 дыңзыдар
 дыңзыдыр
 дыңзыыр
 дыннаалаар
 дыннаар
 дыннаачаңнаар
 дыннадыг
 дыннадыр
 дыннадышкын
 дыннаксаар
 дыннакчы
 дынналдыр
 дынналыр
 дыннангыр
 дынныр (канчанмас?—
 дынынмас)
 дыраар
 дыранды

дыраныр
 дырбаар
 дырбааш
 дырбааштаар
 дырбак
 дырбактаар
 дырбактыг
 дырбаныр
 дырбаңайндыр
 дырбаңайныр
 дырбаңнаар
 дырбаңнадыр
 дырбаш дээр
 дырбыл
 дыргак
 дырлагар
 дырлаңнаар
 дырлаңнааш
 дырляяр
 дырт кылыр
 дырыжар
 дырылаар
 дырышкак
 дырыштыр
 дырыштырар
 дыт
 дыш
 дыштандырар
 дыштанылга
 дыштаңыр
 дыыжы
 дыынмас
 дээвинр
 дээди
 дээжи
 дээк
 дээктээр
 дээлдиген
 дээр¹ (сылдыстыг дээр)
 дээр² (хол-биле дээр)
 дээрбе
 дээрбедел
 дээрбедээр
 дээрбедээшкин
 дээрбежи
 дээрбек
 дээрбектээр
 дээрбелээр
 дээрбечи
 дээрге
 дээрги

дээр
дээрзінде
дээрзи
дээриглээр

дээш
дээшкин
дээшкиннээр
дээштиг

Е

еврэй
европейжи
егвгтгян
енбт

епiскоп
есаул
ессентуки (аржаан)
ефрейтор

Ё

ёзу
ёзугаар
ёзужок
ёзулаар
ёзулал
ёзулуг
ёзуургаар

ёзуургах
ёзу-чурум
ёлка
ёозажок
ёра
ёралыг

Ж

жакёт
жандарм
жанр (чүнүң?—жанрнын;
чүзү?—жанры)
жаргбн
жилёт
жирáф, жирáфа
жнёйка

жонглёр
жонглёрлаар
журнал
журналист (кымнын?—
журналистин; чүзү?—
журнализи)
журналистика
жюри

З

завкбм
завбд (чүнүң?—завбд-
тун; чүзү?—завбду)
завхбз
зал
залбг
зачник
запятая
застáва
зачёт
звенб
звенбчу
зэбра

збна
зоблог (зоология эртем-
дени)
зоология
зоопáрк (чүнүң?—зоо-
пáрктын; чүзү?—зоо-
пáрыгы)
зоосáд
зоотéхник
зоотéхника
зоотéхниктиг
зубр (чүнүң?—зубрун;
чүзү?—зубру).

И

иви
 ивижи
 игил
 игилдээр
 игилчи
 игрек
 иде
 идеал
 идеалдыг
 идеализасчыдар
 идеализм
 идеалист
 идеалистиг
 идегел
 идегелдн
 идегет
 идегээр
 идегээчел
 идежи
 идейлиг
 идэй-политиктиг
 идеблог
 идеолбгня
 идеолбгтуг
 идепкей
 идепкейжи
 идепкейжидер
 идепкейлиг
 идер
 идёя
 идиг
 идик
 идиксиг
 идиксирээр
 идик-хеп
 идикчигеш
 идиоба
 идиоматика
 идиш
 идиш-сава
 идээ
 идээжи
 идээлиг
 идээлээр
 идээргек
 идээргээр
 ие (ада-ие)
 иелдирзи
 иелишкилер, иешкилео

иелээ, иелээн
 иемдик
 иероглиф
 ие-чаш
 ижер
 ижигер
 ижиичеднээр
 ижиксээр
 ижим
 ижинн (чүзү? — ишти)
 ижинниг
 ижин-хырын
 ижиртир
 ижээн
 ижээр
 изиг
 изиг-демир
 изигзимээр
 изиглежир
 изигленир
 изигленчир (дөзү: изиг-
 лениш)
 изиг-халын
 изидер
 изинн
 изиир
 изинчел
 изинейнир
 изиннедир
 изиннээр
 изиргенчир
 изиргенчиг
 изолятор
 изотоп
 ип, дадай (аян сөзү)
 ий
 ийе (ындыг)
 ийет
 ийзимээр
 ийи
 ийиги
 ийнде
 ийнк
 ийикпе
 ийикпе, азы
 ийилээр
 ийин
 ийис
 ийнстээр

ийн-чацгыс
 ийлэндирер
 ийленир
 ийленчек
 ийлээр
 икс (чунуу?—икстин
 чузу?—икизи)
 илбек
 илбексиг
 илбектежир
 илбектээр
 илби
 илбилг
 илбилээр
 илбичи
 илби-шидн
 илби-шидилээр
 илдец
 илдигер (канчанган?—
 илдиккен)
 илдик чок
 илдирге
 илдиргелээр
 илдирер
 илдиртир
 иле
 илер
 илергей
 илергейлээр
 илередиг
 илерединшкин
 илередикчи
 илередилге
 илередир
 илереттинер
 илерээр
 илерээшкин
 илеткел
 илеткелчи
 илеткээр
 илиг
 илиглээр
 илиир
 илиирзиг
 илииртегилээр
 илииртедир
 илииртээр
 илииртээшкин
 илюминация
 илчик
 илчир

илчирбе
 илчирбезиг
 илчирбеледир
 илчирбелиг
 илчирбелээр
 илчиргей
 илчиредир
 илчирертир
 илчирээр
 им
 имилээр
 имир
 имиргей
 имирейнир
 имиренээр
 имиререр
 имирертир
 имиреш дээр
 имиртиленээр
 имиртин
 имиртинээр
 имистелир
 иммигрант (кымчыц?—
 иммигрантынц; чу-
 зу?—иммигрантызы)
 иммиграция
 иммунитет (чунуу?—им-
 мунитеттин; чузу?—
 иммунитетди)
 имнегилээр
 имнежир
 имнээр
 имнээшкин
 император
 империализм
 империалист (кымчыц?—
 империалистин; чузу?—
 империализи)
 империалистинг
 империя
 импорт
 импорттаар
 инвалид
 индэй (Америқада)
 индивидуалдыг
 индивидуализм
 индивидуалист
 индий (Азияда)
 индир
 индонези
 индустриалдыг
 индустриализааар

индустриализация
 индустрия
 индюк
 ине
 ине бүрүлүг
 инек
 инек-даш
 инек-караа
 инек-караалаар
 инек-караалыг
 инек-кулча
 инексирээр
 инек-солка
 инек-таалай
 инектиг
 инектээр
 инек-хараган
 инелик
 инёрция
 инженер
 инициал
 инициатива
 инициативтиг
 инициатор
 инкубатор
 инспектор
 инспекция
 инстанция
 инстинкт (чүнүң?—инс-
 тинктинин; чүзү?—инс-
 тинктиси)
 институт
 инструктивтиг
 инструктор
 инструкция
 интеграл
 интегралдыг
 интеллект
 интеллектуалдыг
 интеллигент (кымның?—
 интеллигентинин; чү-
 зү?—интеллигентизи)
 интендант (кымның?—
 интендантынның; чү-
 зү?—интендантынзы)
 интенсификация
 интервент (кымның?—
 интервентинин; чүзү?—
 интервентизи)
 интервенция

интервью
 интернат (чүнүң?—ин-
 тернаттын; чүзү?—ин-
 тернады)
 интернационал
 интернационалдыг
 интернационализм
 интернационалчы
 интонация
 интуция
 инфекция
 инфекциялыг
 инфинитив
 инфляция
 информастаар
 информастыг
 информация
 информбюро
 инчик
 инчиктээр
 ипподром
 иприт
 ирбиш
 иртек
 ирги
 ирги аар
 иргин
 ире
 ирей
 иридер
 ириир
 ириичел
 ириншкин
 ирик
 ириксимээр
 ириксээр
 ириң
 ириңниг
 ириңээр
 ирланд (кымның?—ир-
 ландынның; чүзү?—ир-
 ландызы)
 ирригация
 ирт
 ис
 испан
 испик
 испиктээр
 иссиг
 истедир
 истекчи

истелге
 истелир
 истээр
 исчи
 итали
 иткилежинишкни
 иткилегилээр
 иткилежир
 иткилексээр
 иткилээр
 итпек
 итпектээр
 итпексиг
 итпик
 иш
 ишкир
 ишкирзимээр

ишкирниг
 ишкирнир
 ишкээр
 ишкээрлээр
 иштелир
 иштенир
 иштеш
 ишти
 иштиг
 иштики
 иштиктээр
 иштээр
 ишчи
 июль (чүнүң?— июльдун;
 чүзү?— июлю)
 июнь (чүнүң?— июньнун;
 чүзү?— июню)

Й

йод
 йөрээдир
 йөрээл
 йөрээлдиг

йөрээр
 йөрээттинер
 йөрээттирер

К

каазыргаар
 каазыргак
 каайлы
 каак (чараш)
 каалама
 кааң
 кааңнаар
 кааңнаачал
 кааңнаашкын
 каар
 каарган
 каас
 каас-коя
 каастаар
 каастадыр
 каастажыр
 каастаныр
 каастаттырар
 каас-шиник
 кабардын
 кабель
 кабина
 кабинет
 кавай
 кавайлаар

кавайлажыр
 кавайлыг
 кавалёр
 кавалерия
 кавалерист (кымның?
 кавалеристин; чүзү?
 кавалеризи)
 кавы (чоок-кавы)
 кавын
 кавынды
 кавындылаар
 кавыннаар
 кавыртын
 кавычкалаар
 кавыыргаар
 кагар (дөзү: хак)
 кагжаар
 кагжан
 кагжыкчы
 кагжыр
 кагжыраар
 кагжыргай
 кагжыышкын
 кагылар
 кагыыр

кагыыш
 кадаазын
 кадаар
 кадаг
 кадага
 кадагааты
 кадагалаар¹ (камгалаар)
 кадагалаар² (аарыры)
 кадагаладыр
 кадагалаал
 кададыр
 кадажыр
 кадай
 кадайзыг
 кадайланыр
 кадак
 кадалчак
 кадалыр
 кадалыычал
 кадан
 каданнаар
 кадан
 кадар¹ (сиген)
 кадар² (сан кадары)
 кадарар
 кадаржыр
 кадартыр
 кадарчы
 кадат
 кадаттырар
 кады
 кадыг
 кадыгар (камчанган?
 кадыккан)
 кадыг-дошкун
 кадыгланыр
 кадык¹ (аарыг эвес)
 кадык² (чем)
 кадыктырар
 кадыкшыдар
 кадыкшыдылга
 кадыкшыл
 кадылга
 кадын
 кадын-хаан
 кадыр
 кадырар
 кадыргы
 кадырлыр (дөзү: кады-
 рыл)
 кадырык

кадыш дээр
 кадыыр (чепсек)
 кадыычал
 кажаа
 кажаалаар
 кажааладыр
 кажааланыр
 кажаалаттырар
 кажан
 кажан-бир
 кажән-даа
 кажангы
 кажан-чежен
 кажан
 кажар
 кажараар
 кажарлаар
 кажык
 кажыктаар
 кажыыдаар
 кажыыдал
 кажыыдалдыг
 казак
 казанак
 казапча
 казәрма
 казакх
 казакхтаар
 казы
 казыдар
 казыжар
 казыкчы
 казылга
 казылган
 казылганныг
 казымал
 казыра
 казыргы
 казыргылаар
 казыргыланыр
 казырык
 казырыктыг
 казыттынар
 казыттырар
 казыыр
 казыышкын
 кай (кай баар)
 кайгаар
 кайгаашкын
 кайгадыр
 кайгажыр

кайгал
 кайгамчыктыг
 кайда
 кайда-чүдө
 кайнаар
 кайтыгар
 кайтыгышкын
 кайы
 кайы-бир
 кайы-даа
 кайызы
 кайыл
 кайылаар
 кайын (кайын боор)
 кайыын (кайыын келген)
 кайыыртан
 как (паш кагы)
 какáo
 каккылаар
 каккылажыр
 каккылажышкын
 какпа
 какпалаар
 какпак
 какпактаар
 какпавы
 какпаштаар
 каксы
 каксыр (дөзү: кагыс)
 кактаар
 кактадыр
 кактажыр
 кактаныр
 кактус
 кактырар
 какырар
 калачык
 калбайтыр
 калбак
 калбак-кара
 калбак-көк
 калбаксымаар
 калбаңайныр
 калбаңнаар
 калбаңнааш
 калбаңнадыр
 калбарар
 калбартыр
 калбаяр
 калган
 калгыр

калдар
 калдыраар
 календaрь (чүмүң? — ка-
 лендaрьнын; чүзү? —
 календaры)
 калибр (чүмүң? — ка-
 либрниң; чүзү? — ка-
 либри)
 кáлий
 каллигрáфия
 каллигрáфкылаштыр
 каллигрáфтыг
 калорíметр
 калбрия
 калбриялыг
 калчаа
 калчаалыг
 калчаапай
 калчаараар
 калчайтыр
 калчан
 калчаяр (дөзү: калчай)
 калым
 калыр
 кáльций
 кам
 камбалá
 камгалаар
 камгаладыр
 камгалажыр
 камгалакчы
 камгалал
 камгаланыр
 камгаланышкын
 камгалаттынар
 кáмера
 кáмерлиг
 камертón
 камнаар
 камнадыр
 камналга
 камныг
 кампáния (чорудулга)
 кам-хайыра
 кам-хайыра чок
 канáл
 канализáция
 кандаай
 кандидат
 кандидатура
 кандыг

кандыг-бир
 каникул
 канонда
 кантата
 канцеляр
 канцеляржы
 канцелярия
 канчаар
 канчалдыр
 канчангаш
 каң
 каңгай
 каңгы
 каңгыдар
 каңгыңайныр
 каңгыр
 каңгыраар
 каңгырааш
 каңгырадыр
 каңгырткайныр
 каңгырт дээр
 каңгырт кынныр
 каңмыыл
 каңдаашкын
 каңдай
 жаңнаар
 жаңнаашкын
 каңналдырар
 каңналыр
 каңналымышкын
 каңныыр
 капитал
 капитализм
 капиталист (кымның? —
 капиталистия; күзү? —
 капитализи)
 капиталистиг
 капитан
 капитуляция
 капелла
 кап-кара
 капсырылга
 капсыл
 каптагай
 капуста
 кара
 кара-ай
 кара-баарзык
 кара бажын
 кара бажыннаар
 кара-бора

кара-бөскөк
 кара-быт
 караван
 карадаар
 каргырадыр
 кара-доруг
 кара-дуруяа
 каража
 каражадаар
 каразымаар
 каразынар
 каразыыр
 карак
 каракалпак (национал
 улус ады)
 кара-кат
 кара-көк
 карактаар
 каракуль
 кара-кундус
 кара-куш
 карала
 каралдыр
 каралыг
 карамель
 карандаш
 каранды
 карандылаар
 кара-ногаан
 карантин
 карантиннээр
 караңайныр
 караңгы
 караңгылаар
 караңгыладыр
 караннаар
 караннадыр
 кара-ой
 кара-паш
 карарар
 карартыр
 кара-сарыг
 кара-таакпы
 кара-тал
 кара-тараа
 караул
 караулдаар
 кара-хаак
 кара-хүрөң
 карачал
 кара чангыс

караш дээр
 караш кымныр
 карбаныр
 карбэң
 карбаннаар
 каргаар
 каргак
 каргактаар
 карганыр
 каргыраа
 каргыраалаар
 каргыраар
 каргыс
 каргыш
 каргыштыг
 карёл
 карёта
 каржаң
 каржы
 каржылааныр
 каржыр
 каржыышкын
 карикатүра
 карикатүржу
 карикатүрлуг
 каркас
 карман
 карманнаар
 карт
 карта
 картаачы
 картель (чүнүң? — кар-
 тельдин; чүзү? —
 картели)
 картография
 картон
 картотека
 картфель
 карточка
 картотшка
 карттаар
 карттадыр
 карттажыр
 карттыг
 карусель (чүнүң? — ка-
 русельдин; чүзү? —
 карусели)
 карцер
 карыжаар
 карылга
 карылгалыг

карыш
 карышкак
 карыштыр
 карьер
 карьеризм
 карьерист (кымның? —
 карьеристин; чүзү? —
 карьеризи)
 кас
 каска
 каскак
 касканнаар
 каспарлаар
 касса
 кассация
 кассир
 кастаар
 кастаг
 кастыгыр
 кастык
 кастынар
 кастыннаар
 кастыраар
 касчыр (дөзү: казыш)
 кат (кат-чимис)
 катаат (төрелдер)
 катая
 катая-хаара
 каталог
 катан (хөй катап)
 катаптаар
 катаптаашкын
 катаптадыр
 катаптальр
 катастрофа
 катастрофтуг
 категория
 катер
 катет
 кат-не
 каткы
 каткыжы
 каткы-итки
 каткы-хөг
 катол
 каток (чүнүң? — каток-
 тун; чүзү? — катокту)
 католик
 католицизм
 каторга
 каттаар (кат чыыр)
 каттыжар

каттыжылга
 каттыжышкын
 каттыраңайныр
 каттыраңаар
 каттырар
 каттыржыр
 каттыртыр
 каттырымзаар, катты-
 рымзыыр
 каттырынчыг
 каттырыплаттар
 каттыштырар
 катушка
 кат-чимис
 Кат-чимистиг
 катчыр
 каты (мээн катым)
 каучук
 каучуктуг
 кафе
 кафедра
 качыгдаар
 качыгдал
 каш
 каша
 кашкы
 кашпагай
 кашпал
 кашпыгыр
 кашпык
 кашпыяр (дөзү: каш-
 пый)
 каштан
 каът (үш каът бажың)
 каъттаар (каът даглап
 чоруур)
 каъттажыр
 каътталчак
 каътталыр
 каъттаныр
 каътташкак
 каътташтыр
 кақта
 каяа
 каяа-даа
 каям
 квадрат
 квадраттыг
 квалификациятаар
 квалификациятыг
 квалификация
 квартал
 кварта

кварта
 кварц (чунуң? — кварц-
 тың; чузу? — кварц-
 зы)
 квас
 квитанция
 кворум
 кевер
 кевиг
 кевиген
 кевинчел
 кевирер
 кевирлир
 кегжениг
 кегженир
 кегжир
 кегирер
 кегириг
 кегээн
 кегээрел
 кедег
 кеде кайгамчык
 кедекчи
 кеделге
 кеден
 кедеңгирлээр
 кедер
 кедергей
 кедередир
 кедерээр
 кедилер
 кедилиг
 кедирер
 кеди чок
 кедээ
 кедээр
 кедээзинде
 кедээрлээр
 кедээртен
 кежеге
 кежегелээр
 кежер
 кежиг
 кежигүн
 кежик
 кежилдир
 кежирер
 кежиртир
 кежээ¹ (орай кежээ)
 кежээ² (кежээ кижн)
 кежээки
 кежээликтей
 кежээликтээр

кежээлээр
 кежээлээшкин
 кежээргек
 кежээргээр
 кезедир
 кезек¹ (чүвениң кезээ)
 кезек² (от кезээ)
 кеземче
 кезенир
 кезер¹ (ыяшты кезер)
 кезер² (дузак кезер)
 кезиир
 кезишкин
 кезик
 кезик-чамдык
 кезилге
 кезиндек
 кезинди
 кезээ-мөңгедө
 кезээде
 кезээр
 келдередир
 келдерел
 келди
 келдилээр
 келдир
 келдирер
 келдиришкин
 келдирикчи
 келдирлээр
 келдирлээшкин
 келдиртикчи
 келдиртир
 келиксээр
 келин (чүзү?— кепни)
 келир
 кем
 кем-буруу
 кем-буруулуг
 кемдедир
 кемдиир
 кемдик
 кемдээр
 кемниг
 кенен
 кенгуру
 кенгирге
 кергиек
 кержек
 керзең
 керосин
 керосинка
 кертер

кертик
 кертиктелдирер
 керээ
 кес
 кески
 кескилдээр
 кескинди
 кестик
 кестирер
 кестирилге
 кеттинер
 кефир
 кечил
 кечим
 кеш
 кидин
 кидиргей
 кидирертир
 кидирээр
 кидирээш
 кидис
 кижен
 киженнээр
 кижин
 кижин-бүрүс
 кижигилештир
 кижизиг
 кижизидер
 кижизидикчи
 кижизидилге
 кижизиир
 кижизиттирер
 кижизиттирикчи
 кижиир
 кижиргендирер
 кижиргениичел
 кижиргенир
 кижиргенчек
 кижиргенчиг
 кижин-сиген
 кижин төрөлгөтөн
 киирер
 кииржир (дөзү: кин-риш)
 киирилде
 киириштирер
 киискидер
 киискиир
 килдис
 килдиш дээр
 килен
 киленнедир
 килеңнээр

киловáтт (чүнүң?—ки-
ловáттын; чүзү?—ки-
ловáды)
киловáтт-шак
килогрáмм (чүнүң?—
килогрáммын; чүзү?—
килогрáммы)
киломéтр (чүнүң?—ки-
ломéтрнин; чүзү?—
киломéтри)
киндаан
кинематóграф
кинематогрáфия
кинéктиг
кинжáл
кинó
кинóлаар
киносéанс (чүнүң?—ки-
носéансынын; чүзү?—
киносéансызы)
киностúдия
киносценáрий
кинотеáтр
кинофáбрика
кинофестивáль
кинофíльм
кинохрóника
кинó-чурук
кинчи
кинчилээр
кибсх (чүнүң?—кибс-
кунун; чүзү?—кибс-
кузу)
кипарис
кирбик
киргин
киргиннээр
киргиредир
киргирткейнир
киргирээр
киргрээрш
кирер
киржикчи
киржилге
киржир (дөзү: кириш)
кириичел
кириш
кирпíч (чүнүң?—кирпí-
чинин; чүзү?—кирпí-
чизи)
кисéль (чүнүң?—ки-

сéльдин; чүзү?—кисé-
ль)
кислорóд
кислотá
кйсточка
кит
кйтель
киткээр
кичигелээр
кичигене
кичиктээр
кичээл
кичээлдедир
кичээлдээр
кичээнгей
кичээнгейлиг
кичээнир
кичээр
киш
киш-кулаа
кишлák
киштедир
киштежир
киштээр
клáвиша
кларнét
кладóвка
кладовщик
класс (чүнүң?—класс-
тын; чүзү?—казы)
клáссик
клáссиктиг
классификация
классицизм
клéвер
клеёнка
клéтка
клетчáтка
клён
клíмат
клíника
клíниктиг
клиншé
клоп
клóун
клуб (чүнүң?—клубтун;
чүзү?—клубу)
клубба
клубква
князь (кымның?—князь-
тын; чүзү?—князы)
коалиция

кобзәр (кымның? — коб-
 зәрның; чүзү? — коб-
 зәры)
 ковайтыр
 коваңайныр
 коваңнаар
 коваңнадыр
 коваяр (дөзү: ковай)
 когараар
 когарадыр
 когарал
 когжаар
 когжураар
 когжурадыр
 когзу
 когун үзер
 кодан¹ (аал коданы)
 кодан² (койгун)
 кодан-майык
 кодан-майыктаар
 коданчы
 кодекс (чүнүң? — кодек-
 сияны; чүзү? — кодек-
 сия)
 кодур
 кодурлаар
 кожа
 жожаа
 жожаалыктаар
 жожаат
 жожагар
 жожай
 жожаландыр
 жожаланчак
 жожаланчыр
 жожалаң
 жожалаңнаар
 жожамык
 жожамыктаар
 жожаң
 жожаңнаар
 жожаңнааш
 жожаңнажыр
 жожар
 жожа-хелбээ
 жожаяр
 жожу
 жожуглал
 жожукчу
 жожумак
 жожундак
 жожундактаар
 жожундактыг

кожуун
 кожуушкун
 козаа
 козага
 койгун
 койнут
 койтулаар
 койтуладыр
 койтуңайныр
 коккаарак
 кокай (бөрү)
 кбкон
 кокпа
 кокпалаар
 кокс (чүнүң? — кокстуң;
 чүзү? — кокузу)
 кол
 колба
 колбаса
 колдаар
 колдамнажыр
 колдук
 колдуксуг
 колдуктаар
 колдуктааш
 колдуунда
 коллэга
 коллэгия
 коллектив
 коллективиза́стаар
 коллективизм
 коллективтештирер
 коллективтиг
 коллективчидер
 коллективчидилге
 коллэкция
 колониалдыг
 колониза́стаар
 колониза́тор
 колониза́ция
 колбония
 колбониялыг
 колбонна
 колун (чүзү? — конну)
 колуннаар
 колхбз
 колхбзтаашкын
 колхбзтажыр.
 колхбзчу
 колчук
 колчуургаар
 ком
 команда

командёр
 командировка
 командировкаладыр
 командылаар,
 командыладыр
 командылакчы
 командылал
 комбайн (чүнүң?—ком-
 байнын; чүзү?—ком-
 байны)
 комбайнер, комбайнчы
 комбинат
 комбинация
 комбинезон
 комедия
 комендант (кымның?—
 комендантынын; чү-
 зү?—комендантызы)
 комендатура
 кмета:
 коми
 комиссар
 комиссариат
 комиссия
 комитет
 коммерсант (кымның?—
 коммерсантынын; чү-
 зү?—коммерсантызы)
 коммуна
 коммуналдыг
 коммунар
 коммунизм
 коммунист (кымның?—
 коммунистин; чүзү?—
 коммунизи)
 коммунистиг
 коммутатор
 компания
 компартия
 компас
 композитор
 композиция
 компот
 комсомол
 комсомолчу
 комсорг (кымның?—
 комсоргтуң; чүзү?—
 комсоргту)
 комсостав
 конвейер
 конгресс (чүнүң?— кон-
 гресстин; чүзү?— кон-
 гресси)

кондаалай
 кондуктор
 конкуренция
 конкурс (чүнүң?—кон-
 курстуң; чүзү?—кон-
 курузу)
 конкурстуг
 консерва
 консервалаар
 консерватизм
 консерватор
 консерватория
 конспект (чүнүң?—кон-
 спектинин; чүзү?—кон-
 спектизи)
 конспектиледир
 конспектилээр
 конспиративтиг
 конспирация
 конститустуг
 конституция
 конструктор
 конструкция
 консул
 консультант (кымның?—
 консультантынын; чү-
 зү?—консультанты-
 зы)
 консультация
 континент (чүнүң?—кон-
 тинентинин; чүзү?—
 континентизи)
 континенталдыг
 контора
 контрабанда
 контрабандист
 контрабас
 контр-адмирал
 контрольно
 контрафак
 контрибуция
 контроль (чүнүң?—кон-
 трольдун; чүзү?—кон-
 тролью)
 контрольдаар
 контролёр, контрольчу
 контрразведка
 контрразведчик
 контрреволюстуг
 контрреволюсчу
 контрреволюция
 конференция (кымның?
 конференциянын; чү-

зү?— конферансьези)
 конференция
 конфёта
 концерт
 концерт (чунуң?— кон-
 цёрттин; чүзү?— кон-
 цёрги)
 концессия
 кончаа
 кончаазырак
 кончаалыг
 кончаачы
 кончуг
 кончудар
 кончуттунар
 кончуур
 конъюнктура
 коньки
 конькилээр
 конькичи
 коңга
 коңгажык
 коңгалаар
 коңгул
 коңгулуур
 коңгураа
 коңгураар
 коңгурадыр
 коңгурткайныр
 ксизагар
 коң эьт
 кооперастаар
 кооператив (чунуң?—
 кооперативтин; чүзү?—
 кооперативи)
 кооперативтиг
 кооператор
 кооперация
 кооптация
 координация
 коптарар
 коптарлыр
 коптартынгыр
 коптартыр
 корабль (чунуң?— ко-
 рабльдин; чүзү?— ко-
 рабли)
 коралл (чунуң?— коралл-
 дын; чүзү?— кораллы)
 коргар (дөзү: корт)
 коргудар
 коргулчун
 коргунчуг

коргуш чок
 кордаар
 кордал
 коржаа
 корзына
 коридор
 корифей
 корпорация
 корпус
 корректор
 корректура
 корреспондент (кымың?
 — корреспондентинин;
 чүзү?— корреспондён-
 тизи)
 корреспондентилээр
 корреспонденция
 кортук
 корум-чурум
 косёканс (чунуң?— ко-
 сёкансынын; чүзү?—
 косёкансызы)
 косинус
 космополит
 космополитизм
 космополитчи
 костюм
 котангенс (чунуң?— ко-
 тангенсинин; чүзү?—
 котангенсизи)
 котлёта
 котпактаар
 кофе
 кочал
 кочегар
 кочу
 кочулаар
 кочуладыр
 кочулал
 кочуургаар
 кош
 кошкар
 кошкадыр
 кошкак
 кошкаксымаар
 кошканнадыр
 кошкар
 кошкаш кынныр
 кошкул
 коштанчыр
 коэффициент
 коя
 кояргаар

кояаргак
 көвей
 көвейзимээр
 көвенир
 көвенчик
 көвенчиктээр
 көвүдедикчи
 көвүдедилге
 көвүдедир
 көвүдеттинер
 көвүдеттирер
 көвүдеттирикчи
 көвүдээр
 көвүк
 көвүктелир
 көвүктелчек
 көвүктүг
 көвүрүг
 көвүрүглээр
 көвээр
 көгө-буга
 көгөреңдир
 көгөреңээр
 көгөрер
 көгөртир
 көгжүргөй
 көгжүрткейнир
 көгжүредир
 көгжүрээр
 көгүдөр
 көгүлдүр
 көгүлдүргөй
 көгүмөк
 көгүттүрер
 көгүүр
 көгээзин
 көгээр
 көгээржик
 көдүрге
 көдүрер
 көдүрлүр
 көдүрлүүшкүн
 көдүрүт
 көдүрүүшкүн
 көдээ
 көже
 көжеге
 көжегелээр
 көжер
 көжүер
 көжүрер
 көжүүр
 көжээ

көзенек
 көзер
 көзерлээр
 көзүр
 көзээр
 көзээш
 көк
 көк-бора
 көк-даш
 көк-кат
 көк-саазын
 көксүмээр
 көксээр
 көксээр-хөрөктээр
 көк-тараа
 көктег
 көктөшкн
 көктөшкнлиг
 көктээр
 көк-хевек
 көк-ширбинил
 көлдөгөр
 көлдөөр
 көлдейтир
 көңгүл
 көңгүс
 көөр
 көөргедир
 көөргеттинер
 көп
 көпеек
 көрбээченээр
 көргүзөр
 көргүзүг
 көргүзүкчү
 көргүзүлге
 көргүрээр
 көргүрээш
 көрдүнер
 көрей
 көрейлээр
 көржең
 көржүр
 көрнүр
 көрүгөн
 көрүгзүнер
 көрүксээр
 көрүкчү
 көрүлдө
 көрүнчүк
 көрүнчүксүг
 көрүнчүктелнишкни
 көрүнчүктелир

көрүнчүктөлчөк
 көрүнчүктүг
 көрүүшкүн
 көрүш
 көрүштүг
 көс
 көску
 көскүлөң
 көскүлөңнээр
 көскүлөңнээш
 көстөг
 көстелир
 көстүк
 көстүңейнир
 көстүр (дөзү: көзүл)
 көстүүшкүн
 көстээр
 көш
 көшке
 көшкеленир
 көшкүн (үргүлчү көжер)
 краб
 край
 крайкөн
 крайкүүском
 кран
 крахмал
 крахмалдаар
 кредит
 крейсер
 крем
 кремль (чүнүң?— кре-
 мльдин; чүзү?— крем-
 ли)
 кремний
 крэндель (чүнүң?— крэн-
 дельдин; чүзү?— крэн-
 дели)
 крепдешин
 крепостник
 крепостной
 хресо
 кризис
 кристалл (чүнүң?— кри-
 сталлдын; чүзү?— кри-
 сталлы)
 кристаллдалчак
 критерий
 критикаладыр
 критиктиг
 крокодил
 кросс (чүнүң?— кросс-
 тун; чүзү?— кросу)

крупчаат
 куб
 кубанка
 кубатура
 кубометр
 куда
 кудагай
 кудай
 кудалаар
 кудаладыр
 кудалажыр
 кудалышкылар, кудаш-
 кылар
 кудар
 кудараар
 кударадыр
 кударанчыг
 кударгай
 куду
 кудук
 кудуку
 кудукчу
 кудулаар
 кудулаашкын
 кудуладыр
 кудулдур
 кудумчу
 кудумчулаар
 кудурга
 кудургай
 кудургалаар
 кудурук
 кудуруктаар
 кудурукталчак
 кудурукталыр
 кудуруктуг
 кудус
 кудуур
 кудуушкун
 кужа
 кужак
 кужактаар
 кужур
 кужурадыр
 кужурзураар
 кужурланчак
 кужурлуг
 кузар
 күзов
 кузум
 кузумнаар
 кузумуур
 кузумуурлаар

куй
 куйга
 куйгалаар
 куйзур
 куйлаар
 куйтулаар
 куйтулажыр
 кукулаар
 кукурүза
 кул
 кула
 кулажылаар
 кулак
 кулактаар
 кулактааш
 кулактадыр
 кулакталыр
 кулакталыышкын
 кулаш
 кулбураар
 кулбурааш
 кулдандырар
 кулданыг
 кулданыкчы
 кулданылга
 кулданыр
 кулданыышкын
 кулón
 кулугур
 кулузун
 кулун (чүзү?—кулуну,
 кунну)
 кулуннаар
 кулунчак
 кулча
 кульминация
 культбригада
 культиватор
 культмассалыг
 культпоход
 культүра
 культүр-амыдырал
 культүрлуг
 культүр-чырыдышкын
 кум
 кумза
 кумзат
 кум кынныр
 кундага
 кундус
 кунук
 кунчуг (мээн кунчуум)

купé
 купón
 кур
 курáнты
 курбусту
 кургаар
 кургаачал
 кургаашкын
 кургаг
 кургадыр
 кургадыышкын
 кургамзыдыр
 кургамзык
 кургатчыр
 кургаттынар
 кургулдай
 кургуяк
 куржааңгы
 куржааңгылыг
 куржаар
 куржаг
 куржалдыр
 куржалыр
 куржаныр
 куржу
 курзук
 курзукпай
 курлавыр
 курлавырлыг
 курлак
 курлур
 курóрт
 курóрттаар
 курóртчу
 курса (чуну?— курстуг;
 чүзү?— курузу)
 курсáнт (кымның?— кур-
 сáнтының; чүзү?— кур-
 сáнтызы)
 курсйв
 курсйвтээр
 курт
 курт-кымыскаяк
 куртталыр
 курттуг
 курттуур
 курт-чажар
 куруг
 куругар (канчангая?—
 куруккан)
 куруглаар
 курут

курууг-курууг (чылгы
малды кыйгырарда
хереглээр сөс)

куръёр

куруяк

куску

кускун

кускун-кады

кускуннаар

кускун-хаай

куспак

куспактаар

куспактажыр

кут

куу¹ (өн)

куу² (куш)

кууг (аян сөзү)

куудай

куурарар

куур-куур (тевени кый-
гырарда хереглээр сөс)

кууртай

куурумчу

куу-сойгу

күхня

куш

кушкан

кушкулаштыр

кушталыр

куюк

куюмнаар

куюмнадыр

куяк

куяктыг

куяк-хеп

куян

куяннаар

куянныг

куяр

күгүр

күгүрзүг

күдер

күдүгүр

күдүөр

күдүк

күлүктээр

күдүрээ

күдээ

күжениг

күжениглиг

күжениншкин

күжениншкинниг

күженир

күжүген

күжүр

күжээшкин

күзег

күзеглээр

күзедир

күзекчи

күзел

күзелдиг

күзен

күзенчи

күзет

күзеттээр

күзетчи

күзүн

күзүңгү

күзүрүм

күзээр

күрплян

күртү

күрү

күрүне

күс

күсел

күске

күскү

күскээр

күстүгер

күткүдер

күткүлге

күткүүр

күүй

күүседир

күүсекчи

күүселде

күүсеттингир

күчү

күчүлел

күчүлелдиг

күчүлүг

күчүлээр

күчүлээшкин

күчү-шыдал

күш

күш-ажыл

күш-ажылчы

күш-культура

күш-культуружу

күшкүл

күштелдирер

күштелдирикчи

күштелир
 күштүг
 күштээр
 күш-хүнү
 күш-шыдал
 кывар (дөзү: хып)
 кывар-суг
 кывыскы
 кыда
 кыдат
 кыдаттаар
 кыдыг
 кыдыг-кыйыг
 кыдыглаар
 кыдыккы
 кыдыра
 кыдыраар
 кыдырааш
 кыдырык
 кыдырыктыг
 кыды
 кыжэ
 кыжаалаң
 кыжандыар
 кыжаныг
 кыжаныр
 кыжык
 кыжыктаар
 кыжыктаныр
 кыжын
 кыжыраар
 кыжырааш
 кыжырадыр
 кыжыраң
 кыжырт дээр
 кыжырткайныр
 кыжыртынар
 кыжырыг
 кыжырыр
 кыжырышкын
 кызаа
 кызаар
 кызагдаар
 кызагдадыр
 кызагдал
 кызанайныр
 кызаннаар
 кызаннаашкын
 кызар¹ (оралдажыр)
 кызар² (кызыл апаар)
 кызар³ (кыскаш-биле
 кызар)

кызар-өөк
 кызаш дээр
 кызаш кынныр
 кызыгаар
 кызыгааржы
 кызыгаарлаар
 кызыгаарлаашкын
 кызыгаарлажыр
 кызыгаарланчак
 кызыгаарлашкак
 кызыдар
 кызыдылга
 кызыдыр
 кызыл
 кызыл-аас
 кызыл гвардейжи
 кызылдаар
 кызыл-думчук
 кызыл-кат
 кызыл-өөш
 кызыл-тас
 кызыл флотчу
 кызыл-хаак
 кызыл-хүрең
 кызыл шериг
 кызымак
 кызыр
 кызыраар
 кызыраашкын
 кызырадыр
 кызырак
 кызырак-караа, кызы-
 рак-кат
 кызырар
 кызырлыр (дөзү: кызы-
 рыл)
 кызырт дээр
 кызырткайныр
 кызырткайндыр
 кызы
 кызыычал
 кызыышкын
 кыйбаар
 кыйбыгыр
 кыйбын
 кыйбынайныр
 кыйбыннаар
 кыйбыннааш
 кыйгак
 кыйгас
 кыйгы
 кыйгырар

кыйгыржылга
 кыйгыржыр (дөзү: кый-
 тырыш)
 кыйгыртылга
 кыйгыртыр
 кыйгыртымышкын
 кыйгырыг
 кый дээр
 кыйыг
 кыйындак
 кыйыраар
 кыйырт дээр
 кыйырткайныр
 кылаазай
 кылагар
 кылайтыр
 кылаң
 кылаңайныр
 кылаңнаар
 кылаңнааш
 кыланнааштыг
 кыланнадыр
кылаң-тас
 кылаш
 кылаш дээр
 кылашкыр
 кылаштаар
 кылаштадыр
 кылаштажыр
 кылаяр
 кылбыш
 кылдыныг
 кылдыр
 кылдыраар
 кылдырар
 кылчагар
 кылчан
 кылчаннаар
 кылчаш кыныр
 кылчаяр
 кылчыгыр
 кылчыр (дөзү: кылыш)
 кылыг сөзү
 кылыйтыр
 кылык
 кылыктандыраар
 кылыктаныр
 кылыктыг
 кылымал
 кылып
 кылыннаар
 кылыр

кылыр (дөзү: кылыш)
 кым
 кым-бир
 кымзар
 кымчы
 кымчылаар
 кымчыладыр
 кымчыланыр
 кымчылатгыраар
 кымый
 кымыскааяк
 кыңчыктырбас
 кыңгыраар
 кыңгырааш
 кыңгырадыр
 кыңгырткайныр
 кып-кызыл
 кыпсыкчы
 кыпсынчыг
 кыпсыр (дөзү: кымыс)
 кыр¹ (өн)
 кыр² (кыр чер)
 кыраар
 кырган
 кырган-диген
 кырганзыг
 кырганзыдар
 кырганзыр
 кыргынды
 кыргыраар
 кыргырткайныр
 кыргыс
 кыргыстаар
 кыргыыр
 кыргыышкын
 кыржыр (дөзү: кырыш)
 кырза
 кырзаныр
 кырлаар
 кырлаң
 кыланнаар
 кылыг-кара
 кырлыр
 кыртыжаар
 кыртыжалыр
 кыртыш
 кыры
 кырыдар
 кырыш
 кырыыр
 кырыычал
 кырыышкын

кыс
кыска
кыскалаар
кыскаладыр
кыскарар
кыскаш
кыскыл
кыскылацнаар
кыссыг
кыссыыр
кыстынар
кыстырар
кыш
кышкы¹ (кыжын)
кышкы² (алгы-кышкы)
кышкырар
кышкырыплаттар

лаа
лаборант (кымның? —
лаборантынның; чүзү?
—лаборантызы)
лаборатория
лабораторлуг
лавка
лавр
лагерь (чүнүң? — ла-
геринин; чүзү? — лаге-
ри)
лакмус
лакмуштуг
лама
лампа
лампочка
лаңгы
ландшафт
ландыш
ланцег
ланчы
лаптуу
лапша
ларек
латви
латин
латынь (чүнүң? — ла-
тыннын; чүзү? — латы-
ны)
латыш
лауреат
легенда

кыштаар¹ (кыш эртти-
пер)
кыштаар² (кылаштаар)
кыштаг
кыштаглаар
кыштаглаашкын
кыштагладыр
кыштадыр
кыяр
кыяр-өлен
кыяр-сиген
кээр
кээргедир
кээргел
кээрген
кээргенчиг
кээргээр
кээргээчел

Л

легион
ледокол
лейборист (кымның? —
лейбористиң; чүзү? —
лейборизи)
лейбористиг
лейка
лейтенант (кымның? —
лейтенантын; чүзү?
—лейтенантызы)
лэксика
лексикогграф (кымның? —
лексикогграфтын; чүзү?
— лексикогравы)
лексикография
лексикографтыг
лексиколог (лексиколо-
гия эртемени)
лексикология
лексикон
лэктор
лэкция
лэн
ленинградчы
ленинизм
ленинчи
лэнта
леопард (чүнүң? — лео-
пардтын; чүзү? — лео-
парды)
лэтопись
летописьчи

лещ (чүнүң? — лещтин;
чүзү? — лежи)
либерал
либералдыг
либерализм
либералчы
лимби
лимбижи
лимит
лимон
лимонд
лингвист (кымның? —
лингвистин; чүзү? —
лингвизи)
лингвистика
линза
линкер
линблеум
липа
лирик
лирика
лириктиг
литва
литератор
литература
литературлуг
литов

литр (чүнүң? — литр-
нин; чүзү? — литри)
лифт (чүнүң? — лифти-
нин; чүзү? — лифтизи)
лицей
лицейжи
логарифм
логика
логиктиг
ложа
лозун
локаут
локомобиль (чүнүң? —
локомобильдин; чү-
зү? — локомобили)
локомотив
лом
ломбард
лотерея
лотоб
лоцман
лупа
люк (чүнүң? — люктуң;
чүзү? — люгу)
люмпен-пролетариат
люстра
люцерна

М

ма
маагы
маагылаар
маадыр
маадыржыл
маадыржыыр
маадырланыр
маадырлыг
маажым
маак
маалаар
маанай
мааңайныр
маас
мавзолей
мага-бот
магадаар
магададыр
магадал
магаданчыг
магадылаар
магадыладыр

магадылал
магадылалдыг
магадылыг
магазин
магалыг
магатчок
мага ханар
магачын
магистраль (чүзү? — ма-
гистралы)
магма
магнат
магний
магнит
магниттиг
магниттээр
мадар
мадылаар
маёвка
мажак
мажактаар
мажакталыр

мажалык
 мажор
 май
 майгын
 майгыр
 майка
 майор
 майтак
 майтачнаар
 майтаяр
 майыжар
 майык
 майыктааш
 майылаа
 майырачнаар
 майышкак
 мак
 макарон
 макет
 макинтош
 макпалчык
 максималдыг
 максимум
 мактаар
 мактадыр
 мактал
 макталга
 мактаныкчы
 мактаныр
 мал
 малай (аймак улус ады)
 малахит
 малгаш
 малгаштыг
 малдаар
 малдыр
 мал-маган
 мал-сүрүг
 малчын
 малярйя
 мамонт (чүнүң?—мамон-
 тунун; чүзү?—мамон-
 тузу)
 манаар
 манаг
 манагжы
 манагзынар
 манадыр
 манажыр
 мандаң
 мандачнаар
 мандарйн

мандат
 маңдолина
 маневр
 маневрлаар
 манза
 манифест (чүнүң?—ма-
 нифестин; чүзү?—ма-
 нифези)
 манифестация
 манометр
 мануфактура
 манчы
 маны
 маньчжур
 маң
 маңаа, маа
 маңган
 мангырзын
 маңгыс
 маңгыстаар
 маңгыстаашкын
 маңнаар
 маңнадыр
 маңнай
 маңныг
 маңнык
 маң-саң-биле
 марганец (чүнүң?—
 марганецтин? чүзү?—
 марганези)
 маргарйн
 маргыг
 маргыжар
 маргыжыкчы
 маргылдаа
 маргылдаалыг
 маргышкак
 маргыштыг
 маргыштыр
 маргыыр
 марий
 марионетка
 марка
 марксизм
 марксизм-ленинизм
 марксист
 марксистчи
 марксистчи-ленинчи
 марля
 марсельёза
 март (чүнүң?—март-
 тың; чүзү?—марты)

мартэн
 марш (чүнүң?—марш-
 тың; чүзү? — марыжы)
 маршал
 маршрут
 марштаар
 маска
 маскарád
 маскировка
 маскировкакалаар
 маскировкакалары
 масса
 массалыг
 массачы
 мастер
 мастерская
 масштаб
 матемáтик (сан эртем-
 дени)
 матемáтика
 материал
 материалдыг
 материализм
 материалист (кымның?—
 материалистин; чү-
 зү?— материализи)
 материалистиг
 матпагар
 матпадак
 матпайныр
 матпацнаар
 матрац (чүнүң? —мат-
 рацтын; чүзү?—матра-
 цы)
 матриархат
 матрós
 маттаар
 матч (чүнүң?— матчы-
 ның; чүзү?— матчызы)
 машина
 машинакчы
 машина-трактор стан-
 циязы
 машинист (кымның? —
 машинистин; чүзү? —
 машинисти)
 майк
 меге
 мегеледир
 мегележир
 мегеленир
 мегелээр

мегечи
 медалист (кымның? —
 медалистин; чүзү? —
 медализи)
 медаль (чүнүң?— ме-
 дальдын; чүзү?—ме-
 дальы)
 медальон
 меде
 медеглел
 медеглээр
 медел
 медередир
 медерел
 медерелдиг
 медерээр
 медицина
 медицинна
 медсестра
 медүза
 медээ
 медээжок (аажок)
 медээледир
 медээлежир
 медээлээр
 медээчи
 межелдир
 межинейнир
 межирген
 мези
 мезил
 мезилдээр
 мексикан
 мелдер
 мелегей
 мелиоратор
 мелиорация
 меморандум
 мемориалдыг
 мен
 менди
 мендилежир
 мендилээр
 менди-чаатай
 мензурка
 меннир
 меньшевизм
 меньшевик
 меньшевиксиг
 менээргел
 менээргенишкин

менээргенир
 меңги
 меңнээр
 меңээ, мээ
 мербегей
 мерге (ыяш)
 мергежил
 мергежилге
 мергежилдиг
 мергежиир
 мергелээр
 мерген
 меридиан
 меринбс
 месилдежир
 месткбм
 метáлл (чүнүң?—метáлл-
 дың; чүзү?— метáлл-
 лы)
 металлйст
 металлург
 металлургия
 метафизик
 метафора
 метебр
 метеорит
 метеорология
 метеорологтуг
 метод
 методика
 методиктиг
 методйст (кымның?—
 методйстиң; чүзү? —
 методйзи)
 методтуг
 метпегер
 метр (чүнүң?— метр.
 ниң; чүзү?—метри)
 мэтрлиг
 метрб
 метроблия
 метрополитен
 механизáстаар
 механизáтор
 механизáция
 мехáник
 мехáнизм
 мехáника
 мехáниктиг
 мечи
 мешпек
 мешпеер

микрбб
 микробиолог (микробио-
 логия эртемдени)
 микробиология
 микробиологтуг
 микроскоп (чүнүң? —
 микроскоптун; чүзү?—
 микроскобу)
 микрофбн
 милитарйзм
 милитарйст (кымның? —
 милитарйстиң; чүзү? —
 милитарйзи)
 милитарйстиг
 миллиард (чүнүң? —
 миллиардтың; чүзү?—
 миллиарды)
 миллиардер
 миллиграмм (чүнүң? —
 миллиграммның; чүзү?
 —миллиграммы)
 миллибн
 миллионёр
 мйна
 мйналаар
 мйналыг
 минерáл
 минерáлдыг
 минералогия
 минералогтуг
 минимáлдыг
 мйнимум
 министрство
 минйстр (кымның?—
 минйстриң; чүзү?—
 министри)
 минниичел
 минниишкин
 миннир (дөзү: билиң)
 миномёт (чүнүң? — ми-
 номёттун; чүзү? —
 миномёду)
 миномётчик
 минонбсец (чүнүң? —
 минонбсецтин чүзү?—
 минонбсези)
 минута
 минчиир
 минчик
 мирит
 мйссия
 мйтинг (чүнүң?— мйтинг-

гиниц; чүзү? — митни-
гизи)
митингилээр
митпеер (дөзү: митпей)
митпек
митпектээр
миф (чүнүң? — мифтиң;
чүзү? — мивш)
мичүринчи
миш дээр
мобилиза́стаар
мобилиза́стадыр
мобилиза́ция
могаар
могаар-шылаар
могаачал
могаг
могаг-шылаг
могадыг
могадыр
могадыычал
могаттынар
мо́да
мо́далыг
моде́ль (чүнүң? — мо-
де́льдиң; чүзү? — мо-
де́ли)
можу
моза́йка
мойнак
мойналык
мокулчак
мокураңнаар
мокураңнадыр
молда́в
молду́рга
молду́рук
моле́кула
молло́ск
молоти́лка
момбуш
момбуштаар
монархизм
монархист
мона́рхия
моноло́г
монопо́лдуг
монопо́ли́ст
монопо́бия
монопо́лчудар
монопо́лчудулга
монтáж

монте́р
мончар
мончарлаар
моң
моңар
моңнаар
моңнур
моовус
моодаар
моо
моожа
моожалаар
моожалажыр
моозу
моол
моолдаар
моом
моома
моон
моондак
моондактаар
моондакталыр
моон
моонар
моораар
моорлаар
моортай
моортан
морáль (чүнүң? — мо-
ра́льдың; чүзү? — мо-
ра́лы)
морáль-политиктиг
мордвá
морж (чүнүң? — морж-
тун; чүзү? — моружу)
морзук
морко́вь (чүзү? — морко́-
ву)
морбо́женое
морс
морфоло́гия
морфоло́гтуг
москвáчы
мото́р
мото́ржу, мото́рист
мото́рлуг
мотоци́кл (чүнүң? — мо-
тоци́клдиң; чүзү? — мо-
тоци́кли)
мотоци́кли́ст, мотоци́клчи
мочак
мочурга

МОЮН (чузу?— мойну)
 моюндурук
 мөге
 мөгеер
 мөгейнишкин
 мөгейикчи
 мөгейтир
 мөген
 мөгеннелчек
 мөгенниг
 мөгүдедир
 мөгүденчиг
 мөгүдээр
 мөгүдээшкин
 мөдү
 мөзү
 мөзүр
 мөзү-шынар
 мөкүлчек
 мөлдүк-калдык
 мөлдүргей
 мөлчүгдел
 мөлчүдөр
 мөлчүкчү
 мөлчүлге
 мөлчүүр
 мөнделе
 мөндүкейнир
 мөндүннээр
 мөнге
 мөнгежидер
 мөнгежидилге
 мөнгежир
 мөңгүн
 мөңгүннелир
 мөңгүннелчек
 мөңгүннээр
 мөңзүгүр
 мөөгү
 мөөгүгүлештир
 мөөгүдээр
 мөөн
 мөөң
 мөөңнежир
 мөөңнээр
 мөөр
 мөөрей
 мөөрейлежир
 мөөреңгей
 мөөрээр
 мөргүл
 мөрү

мөчек
 мөчектелир
 мөчү
 мөчү-бот
 мөчүүр
 мрámор
 мугулай
 мугулдур
 мугур
 мугур-сөөм
 мугуртаар
 мугуртадыр
 музей
 мўзыка
 музыкáнт (кымның?—
 музыкáнтының; чузу?
 — музыкáнтызы)
 мукулаар
 мукуцайныр
 мунар
 мундурар
 муниципáлдыг
 муниципализáстаар
 муниципализáция
 муниципалитét
 мунукчу
 мунуш
 муң
 мунгагдал
 мунгак
 мунганыр
 мунгараар
 мунгаралдыр
 мунгарал
 мунгаранчыг
 муңгаргай
 муңгаш
 муңгаш дын
 мунгаштаар
 мунгашталыр
 муңзавас
 муңзанмас
 мунчок
 мунчук
 мургу
 мурнаар
 мурнадыр
 мурнай
 мурнакчы
 мурну
 мурнуку
 мурнунда

мурнундагы
 мурнуу
 мурнуу-барыян
 мурнуу-чөөн
 мусульман
 мүн
 мүнзүт
 мүнчүт
 мыжылаар
 мыжыраар
 мыжыражыр
 мыйгак
 мыйгак-хараган
 мыйырлыр
 мыйыс
 мыйыс-думчук
 мыйысталчак
 мыйыстыг
 мый-ыт (днис)
 мыйыт (балык)
 мылчыраар
 мылчырадыр
 мылчырткайныр
 мынаар
 мында

мындаа
 мындаагы
 мындаагылар
 мынды
 мындыг
 мынча
 мынчаар
 мынчага
 мынчалдыр
 мынчангаш
 мыңгарлыр (дөзү: мың-
 гарыл)
 мыңгарлыгычал
 мыңгыртыланыр
 мырыңай
 мыш дээр
 мыя
 мыяда
 мыяоннаар
 мээңи
 мээрен
 мээ
 мээс
 мяч
 мячик

Н

наадым
 навáга
 навигáция
 нагáн
 надстрóйка
 назы, назын
 назылаар
 назы-хар
 найтаар
 найыр
 найырал
 найыралдажыр
 найыралдаштырар
 найыралдыг
 найырзак
 найырлаар
 набырлал
 найысылал
 наклонéние
 нам
 намдаар
 намдадыр
 намдадышкын
 намдар

наробдик
 нарын
 нарынчыдар
 нарыыдаар
 нарыыдаашкын
 нарыыдадыр
 наряд
 насбс
 насбстаар
 натúра
 натуралдыг
 натуралiзм
 натуралист (кымның?—
 натуралистин; чүзү?—
 натурализи)
 натуралистиг
 нафталйн
 нахймовчу
 нэцйзм
 национал
 национализáстаар
 национализáстаашкын
 национализм
 националист, национна-

лйсчи
 националлагтиг
 национал-хосталгалыг
 нацийст
 нацийстиг
 нация
 начальник
 начин
 нашатарь (чунуц?—на-
 шатарьнын; чүзү?—
 нашатарь)
 нашатарьлыг
 негатив
 негедир
 негей
 негекчи
 негелде
 негеттинер
 негр
 негээр
 неделя
 нейтралдыг
 нейтралитет
 нейтрон
 нектар
 немелде
 немере
 немерелде
 немерелээр
 немец (кылмыц?—не-
 мецтин; чүзү?—неме-
 зи)
 немецээр
 немээр
 ненец
 ненецээр
 неологизм
 нептередииншкин
 нептередилге
 нептередир
 нептерээр
 нерв
 нервилег
 нетто (барааннын арыг
 деңзизи)
 нефтепровод
 нефтижи
 нефть (чунуц?—нефти-
 жин; чүзү?—нефтизи)
 нинти

нинтилежир
 нинтидел
 ниитилештирер
 ниитилештирилге
 никель (чунуц?—никель
 дин; чүзү?—никели)
 ниитилел-экономиктиг
 новелла
 ногаа
 ногаажы
 ногаан
 ногаандык
 ногаанзымаар
 ногаанчыдар
 ногаанчыдылга
 ногаанчыыр
 ногаараар
 ноль, нуль
 ном
 номенклатура
 номер
 номнал
 номчудар
 номчужар
 номчуксаар
 номчукчу
 номчулга
 номчуттунар
 номчуттунгур
 номчуур
 норвег
 норма
 нота
 нотариус
 ноябрь (чунуц?—ноябрь-
 нын; чүзү?—ноябры)
 ноян
 нугуур
 нургулайында
 нүгүл
 нүгүлдедир
 нүгүлдекчи
 нүгүлдүг
 нүгүлдээр
 нүүр
 нүүртежир
 нүүррештирер
 нүүррештиринишкин
 нүүррештирилге
 нүүртээр

О

оазис
 обком
 область (чүнүң?— облас-
 тың; чүзү?— облазы)
 облигация
 облкүүском
 облонб
 оброк
 обсерватория
 общежитие
 обшина
 объект (чүнүң?— объек-
 тиниң; чүзү?— объек-
 тизи)
 объективтиг
 оваа
 оваалаар
 овааланчак
 оваарар
 оваарныр
 оваартынар
 оваартыр
 оваарымча
 оваарымчалыг
 овузун
 овузуннаар
 овузуннуг
 овор
 овор-дүрзү
 овор-хевир
 огланыр
 оглаңай
 огорбд
 огорбдчу
 огураар
 огурец (чүнүң? — огу-
 рэцтин; чүзү?— огу-
 рези)
 огуур
 одаар
 одаг
 одага
 одаглары
 сдакчы
 одалга
 одар
 одар-белчиңир
 одарлаар
 одарладыр
 одарладышкын

одеколбн
 одуг
 одураар
 одуртур
 одуруг
 одучу
 одуш
 ожаар
 ожук¹ (паш ожуу)
 ожук² (хар)
 озал
 озалааш
 озалдаар
 озалдаарбай
 озалдаашкын
 озалдадыр
 озалдыг
 озал-ондак
 озал-ондактыг
 озаң
 озук
 озуктуг
 ой¹ (аян сөзү)
 ой² (ой чер)
 ой³ (чүзүн)
 ойбак
 ойбун
 ойда-кайда
 ойзур (дөзү: оюс)
 ойлаар
 ойладыр
 ойлаттыраар
 ойлук чок
 ойлуктуг
 ойлуур (дөзү: оюл)
 оймак
 ойнаар
 ойнаарак
 ойнаар-кыс
 ойнаар-тоглаар
 ойнаашкын
 ойнадыр
 ойнаксаар
 ойнакчы
 ойт (аян сөзү)
 ойтагар
 ойтайтыр
 ойталаар
 ойталаашкын
 ойтаннаар

ойтаннааш
 ойтаяр
 ойтур
 ок (аян сөзү)
 ок (боо огу)
 ок-боо
 океан
 оккур
 окпан-чикпен, опаң-
 чипен
 окрощка
 округ
 окта
 октаар
 октаашкын
 окталга
 окталыр
 октаргай
 окташ
 октуг
 октябрь (чүнүк? — ок-
 тябрьнын; чүзү? ок-
 тьбры)
 ок-чемзек
 ок-чылан
 ол
 олаада
 оладья
 олар
 ол-бир
 олбук
 олигархия
 олимпиада
 олуй-солуй
 олулар
 олуржур
 олуртур
 олут
 олутпай
 олча
 олча-ажык
 олча-ажыктыг
 олчаан
 олчааргак
 олчалаар
 олчалыг
 олчаңгы
 омааргаар
 омааш
 омааштаар
 омак
 омак-сөөк
 омак-хөглүг

омакшыл
 омбоним
 он
 онаажыр
 онаалга
 онаар
 онаашкын
 онааштырар
 онаг
 оналаа, оналаан
 оналдырзы
 онгу
 ондагайлыг
 ондак
 ондактыг
 ондап-остаар
 онза
 онзагай
 онзазымаар
 онзаланыр
 оннаар
 он-он
 ону
 онча
 ончалаар
 ончалажыр
 ончалал
 онча-менди
 ончук
 оң
 оңар
 оңгаар
 оңгаар-дескээр
 оңгаар-суксаар
 оңгак
 оңгар
 оңгарар
 оңгарлыр
 оңгарылдырар
 оңгача
 оңгаштаар
 оңгаяр
 оңгу
 оңгуяаныр
 онгул-чингил
 оңуучал
 оовус
 оогар
 оода
 оода чадаарда
 оожугар
 оожуктурар
 оожум

оожумнаар
 оожумнадыр
 оожургаар
 оожургадыр
 оожургал
 оозу
 оол (чүзү?— оглу)
 оолак
 оолдаар
 оолзуур
 оолчугаш
 оом
 оөн
 оона
 оонак
 оонактаар
 оондаазы
 ооңар
 ооңуу
 оор
 оорар
 оораш
 оорга
 ооргалаар
 ооргаланыр
 ооргулаштыр
 оор диш
 ооржу
 оорлаар
 оорладыр
 оорланыр
 оорлур
 оортан
 ооруг
 оорук¹ (сөөк)
 оорук² (оорулган)
 оотпак
 оо-хоран
 оочур
 оочурлаар
 оп
 опера
 оперативтиг
 оператор
 операция
 ополчен
 ополчение
 оппозиетиг
 оппозиэчи
 оппозиция
 оппонент (кымның?—
 оппонентинин; чүзү? —
 оппонентизи)

оппортунизм
 оппортунист (кымның?—
 оппортунистин; чүзү?
 —оппортунизи)
 оппортунистиг
 опричник
 оптика
 оптиктиг
 оптимизм
 оптимист (кымның?—
 оптимистин; чүзү?—
 оптимизи)
 оптимисчи
 оптуг
 оптугар
 оптугуучал
 опчок
 опчоктандыраар
 опчоктаныр
 ораадыр
 ораажыр
 ораалда
 ораар
 орааттынар
 ораашкак
 ораашкын
 ораашкыннаар
 орааштыг
 орааштыраар
 орай
 орайтаар
 орайтадыр
 оралакчы
 оралдажыр.
 оралдажышкын
 оран
 орангутан (чүнүң? —
 орангутангынын; чү-
 зу?—орангутангызы),
 оран-делегей
 оранжерея
 ораннын
 оран-сава
 оран-суур
 оранчок (оранчок ырак-
 та)
 оран-чурт
 ораныр
 орап¹ (олураар)
 орап² (үзөр-чазар)
 ора-сома
 оратор

орба
 орбак
 орбак-самдар
 орбалаар
 орбанды
 орбита
 оргаадай
 оргак
 орган
 организа́кчы
 организа́стаар
 организа́статтынар
 организа́стыг
 организа́ция
 органи́зм
 органи́ктиг
 оргу
 оргулаар
 оргулааш
 орден
 орденниг
 ордер
 орду
 оргина́л
 оргина́лдыг
 ориентир
 ориентиро́вка
 оркестр (чүнүң?—оркестрини; чүзү?—оркестри)
 орлан
 орлур (дөзү: орул)
 орлуучал
 орнаар
 орнажылга
 орнажыр
 орнукушудар
 орнукушудулга
 орта (анаа)
 орта (айтылганың ат орну)
 ортаа
 ортаагы, ортаакы
 орталаныр
 ортан
 орту
 ортулук
 ортун
 ортумак
 ору
 орук
 орук ара
 орук-суур

орукгаар
 орук-чирик
 орукчу
 орулга
 орулгалыг
 орун (чүзү?—орну)
 орус
 орустаар
 орустажыр
 орус-тыва
 орфогра́фия
 орфогра́фтыг
 орфо́бия
 ос
 осетин
 оскунар
 оскундуруг
 оспа
 оспаксыраар
 оспактаныр
 от
 откулаштыр
 отряд
 оттаар
 оттуг-хеме
 оттуг-ыяш
 оттук
 оттук-даш
 оттулар
 оттур (дөзү: одун)
 оттурар
 оттуртур
 оттурукчу
 отчёт
 отчёт-сонгулдагы
 отчугаш
 отчудар
 отчуур
 офицер
 официант (кымның?—официантының; чүзү?—официантызы)
 ох
 охаай, охалай
 очалан
 бчерк (чүнүң?—бчерктин; чүзү?—бчериги)
 очулга
 очулдуар
 очулдуржур
 очулдуртунар
 очулдуртур
 очулдурукчу

ошкаар
ошкажыр
оштаар
оьдаар
оът
оъткарар, оъттарар
оъттаар
оъттуг
оюжар
оюк (чүзү?— оюу)
оюлган
оюн

оюн-баштак
оюндак
оюнду
оюнзак
оюн-сылдаг
оюн-тоглаа
оюшкак
ояар
ояла
оялык
ояр (дөзү: ой)
оя тыртар

Ө

өвүр
өвзэнчи
өг
өгбе
өгбегер
өгбеер
өгбен
өгбедейнир
өгбеннээр
өг-бүлө
өг-бүлелиг
өгдешки
өгежир
өгенир
өгеттинер
өгленир
өглээр
өгээр
өдек
өдек-кыштаг
өдекшидер
өдекшидилге
өдер
өдүг
өдүгөн
өдүрек
өдүрек-думчук
өдүректээр
өдүүчөл
өек (чүзү?— өөз)
өер (дөзү: өй)
өөөдир
өжегээр
өжежир
өжер
өжеш
өжүн

өжүрер
өжүртүр
өжүүчөл
өжээн
өжээнзирек
өжээннежир
өжээннешкек
өжээнниг
өжээр
өжээтен
өжээти
өзек
өзектээр
өзөн
өзөр (канчалзын? —
өссүн)
өзүгөн
өзүлде
өзүм
өзүүшкүн
өзээр
өй
өйдүгөр
өйдүктүрер
өйдүктүрүлгө
өйлежир
өйлүг
өйлээр
өй-тап
өйүндө
өй-шаанда
өк
өкпе
өкпе-баар
өкпежи
өкпеленчиг
өкпелиг

өкпелээр
 өкпелээчел
 өкпе өн
 өкпээргек
 өкпээргээр
 өл
 өлбөзөк
 өлө
 өлө-көк
 өлөц
 өлөн-сиген
 өлөртир
 өлөреңнээр
 өлүг
 өлүк
 өлүм
 өлүмнүг
 өлүм-чидим
 өлүр
 өлүрер
 өлүртүр
 өлүрүкчү
 өлүрүүшкүн
 өлчөй-кежик
 өлчөй-кежиктиг
 өлчөйлиг
 өмүнээ
 өмээржир
 өнөдлин, өнөзин
 өнөмчидер
 өнчү
 өнчүзүрек
 өнчүк
 өнчүтөн
 өнчүк-чөнгээ
 өн
 өң-баазын
 өңгүр
 өннежир
 өннөш
 өннүг
 өннүктежир
 өң-тала
 өөдөжөк
 өөделиг
 өөделээр
 өөк
 өөктенир
 өөктөттирер
 өөктээр
 өөдөт
 өөлээр

өөцөйшир
 өөр
 өөредиг
 өөредикчи
 өөредилге
 өөредилге-кижизидилге-
 лиг
 өөредир
 өөрөндирер
 өөрөникчи
 өөрөнир
 өөрөттирер
 өөрлүг
 өөрлээр
 өөртүр
 өөрүнчүг
 өөрүүр
 өөрүшкү
 өөрүшкүлүг
 өөрүшкү-хөг
 өөрүшкү-хөглүг
 өөскүдөр
 өөскүдүкчү
 өөскүүр
 өөш
 өөгөр
 өпөөр
 өпейлээр
 өпей-өпей
 өпейтир
 өпөңнээр
 өрге
 өргөлээр
 өргөн
 өргөн-мыйыс
 өргүл
 өргүн
 өргүүдел
 өргүүр
 өргээ
 өрө
 өреге
 өрек-дөмөк
 өрөлээр
 өреме
 өремелээр
 өрө-шире
 өрт
 өртег
 өртек
 өртек-үне

өртөмчөй
 өртең
 өрттедир
 өрттенир
 өртээл
 өртээр
 өрү
 өрү алзы
 өрү-куду
 өрүкчү
 өрүлге
 өрүлээр
 өрүм
 өрүмнээр
 өрүүр
 өршээл
 өршээлдиг
 өршээр
 өрээл
 өс
 өске
 өскележир
 өскелендирер
 өскеленир
 өскелиг
 өскелээр

өскерилге
 өскеридирер
 өскериичел
 өскерлиничел
 өскерлинишкин
 өскерлякчи
 өскерлир (дөзү: өскерыл)
 өскертиалге
 өскертир
 өскүс
 өскүссүрээр
 өскүс-чавыс
 өскээр
 өстүрер
 өт
 өткүт
 өттүр
 өттүрер
 өтүнер
 өтүнүүшкүн
 өтүнчек
 өчүк
 өчүүр
 өш
 өшкү
 өштүг

П

па (аян сөзү)
 паалыр
 паараң
 павильон
 пага
 падарчы
 падеж
 падыр
 падыраар
 падырткайндыр
 падырткайныр
 лай
 пак
 пакет
 пакт (чүнүң? — пакты-
 ның; чүзү? — пакты-
 зы)
 пактаар
 палата
 талантология
 палуба
 палыраар
 палырткайныр

пальма
 пальто (чүнүң? — паль-
 тонун; чүзү? — паль-
 тозу)
 памфлет
 пан
 панана
 пансион
 папирос
 папирус
 папка
 папоротник
 пар¹ (араатан)
 пар² (үжүк)
 пар³ (пар ыяш)
 пар⁴ (көзөр ойнаары)
 параграф
 парад
 парадокс
 парадоксалдыг
 параллелепипед
 параллелограмм
 параллель (чүнүң? — па-

параллельдин, чүзү? —
 параллели)
 параллелдиг
 парашют
 парашютизм
 парашютист (кымның?
 — парашютистиң; чү-
 зү?—парашютизи)
 парашютчу
 парикмахер
 парикмахерская
 парк (чунуң?—парктын;
 чүзү?—парыгы)
 парлаар
 парладыр
 парлакчы
 парлалга
 парламал
 парламент (чунуң? —
 парламентиң; чүзү?—
 — парламентизи)
 парламентаризм
 парламентёр
 парлаттынар
 паровоз
 пароль (чунуң?—пароль-
 дуң; чүзү?—пароблю)
 паром
 пароход
 парта
 партактив
 партбиблиотека
 партбилет
 партбөлүк
 партбюрó
 партёр
 партизан
 партизаннаар
 партийжи
 партия
 партком
 парторг
 парторганизация
 партстаж
 партсъезд
 партхурал
 парфюмерия
 парус
 парустуг
 паспорт
 паспортчу дулга
 пассажир
 паста

пат
 патент (чунуң?—патенти-
 ниң; чүзү?—патентизи)
 патефон
 патпаадыр
 патриарх
 патриархалдыг
 патриархат
 патриотизм
 патриоттуг
 патриотчу
 патрон
 патруль
 паш¹ (сава)
 паш² (аарыг)
 паштанчы
 паштаныр
 педагог
 педагогика
 педаль (чунуң?—педаль-
 дың; чүзү?—педаль)
 педант (кымның?—пе-
 дантынның; чүзү?—пе-
 дантызы)
 педирт дээр
 пейзаж
 пейзажчы
 пенал
 ленициллин
 пенсионёр
 пенсия
 пенснэ
 пергамент
 перец (чунуң?—перец-
 тиң; чүзү?—перези)
 перископ
 перпендикуляр
 перпендикулярлы
 перрон
 перси
 персик
 перспектива
 перспективтик
 пессимизм
 пессимист (кымның? —
 —пессимистиң; чүзү?
 — пессимизи)
 пессимистиг
 пет дээр
 печенье
 печка
 печник
 пианино (чунуң?—пиа-

нинонун; чүзү?— пи-
 ннотозу)
 пианист
 пиво
 пиджак
 пингвин
 пижама
 пионер
 пирамида
 пирог
 пирожок
 пирожное
 пистолет
 питон
 плакат
 план
 планёр
 планеризм
 планета
 планетарий
 планнаар
 планнаашкын
 планнакчы
 планныг
 плантация
 планшет
 пластилин
 пластинка
 пластмасса
 платформа
 платье
 плацдарм
 плацкарта
 плацкарталыг
 плащ (чүнүң?— плащ-
 тын; чүзү?— плажы)
 плебисцит
 плеврит
 пленарлыг
 пленум
 плёнка
 плита
 плов
 пломба
 плотина
 пляж
 повар
 подвал
 подполковник
 поезд (чүнүң?— поезди-
 нин; чүзү?— поездизи)
 позитрон
 полиграфия

полиграфчы
 поликлиника
 политажылдакчы
 политбюлгум
 политбюро
 политехнизастаары
 политехнизм
 политехниктиг
 политик (политика чо-
 рудукчузу)
 политика
 политиктиг
 политинформация
 политкилдис
 политкичээл
 политмассалыг
 политөөредилге
 политчетки
 политчырыдышкын
 политшкола
 политэкономия
 полиция
 полк (чүнүң?— полктун;
 чүзү?— полугу)
 полка
 полковник
 полководчу
 польша
 плюс
 поляк
 поляр
 поляржы
 помещик
 помидор
 понедельник
 пор (довурак)
 порлуг
 поршбок
 порт (чүнүң?— порттун;
 чүзү?— порту)
 портрет
 портфель (чүнүң?— порт-
 фельдин; чүзү?— порт-
 фели)
 порция
 потенциал
 потенциалдыг
 поход
 походтар
 почта
 почтамт
 почтачы
 поэзия

пөгөр (канчанган?—пөк-
 кен)
 пөк
 пөрүк
 пөрүктенир
 пөс
 пөссүг
 пөс-таавы
 пөш
 пра́ктик (боттуг ажыл
 кылыр кижжи)
 пра́ктика (боттуг ажыл)
 практикáнт (кымның? —
 практикáнтының; чү-
 зү? — практикáнтызы)
 пра́ктиктиг
 предлóg
 президéнт (кымның?—
 президéнтиниң; чүзү?—
 президéнтизи)
 президиум
 премьерa
 пре́йскура́нт
 премьер-министр
 приёмник
 приз
 при́зма
 при́мус
 при́нцип
 принципиáлдыг
 при́стань (чүнүң?— при́-
 тыньның; чүзү?— при́с-
 таны)
 причáстие
 пробíрка
 провинция
 провока́ция
 програ́мма
 прогу́л
 прогу́лдаар
 прогу́лчу
 проду́кт (чүнүң?— про-
 дүктунун; чүзү?— про-
 дүктузу)
 проду́ктулу́г
 проду́кция
 проже́ктор
 про́за
 проза́ик
 проклама́ция
 прокурату́ра
 прокурóб

пролетáр
 пролетáржыдар
 пролетáржыдылга
 пролетариáт
 пролетáрий (кымның? —
 пролетáрийниң; чүзү?
 — пролетáрийи)
 пропага́нда
 пропага́ндалаар
 пропаганди́ст (кымның?
 — пропаганди́стин; чү-
 зү?— пропаганди́зи?)
 пропорциона́лдыг
 пропорция
 прора́б
 проспéкт (чүнүң?— про-
 спектинниң; чүзү?—
 проспéктизи)
 противогáз
 протоко́л
 протопла́зма
 профбилéт
 профессиона́л
 профессиона́лдыг
 профкóм
 профóрг
 профорганиза́ция
 профшмчээшкин
 профэвилел
 пружина́
 пружина́лыг
 пря́ник
 психика
 психиктиг
 психоло́гия
 публици́ст
 публици́стика
 пуд (деңзи)
 пудра
 пудралаар
 пудраланыр
 пулемéт (чүнүң?— пуле-
 мéттун; чүзү? — пуле-
 мéду)
 пулемéтчү
 пунктуа́ция
 путёвка
 пу́шка
 пээ (аян сөзү)
 пюре́
 пятикца

Р

рабфак
 рагу
 радиатор
 радиация
 радий (чунуң?—радий-
 ниң; чузу?—радийи)
 радикал
 радикалдыг
 радикализм
 радио (чунуң?)—радио-
 нун; чузу?—радиозу)
 радиоактивтиг
 радиогрaмма
 радиожудар
 радиожудулга
 радиобла
 радиоаппарат
 радиогрaмма
 радиолокация
 радиоприёмник
 радиостанция
 радиотехник (радиотех-
 ника талазы-биле тус-
 кай эртемниг кижиг)
 радиотехника
 радист (кымның?—ра-
 дистниң; чузу?—ради-
 сти)
 радиус
 разведка
 разведчик
 разряд
 райком
 райкүүском
 район
 район (чунуң?—райо-
 нонун; чузу?—райо-
 нбу)
 райончудар
 райончудулга
 райо
 райсовет
 рак¹ (суг амытаны)
 рак² (аарыг)
 ракета
 ракеталыг
 раковина
 ранг
 рапорт
 рапорттаар

рапсодия
 расписание
 рассказ
 рассольник
 ратификастаар
 ратификация
 рахит
 рацион
 рация
 реаксылыг
 реактивтиг
 реактор
 реакционер
 реакция
 реализм
 реалистиг
 реалисти
 ребус
 реваншист (кымның? —
 реваншистиң; чузу? —
 реваншисти)
 реваншистиг
 ревизилээр
 ревизионизм
 ревизионист (кымның?
 ревизионистиң; чузу?
 —ревизионисти)
 ревизия
 ревизор
 ревком
 ревматизм
 револьвер
 революстуг
 революсчудар
 революсчу-демократ
 тыг
 революсчудукчу
 революсчуур
 революция
 регресс (чунуң?—регрес-
 сстиң; (чузу?—регрес-
 сти)
 редактор
 редакторлаар
 редакторлаашкын
 редакция
 редис, редиска
 редколлегия
 редукция
 редька

режиссёр
 резиденция
 резина
 резолюция
 резонанс (чүнүң?—резонансынын; чүзү?—резонансызы)
 резонатор
 рейд (чүнүң?—рейдини; чүзү?—рейдизи)
 рейхстаг
 реклама
 рекомендацстаар
 рекомендация
 рекорд (чүнүң?—рекордтун; чүзү?—рекорду)
 рекордтуг
 рекордчу
 ректор
 рельеф (чүнүң?—рельефтин; чүзү?—рельеви)
 рельс (чүнүң?—рельстин; чүзү?—релизи)
 ремилитаризацстаар
 ремилитаризация
 ренегат
 рента
 рентабелдиг
 рентген
 рентгенблог
 реостат
 репа
 репертуар
 репетиция
 репортаж
 репортёр
 репродуктор
 республика
 республиканчы
 рессора
 ресторан
 ресторанныаар
 реферат
 референдум
 рефлекс (чүнүң?—рефлексинин; чүзү?—рефлексизи)

рефлектор
 реформа
 реформалаар
 реформатор
 реформизм
 реформист (кымның?—реформистин; чүзү?—реформизи)
 реформистиг
 рефрэн
 рецензент (кымның?—рецензентини; чүзү?—рецензентизи)
 рецензия
 рецепт (чүнүң?—рецептинин; чүзү?—рецептизи)
 рецептура
 ридикуль (чүнүң?—ридикульдун; чүзү?—ридикулью)
 ринг
 рис
 ритм (чүнүң?—ритминин; чүзү?—ритми)
 ритмилинг
 рифма
 розетка
 роль (чүнүң?—рольдун; чүзү?—ролю)
 роман
 романс
 романтик
 романтика
 ромб
 рота
 рояль (чүнүң?—рояльдын; чүзү?—роялы)
 рубль (чүнүң?—рубльдин; чүзү?—рубли)
 руда
 рудник
 рулет
 руль
 румын
 рупор
 рынок
 рыцарь
 рюкзак
 рюмка

С

са (са базар)
 саавыр
 саадаар
 саадаашкын
 саададыр
 саададышкын
 саадак
 саадактаар
 саадактыг
 саадал
 саазын
 саазыыр
 саак
 саактаар
 саалда
 саам
 саамчыыр
 саан
 саанчы
 саадайныр
 саар¹ (мал саар)
 саар² (бут саары)
 саарар
 саарзык
 саарзыкталыр
 саарлыр
 саарыг
 саарыглаар
 саарылга
 саарылдырар
 сааскян
 саат
 сааттаныр
 сааттыг
 саботаж
 саботажтаар
 саботажчы
 сава
 саваажок
 саваар
 саваараар
 саваарадыр
 савааргай
 савааш
 савазыраар
 савалаар
 савак
 саван¹ (тараа саваны)
 саван² (чунар савак)
 саваннаар
 савыгыр

савыяа
 савыяр (дөсү: савый)
 саглагар
 сагланайныр
 саглагнаар
 саглагнадыр
 саглаяр (дөсү: саглай)
 сагыл
 сагылга-чурум
 сагынгыр
 сагындырар
 сагындырыг
 сагыш
 сагыш салыышкын
 сагыш-сеткил
 сагышсыраар
 сагыштыг
 сагыш човаар
 сагыш човаашкын
 сагызын
 сагыыр
 сад
 садар
 садчы
 садчыдылга
 садыг
 садыгжы
 садыглаар
 садыглаашкын
 садыгладыр
 садыглажылга
 садыглажыр
 садыглажышкын
 садыглаштырар
 садыкчы
 садып алыкчы
 садып алыышкын
 садыраар
 садыраашкын
 садырадыр
 садырткайныр
 садызы
 сазан
 сазан
 сазаналыр
 сай
 сайгак
 сайгарар
 сайгарылга
 сайгарылдырар
 сайгылгаан

сайзанақ
 сайзыраар
 сайзыраашкын
 сайзырадыр
 сайзырадышықын
 сайзырал
 сайзырангай
 саймаараар
 сайка
 сайлаар
 сайлық
 сайт дээр
 сайыр
 сайырам
 сайыт
 сайыыргаар
 сайыыргақ
 сакпақ
 сакпың
 сакпыт
 саксагай
 саксаул
 сактыр (дөзү: сагын)
 сактышықын
 сал¹ (сугда сал)
 сал² (сегел салы)
 салаа
 салаа-сайгыт
 салам
 салат
 салбак
 салбактаар
 салбакталчак
 салбакталыр
 салбаңайныр
 салбаңнаар
 салбар
 салбараннаар
 салбараннадыр
 салбарлаар
 салбыр
 салга
 салгаа
 салгаар
 салгадаар
 салгадыр
 салгакчы
 салгал
 салгарар
 салгын
 салгыннаар
 салгыннадыр
 салгыннадыр

салдаар
 салдадыр
 салдакчы
 салдам
 салдар
 салдарлыг
 салдар-халдавыр
 салдынар
 салдынчак
 салдынышықын
 салдырар
 салдырык
 салфетка
 салчаар
 салчаштырар
 салчы
 салчыр
 салыг
 салыкчы
 салым
 салымнын
 салым-чаяан
 салым-чаяанныг
 салым-чол
 салыр
 салышықын
 салют
 салюттаар
 саман
 самбың
 самбыңнаар
 самбыра
 самдар
 самдараар
 самдарлаар
 самнаар
 самовар
 самолёт
 самосвал
 самчыгдаар
 самчыгдакчы
 самчыгдал
 самыын-садар
 самыыраар
 самыырадыр
 самыырал
 сан
 санаар
 санаашкын
 санадыр
 санажылга
 санажыр
 санажышықын

санакчы
 санал
 саналдаар
 саналдаашкын
 санал-онал
 санатóрий
 санаттынар
 санаттырар
 санбат (санитар баталь-
 ону)
 сандай
 сандайланар
 сандан
 сандараар
 сандараашкын
 сандарадыр
 сандаргай
 сандáли
 санитар
 санитарлыг
 санныг
 санскрít
 сантимéтр (чүмүң?—сан-
 тимéтрниц; чүзү?—сан-
 тимéтри)
 санчы
 саң
 санга
 сан-дорт
 санзар
 санмал
 саң-хөө
 саң-хөөжүдөр
 саң-хөөжүдүлө
 сап
 сапёр
 сап-сарыг
 сапсылга
 сапыгыр
 сапык
 сапыяр (дөзү: сапый)
 сара
 сараат
 сарааттаар
 сарааттаашкын
 сарадак
 сарала
 сарапча
 сараспаш
 сарафан
 сарбаа
 сарбагар
 сарбайтыр

сарбашкын
 сарбаяр
 саргарар
 саргартыр
 саргы
 саргыл
 саргылзымаар
 саргынчыг
 саргыыр
 саргыяк
 саржаг
 сарлык
 сарлык-деге
 сартык
 сартыктаар
 сары
 сарыг
 сарыг-кидис
 сарыг-кудурук
 сарыг-кундус
 сарыг-өөк
 сарыг-суг
 сарын
 сарыннаар
 сарынналдыр
 сарыннаныр
 сарыым
 саска
 саспа базар
 сасыгыр
 сатин
 сатíра
 сатíрик
 сатíриктиг
 сатúрн
 саттынар
 саттыныкчы
 саттырар
 сая
 саяк
 саяктаар
 свёкла
 свíтер
 сеáнс (чүмүң?—сеáнс
 ның; чүзү?—сеáнсизн)
 севрюга
 сегел
 сеги
 сегидер
 сегжир
 сегилде
 сегирер
 сегиржир

сегиртикчи
 сегиртилге
 сегиртир
 сегит
 сеглегер
 сеглеер (дөзү: сеглей)
 сеглейтир
 сеглеңейндир
 сегленейнир
 сегленнээр
 седёлка
 сезелдирзи
 сезелээ, сезелээн
 сезен
 сезиг
 сезигледир
 сезиглел
 сезиглелдиг
 сезиглээр
 сезик
 сезиктиг
 сезинчиг
 сезбн
 сезбннуг
 сейф (чүнүң?— сейфтин;
 чүзү?—сейивн)
 сек
 секпередир
 секперээр
 секпил
 секпилдиг
 секретариат
 секретарь (кымың?—
 секретарьнын; чүзү?—
 секретары)
 сексирге
 сектор
 секунда
 секундайт (кымың?—
 секунданынын, чү-
 зү?—секундантызы)
 секундомёр
 секция
 селбегер
 селбеер
 селбер
 селбин
 селгүүстээр
 селегер
 селёдка
 селеер
 селекционер
 селекция

селеме
 селеңейнир
 селеннээр
 селеске
 селиир
 селиишкин
 селитра
 сельдь
 семантика
 семантиктиг
 семасиология
 семафоб
 сембии
 семэстр (чүнүң?— семé-
 стрниц; чүзү?— семé-
 стрн)
 семинар
 семинария
 семириир
 семиртир
 семис
 семиссимээр
 семистээр
 сен
 сенат
 сенатор
 сенер
 сениичел
 сентименталдыг
 сентиментализм
 сентябрь (чүнүң?— сен-
 тьябрьнын; чүзү?— сен-
 тьябры)
 сенчи
 сенчилээр
 сенээ, сээ
 сеп
 сепаратор
 сепараттыг
 септедир
 септежир
 септелге
 септээр
 сербээдээр
 серге
 сергедир
 сергек
 сергелек
 сергээр
 сергээчел
 серемчлел
 серемчлелдиг
 серепада

серенги
сержант (кыммың?—сер-
жантаынын; чүзү?—сер-
жантаызы)

сери
сериидедир
сериидээр
сериин
серииттенир
сэрия (чүнүң?—сэрия-
нын; чүзү?—сэриязы)

серт дээр
сертилээр
сертилээш
серээ
сес
сесерлик
сесиирге
сески
сэссия
сестишшин
сестир (дөзү: сезни)

сестра
сестээр
сэтка
сеткиир
сеткил
сеткил-сагыш

сеткүүл
сэялка
сивирер
сивирткииш
сигара
сигарет
сиген

сигнал
сигналчы
сидиредир
сидирт дээр
сидирээр
снлбир

силенейнир
силенээр
силенээр
силенээр
силиир
синликчи
синлиге
шилээр

сир
сиредир
сирленчек
сирээр
силгиер

силгинишкин
силгиленир
силер
силиг
силос
силостаар
симфониктиг
симфония
сингармонизм (чүнүң?—
сингармонизми; чү-
зү?—сингармонизми)

синдикализм
синдикат
сионим
синтаксис
синтаксистиг
синтез
синус
сиңер
сиңирер
сиңмирер
сиңнигер (канчанган?—
сиңниккен)

сирбегер
сирбөөр
сирбектедир
сирбектелир
сирбектенир
сирбектээр
сирге

сиргей (өдүрөк)
сирилээр
сирилээш
сирилээшкин
сирицейнир
сирлеңээр
сирлеңээр
сироп

сирт
сиртегер
система
скамейка
склад
скарлатина

скипидар
скобка
сковорода, сковорода
скорпион
скрипач (кыммың?—
скрипачынын; чүзү?—
скрипачызы)
скрипка
скульптор

скульптура
 славян
 сланец (чүнүң?—сланец-
 тиң; чүзү?—сланези)
 слесарь (чүзү?—слеса-
 ры)
 слёт
 слива
 словарь (чүнүң?—сло-
 варьның; чүзү?—сло-
 вары)
 слог
 смета
 совет
 советтик
 совхоз
 согааш
 согажа
 согажалаар
 согаңайныр
 согайтыр
 согаңнаар
 согар (канчанган?—сок-
 кан)
 согаш кынныр
 соглур
 согуг
 согум
 согуна
 согунгулаштыр
 согунналыр
 согур
 согурарар
 согурартыр
 согуур
 согуушкун
 согуш
 содаа
 содаалажыр
 содаачы
 содак
 содулаар
 сойгак
 сойгактаар
 сойгалаар
 сойлук
 сокурар
 соксаар
 соксадыр
 соксадышкын
 соктаар
 соктааш

соктадыр
 соктажыр
 соктангыр
 соктунар
 соктунгур
 сол
 солагай
 солагайлаар
 солаңгы
 солдат
 солист (кымның?—со-
 листин; чүзү?—соли-
 зи)
 солудар
 солужар
 солун
 солуу
 солуудаар
 солуур
 солуушкун
 сол-менди
 сол-чаагай
 солчур (дөзү: солуш)
 солчуушкун
 сома
 сомалаар
 сомнаар
 сонуургаар
 сонуургаачал
 сонуургадыр
 сонуургак
 сонуургакчы
 сонуургал
 сонуургалдыг
 сонуурганчыг
 сон
 сонга
 сонгаар
 сонгааргы
 сонгаарладыр
 сонгаарладышкын
 сонгу
 сонгу-барыын
 сонгудар
 сонгузу хүн
 сонгукчу
 сонгулда
 сөңгулдагы
 сөңгулууур
 сонгуу чылын
 сонгуур
 сонгуу-чөөн

сон даарта
соннаар
соннайгы
соо
соодар
соодуг
соодуушкун
соок
сооксумаар
соолаңайныр
сооланнаар
соолбурарар
соолбураш
соолбургай
соолдураp
соолдуруг
соонда
соондаа хүн
соондаа чылын
соондагы
соондан
соор
соора
сооттунар
сорар
сорбу
сорбуланьр
сoрдурар
соржу
сорóчка
сорт
сортагар
сортаяр
сортировка
сортировкадаар
соруг
соругдаар
соругдал
сорук
сорук кирер
соруктуг
сорулга
сорулдаалажыр
сорунза
сорунзалаар
сорунзаландыраp
сорунзаланыр
сорунзалыг
соруул
сосйска
состав
софйзм

сот
социал
социал-демократ
социал-демократизм
социал-демократия
социал-демократтыг
социализм
социалист (кымның?—
социалистич; чүзү?—
социализи)
социалистиг
социал-политиктиг
социал-чуртталга
социал-экономиктиг
соцчарыш
союздак
соя
соялалң
сояр (дөзү сой)
соястаар
сөгедек
сөгедектээр
сөгээр (дөзү: сөгей)
сөгөр (канчанган?—сөк-
кен)
сөгледир
сөглекчи
сөглеттирер
сөглээр
сөгү
сөгүрүкчү
сөгүрүүр
сөгүрүүшкүн
сөдүрге
сөдүртүр
сөктүр
сө шавар
сөң
сөннээр
сөөк
сөөк-даяк
сөөккүр
сөөктелир
сөөктелчек
сөөктүг
сөөк-язы
сөөл
сөөлгү
сөөлдээр
сөөлзүредир
сөөлзүрээр
сөөлү

сөөм
 сөөртүр
 сөөрттүнчек
 сөөрттүрер
 сөөртүкчү
 сөөртүлге
 сөөртчүр (дөзү: сөөр-
 түш)
 сөөскен
 сөөс
 сөөскүр
 сөспүргей
 спартакиада
 спектакль (чүнүң?—спек-
 такльдын; чүзү?—спек-
 таклы)
 спектр (чүнүң?—спек-
 трниң; чүзү?—спектри)
 спекулянт
 спекуляция
 спирт
 спорт (чүнүң?—спорт-
 туң; чүзү?—спорту)
 спортчу, спортсмен
 среда
 стабилизациястаар
 стабилизациястаттынар
 стабилизация
 стадион
 стаж
 стакан
 стандарт (чүнүң?—стан-
 дарттын; чүзү?—стан-
 дарты)
 стандарттыг
 стандартчыдар
 стандартчыдылга
 станция
 станок
 станоктуг
 станция
 старт (чүнүң?—старт-
 тын; чүзү?—старты)
 старшина
 статистик
 статистика
 статистиктиг
 статут
 статуя
 стачка
 стенограмма

стенографистка, стено-
 графчы
 стенография
 стенографтаар
 стереокинó
 стереометрия
 стереоскоп
 стереотип
 стёрлинг (чүнүң?—стёр-
 лингинин; чүзү?—стёр-
 лингизи)
 стипендиант
 стипендия
 стол
 столовая
 стопа
 стратег
 стратегия
 стратостат
 стратосфера
 страус
 стрептомицин
 стрептоцид
 строфа
 структура
 студент (кымның?—сту-
 дентинин; чүзү?—сту-
 дентизи)
 студия
 стул
 суббота
 субботник
 субсидия
 субтропик
 субтропиктиг
 субъект (кымның?, чу-
 нүң?—субъектинин; чу-
 зү?—субъектиси)
 субъективизм
 сувай
 сувайлыгар
 суворовчу
 сукура
 сукурга
 суг (чүгө?—сугга)
 сугар
 сугат
 сугаттыг
 суггарар
 суггарылга
 сугжу

суглаар
 сугладыр
 сугландырар
 сугланыр
 суглангы
 суглангыжаар
 суглук
 суглуктаар
 суд
 судак
 судал
 судалдаар
 судно
 судтаар
 судтадыр
 судтажыр
 судтаттырар
 судтаттырыкчы
 судур
 судуржу
 судья
 суйбаар
 суй белек
 сукно
 зукнак
 суксаар
 суксун
 сула
 сулагай
 суладаар
 сулараар
 сулараашкын
 суларадыр
 суларадышкын
 суларгай
 султан
 сумка
 суму
 сумуи
 сунар
 сундугар (канчанган? —
 сундуккан)
 сундугур
 сундулуг
 сураг
 сураглаар
 сураглыг
 сурас
 сурастаар
 сургаал
 сургаар
 сургадыр

сургакчы
 сургакчылаар
 сургуул
 сургуулдаар
 суртаал
 суртаалдаар
 суртаалчы
 сурукчу
 суспаранчыг
 сус чок
 суугаар
 суугу
 сууйлумбу
 суук
 суур
 суурга
 сууржулга
 сууржун
 сууржуур
 суурсовет
 суфлёр
 суффикс (чүнүн? — сүф-
 фиксинин; чүзү? —
 сүффиксинин)
 сухарь
 сүге
 сүзер
 сүзүглел
 сүзүглээр
 сүзүк
 сүлде
 сүлчээ
 сүлчээлежир
 сүлчээлиг
 сүлчээчи
 сүмел (арга-сүмел)
 сүмел² (кыдыг ээги)
 сүмележнишкын
 сүмележир
 сүмечи
 сүнезин
 сүргей
 сүргү
 сүрдүрер
 сүрер
 сүр куш
 сүрлүг
 сүртедир
 сүртенчиг
 сүртээр
 сүрүг
 сүрүкчү

сүрүүшкүн
 сүрүшкек
 сүрээдээр
 сүрээдээшкин
 сүт
 сүткүр
 сүттүг
 сүттээр
 сүүзүн
 сүүзүннүг
 сүүнейнир
 сүүр
 сүүреннедир
 сүүреннээр
 сүүрер
 сүүрертир
 сүүртүр
 сүүртүүш
 схэма
 схэмажыдар
 схэмаланчак
 схолáстика
 сцэна
 сцэнажыдар
 сцэнажыдылга
 сценáрий
 съезд (чунүң? — съезди-
 ниң; чүзү? — съезди-
 зи)
 сывырар
 сывырган-демир
 сывыржыр
 сывыртаар
 сывыртынар
 сыгаар
 сыгар
 сыгдыгыр
 сыгдыйтыр
 сыгыг
 сыгыр
 сыгыр даң
 сыгырар
 сыгырга
 сыгыртаа
 сыгыртыр
 сыгыт
 сыдым
 сыдымнаар
 сыйбаар
 сыйбыгыр
 сыйлыр (дөзү: сыйыл)
 сыйлыычал

сыйлыышкын
 сыйык
 сыйылаар
 сыкпак
 сыксыг
 сыксыыр
 сыкырар
 сыкыртыр
 сылдаар
 сылдаг
 сылдаглаар
 сылдангы
 сылдангылыг
 сылданыр
 сылданыычал
 сылдыраар
 сылдырткайныр
 сылдыс
 сылдыстыг
 сылыраар
 сымыраачы
 сымыранчыр
 сымыраныр
 сымыранышкын
 сын¹ (бедик даг)
 сын² (кижи сывы)
 сынар
 сынынг
 сынык
 сыныычал
 сыныышкын
 сыңар
 сыңзыг
 сыңзыыр
 сыңмарлажыр
 сыңмарлажышкын
 сыңныр
 сыңчыр (дөзү: сыныш)
 сыңый
 сыңырар
 сып
 сыптаар
 сыр
 сыра
 сырагар
 сыраяр (дөзү: сырай)
 сырбакталыр
 сырбаңайныр
 сырбаңнаар
 сырбаң кыныр
 сырбаяр
 сырбык

сырбыктаар
сырга
сыргаар
сырганды
сырлыр
сырлыышкын
сыртаар
сыртагар
сыртаныр
сыртайныр
сыртаннаар
сыртаяр
сыртык
сыры
сырыг
сырый
сырыладыр
сырын
сырынгы
сырынгылаар
сырынгыр
сырыннаар
сырынналдыр
сырыр
сыскаар
сыскыраар
сыстыр

сыстыышкын
сыыгаар
сыыксымаар
сыылаар
сыылаашкын
сыын
сыындырар
сыыннаар
сыынчы
сыынайныр
сыыраар
сыыргак
сыырткыыш
сыырткыышгаар
сыяп
сыяр
сээден
сээк
сээн
сээнек
сээннээр
сээң
сээңи
сюжет
сюрприз
сюита
сюртук

Т

та, таа
таавы
таагы
таагылаар
таагылыг
таак
таакпы
таакпылаар
таактаар
таалаар
таалаг
таалай
таалал
тааланчыг
таалың
таалыңнаар
таан¹ (куш)
таан² (таан-даа)
таар
таарар
тааржыр (дөзү: таа-
рыш)
таар-оът

таартыр
таарымча
таарымчалыг
таарыштыр
таарыштырар
таарыы
табсль
табсльчи
таблётка
таблица
табурётка
таваар
таваарлаар
тавайыс
тавак
тавацгай
таваржыр
таварылга
таварыштырар
тавы
тавылаар
тавыланчак

тавыланыр
тага́н
таджик
тадылааш
тадылаашпай
тадыладыр
тажы
таварар
тазартыр
тайбың
тайбыңчыдар
тайбыңчыдылга
тайбыңчыыр
тайга
тайгалаар
тайгаладыр
тайгыр
тайзы
тайлыр
тайфу́н
тайылбыр
тайылбырлаар
тайылбырлаашкын
тайылбырлакчы
тайылбырлал
тайыс
так
такси́
такт (чүнүң? — такты-
нын; чүзү? — тактызы)
та́ктика
та́ктиктиг
тал
тала
талаар
талалакчы
тала́нт (чүнүң? — тала́н-
тынын; чүзү? — тала́н-
тызы)
талантылыг
талмудист (кымның? —
талмудистин; чүзү? —
талмудисти)
талон
талыгыр
талыяр
тамчык
тамчыктаныр
тамчыктыг
тамы
тана

танак
та́нгенс (чүнүң? — та́н-
генсинин; чүзү? —
та́нгенсизин)
танк (чүнүң? — танкы-
нын; чүзү? — танкызы)
танки́ст (кымның? —
танки́стин; чүзү? —
танки́зин)
та́нкычы
та́нчы
та́нчылаар
та́нчычы
таныдар
таныжар
таныжылга
таныш
таныштырар
таныштырылга
таныыр
таң
таңдаш
таңды
таңма
таңмак
таңмалаар
таңныыл
таңныылдаар
тап-биле
тап-билээ
та́почка
таптаар
тапталга
таптыг
таптыгынар
таптырганыр
тар
тараа
тараажы
тараалаар
тараалан
тараар
тараачы
тараачын
тарадыкчы
тарадыр
тарадышкын
тарак
таракан
тарамык
таран
тараннаар
тарбаган

тарбаганнаар
 тариф (чүнүң? — тарифтин; чүзү? — тарифи)
 тарлаар
 тарладыр
 тарыдар
 тарылга
 тарымал
 тарыыр
 тас
 таскыл
 тастаар
 татар
 татарлаар
 таяр (дөзү: тай)
 те
 театр (чүнүң? — театрын; чүзү? — театры)
 теве
 тевек
 тевек-кежеге
 теве-кудуруу (үнүш)
 тевектээр
 тевене
 тевер
 тевиг
 тевнишкин
 тевиски
 тевискилээр
 тегерер
 тэзис
 тей
 тейлээр
 текст (чүнүң? — текстин; чүзү? — текстизи)
 тек
 тел
 телевидение
 телевизор
 телеграмма
 телеграф (чүнүң? — телеграфтын; чүзү? — телеграфы)
 телеграфист (кымның? — телеграфистин; чүзү? — телеграфизи)
 телеграфтаар
 телеграфчы
 телескоп
 телефон
 телефоннаар

телефоннажыр
 телефонограмма
 телефончу
 телефончудар
 телефончудулга
 тема
 тематика
 тематиктиг
 темп (чүнүң? — темпин; чүзү? — темпизм)
 температурент
 температура
 тен
 тенденция
 тендирир
 тенек
 тенекпей
 тенектенир
 тениир
 тенниг
 теннис
 теннистээр
 теор
 теорема
 теоретик
 теоретиктиг
 теория
 тепке
 тепкииш
 тепкиленир
 тепкилээр
 теплоход
 тепсе
 тепсенир
 тепсир
 тепснишкин
 терапевт (кымның? — терапевтин; чүзү? — терапевтизи)
 терапия
 терге
 тергиидекчи
 тергиидел
 тергиидээр
 тергиидээшкин
 тергиин
 терезин
 тепек
 терец
 термин
 терминология
 термйт

термóметр
 тэрмос
 terràса
 террóр
 террóржу, террорíст
 террóрлаар
 террóрлуг
 техмíнимум
 тэхник (техника эртем-
 ниг кижиг)
 тэхника
 тэхника-эконóмиктиг
 тэхниктиг
 тэхникум
 техноблог (технолóгия
 талазы-биле тускай
 эртемниг кижиг)
 технолóгия
 тиг
 тигер (канчанган?—тик-
 кең)
 тигиг
 тигишкнн
 тигленир
 тигленчек
 тиилекчи
 тиилелге
 тиилелгелиг
 тиилеттирер
 тиилээр
 тик
 тиккилээр
 тиккиндейнир
 тикчок (тикчок хөй)
 типографья
 тир
 тираж
 тирé
 титан
 тиф (чунуң?— тифтиң;
 чузу?— тиви)
 тог дээр
 тогду
 тогдук
 тоглаар
 тогладыр
 тоглаңчы
 тода
 тодар
 тодараар
 тодарадыг
 тодарадылга

тодарадыр
 тодарадышкын
 тодаргай
 тодаргайлаар
 тодаргайлаттынар
 тодуг
 тодуг-догаа
 тодуучал
 тозалаа, тозалаам
 тозалдырзы
 тозан
 ток¹ (электри тогу)
 ток² (дааш)
 токарь (кылмың? — то-
 карьның; чузу? — то-
 кары)
 токкулаар
 токкуладыр
 токкунайндыр
 токкунайшыр
 токпак
 токпар
 тол
 толокно
 том (чогаалдарның
 бир ному)
 томаанныг
 томаартыкчы
 томаартылга
 томаартыр
 томаарыр
 томат
 томуйлаар
 томуйлаашкын
 томуйладыр
 томуйлал
 тон
 тонак
 тонаар
 тонна (дензи)
 тоннандыраар
 тоннаныр (тон кедер)
 тоннель
 тон (тон дора)
 тоо бодавас
 тоовас
 тоожок
 тоожу
 тоожулаар
 тоожулал
 тоол
 тоолай

тоолга
 тоолгадыр
 тоолдаар
 тоолдадыр
 тоолчу
 тоолчургу
 тоомча
 тоор
 тооргу
 тоортур
 тоорук
 тооруктаар
 тоотпа (хой тоотпалаар-
 да хереглээр сөс)
 тоотпалаар
 топограф (кымның? —
 топографтын; чүзү? —
 топографы)
 топография
 топографтыг
 топтаар
 топтуг
 топчок
 торга
 торгаал
 торгаар
 торгу
 торлаа
 торлаалаар
 торлур (дөзү: торул)
 тормоз
 тормозгаар
 торпёда
 торт
 торф (чүнүн? — торф-
 тун; чүзү? — торуву)
 торфтуг
 торфчу
 тос¹ (сан)
 тос² (хадың карты)
 тоску
 тостаар
 тос-танма
 тоттурар
 тóчка
 тош
 тоянчы
 тояар
 төгер
 төгерик
 төгериктээр
 төдер

төдү
 төжек (ыяш төжээ)
 төк
 төкпек
 төктүр
 төл
 төлге
 төлгелээр
 төлгечи
 төлгүр
 төлевилел
 төлевилээр
 төлемир
 төледир
 төлежилге
 төлежир
 төлекчи
 төлептиг
 төлепчок
 төлүредир
 төлүрткейнинр
 төлүрээр
 төлээ
 төлээде
 төлээледир
 төлээлскин
 төлээлээр
 төлээр
 төндүрер
 төнер
 төнмес-батнас
 төнчү
 төөгү
 төөгүлел
 төөгүлүг
 төөгүчү
 төөредир
 төөрээр
 төп
 төп-төгерик
 төпчүдер
 төпчүдүлге
 төпчүүр
 төре
 төрөл
 төрөлдежилге
 төрөлдежир
 төрөлдешкек
 төрөлдештирер
 төрөл-дөргүл
 төрөлдээр
 төрөлзинер

төрөлзирек
 төрөпчи
 төрөпчилекчи
 төрөпчилел
 төрөпчилээр
 төрүмөл
 төрүттүнер
 төрүүр
 төтчөглээр
 төтчөлээр
 төш¹ (ыяшты)
 төш² (хөрөкти)
 трагедия
 трактор
 тракторжу
 тракторист (кымның?—
 трактористин; чүзү?—
 трактористи)
 трамвай
 трамплин
 транзит
 транзиттиг
 транскрипция
 трансляция
 транспарант (чүнүң?—
 транспарантын; чү-
 зү?— транспарантызы)
 транспорт (чүнүң?—
 транспорттун; чүзү?—
 транспорту)
 транспортир
 транспорттаар
 транспортчу
 трансформатор
 траншея
 трапедия
 траулер
 трахома
 тренер
 тренировка
 тренировкалар
 тренировкаладыр
 треска
 трест (чүнүң?— трестин;
 чүзү?— трези)
 трибунал
 тригонометрия
 триёр
 триёрлээр
 трикотаж
 трилогия
 трио
 триумф (чүнүң?— триум-

фунун; чүзү?— триум-
 фузу)
 триумфалдыг
 троллейбус
 тропик
 тротуар
 трофей
 трусик
 ту
 туалёт
 туберкулёз
 туда
 тудар
 тудуг
 тудугжу
 тудум
 тудуушкун
 тудуш
 тудуштур
 тудуштурар
 тужурка
 тук
 тулаа
 тулааланыр
 тулаар
 тулар
 тулдур
 тулдурар
 тулуп
 тулуптаар
 тулчур (дөзү: тулуш)
 тучуушкун
 туман
 туманнаар
 туманналчак
 туманналыр
 туманныг
 тумбочка
 тунгус
 тундра
 туннель
 тун
 туп тура
 тура
 турааргак
 туралаар
 турамык
 турар
 тураскаадыр
 тураскаал
 тура-сорук
 тура-соруктуг
 тура халыышкын

турбина
 турбуже
 тургузар
 тургузуг
 тургузукчу
 тургузуушкун
 тургустунар
 тургусчур (дөзү: тургу-
 зуш)
 туржук
 туржур (дөзү: туруш)
 туржуушкун
 турйзм
 турйст (*кымның?*—турйс-
 тин; *чүзү?*—турйзи)
 турк (*кымның?* — турк-
 тун; *чүзү?*— туругу)
 туркмён
 турлаг
 турлагжыыр
 турлаглаар
 турник (*чүнүң?*—турник-
 тиң; *чүзү?*—турниги)
 турнир
 турнугар (*канчанган?* —
 турнуккан)
 турнугуушкун
 туруг
 туруглаар
 туругладыр
 турум
 турумчуур
 туруш
 туруштуг
 тус
 тускай
 тускайлаар
 тускайлал
 тускайлакчы
 тускайланчак
 тускайланыр
 тускайлан
 тускайлаттынар
 тускай хамаарышпас
 тут
 туткуй
 туткулаар
 туткууш (херексел)
 туткуш
 тутталыр
 туттунар
 туттунчур (дөзү: тутту-
 нуш)

туттурар
 туттуруушкун
 тутчур (дөзү: тудуш)
 туугай
 туугайлаар
 туугайлаттынар
 туужуур
 тууйбу
 туфля
 тушь
 туюл
 туяа
 туяаланыр
 түвек
 түвексинер
 түвектиг
 түлүк
 түлүктээшкин
 түмен
 түң
 түңнел
 түңнээр
 түр
 түрег
 түрегдел
 түрегдээшкин
 түредир
 түремик
 түренги
 түрлүг
 түрүүр
 түрээ
 түрээр
 түү
 тыва
 тывалаар
 тывар
 тывыг
 тывызык
 тывызыксыг
 тывызыктаар
 тывынгыр
 тывыстырар
 тывыш
 тывыышкын
 тывыштыг
 тыква
 тыл
 тын (амы-тын)
 тынар
 тыңгарар
 тыңгарлыр

тындалаар
 тынныг
 тыныш
 тыныштаар
 тыныштыг
 тын
 тыпсыр (дөзү: тывыс)
 тыптыр
 тыптырар
 тырлыр (дөзү: тырыч)
 тыпсыышкын
 тыртар
 тырткан
 тырткыыш
 тырткыыштаар
 тыртпа
 тырттыжаннаар
 тырттылар
 тырттынар

уваа (аян сөзү)
 увертюра
 уг
 угаадыр
 угаалга
 угаан
 угаан-бодал
 угаангыр
 угаан-кут
 угаан-медерел
 угаан-медерелдиг
 угаанчыг
 угаан-сарыыл
 угаан-сарыылдыг
 угаар (угаап бодаар)
 угар (хей)
 угарлар
 угба
 угбай
 угбалышкылар, угбашкы.
 лар
 угдунар
 углаар
 углакчы
 угландырар
 угланыр
 угланыышкын
 углевод
 углекислотá
 углерод
 углуур

тырттырар
 тырттырыышкын
 тыртыг
 тырык
 тырыктаар
 тырыкы
 тырыкыланыр
 тырыкыланыышкын
 тырылаар
 тырың
 тырыңайныр
 тырыыр
 тюбетейка
 тюлень (чүнүң?—тюлень-
 ниң; чүзү?—тюлени)
 тюль (чүнүң?—тюльдүң;
 чүзү?—тюлю)
 тюрк

У

угулза
 угуулга
 уг-шиг
 удаа
 удаа-дараа
 удаалажыр
 удаалашкак
 удавайн
 удавас
 удазын
 удазынналчак
 удар
 ударение
 ударник
 удатпас
 удмурт
 удудар
 удук
 удумзураар
 удур
 удургу
 удур-дедир
 удурланыкчы
 удурланыр
 удурланышкак
 удурланыштыр
 удурланыышкын
 удуртукчу
 удуртулга
 удуртуу
 удуртук

УДУУЧАЛ

удуучаннаар
уезд (*чүнүң?—уездинниң;*
чүзү?—уездизи)
уё (аян сөзү)
уёлаар
уёо (аян сөзү)
уё-човуур
уж (чылан)
ужа
ужар
ужар-саазын
ужар-хеме
ужа-тура
ужу-бажы
ужугар (*канчанган?—*
ужуккан)
ужудар
ужудукчу
ужудуушкун
ужудуушкуннуг
ужук
ужу-кыды
ужун
ужур
ужуражылга
ужуражыр
ужуражышкын
ужурал
ужурар
ужураштырар
ужур-дуза
ужурлуг
ужур-утка
ужур-уткалыг
узаар
узадыр
узак
узамдыгар (*канчанган?—*
узамдыккан)
узамдыктырар
узаныкчы
узаныр
узар
узаттырар
узбёк
узун
узун-суук
узуткаар
узуткаашкын
узуткакчы
узуткаттынар
уйгу

уйгужу
уйгузураар
уйгур
уйгурлаар
уйгу-чыдын
ук¹ (ук ужуру)
ук² (кедер ук)
украин
украиннээр
уксаа
уксаалыг
үксус
үксустуг
уктаар
укталга
укталыр
улаанут
улаар
улаараар
улаачы
улаачылаар
улаашкын
улаг
улаглаар
улажыр
улай-улай
улам
уламчыдар
уламчылаар
уламчылакчы
уламчыыр
уланчы
уланчылаар
улар
улаштыр
улаштырар
улгадыр
улгаттыр
улгаттырар
улдаар
улдун¹ (идик улдуну)
улдун² (хемчээл)
улдуар
улдурук
улитка
улу
улуг
улуг-хүн
улун
улус
улус-демократтыг
улусчу
улуур

улуургаар
 улуургак
 улчуур
 ультиматум
 ун (чунуң?—уннун; чу-
 зу?—уну)
 ундараар
 ундараашкын
 ундаргай
 универмаг
 универсал
 универсалдыг
 университет
 ура
 уралаар
 уран
 уран чүүл
 уранчыдар
 урар
 уржук
 ұрна
 уру
 уруг
 уруг-дарыг
 урук
 уруктаар
 уруушкун
 ус
 ус-дарган
 ус-кушкаш
 устав
 ус-тывыш
 усчок
 усчу
 утка
 утка-бодалдыг
 уткалыг
 утка-шынар
 уткулга
 уткуур

үбек-савак
 үвүр
 үвүргей
 үвүререр
 үвүрертир
 үвүреш
 үвүр-савыр
 үгек
 үгенек

уткуушкун
 уткуштур
 уткушкак
 утопист
 утопист (кымның?—уто-
 пистиң; чузу?—утопй-
 зи)
 утопистиг
 утопия
 уттунар
 уттундулар
 уттур
 уттулар
 уттуруг
 уттуучал
 уур (канчанган?—угган)
 уургай
 уургайлаар
 уурук-суурук
 ууштаар
 уушталыр
 участок
 учёт
 учйлище
 уш
 ушкажыр
 ушкарар
 уштук
 уштунар
 уштунчак
 уштур (дөзү: ужул)
 уюгар (канчанган?—
 уюккан)
 уя
 уяландыр
 уяланчак
 уяланыр
 уян
 уяраар
 уярадыр
 уяранчыг

У

үгер
 үгер-боо
 үглээр
 үгү
 үдедир
 үдекчи
 үделге
 үдем-адам
 үдеттирер

үдээр
 үдээшкин
 үе
 үедеги
 үе-дүпте
 үедээр
 үележир
 үен-даян
 үер
 үерлээр
 үерлээшкин
 үе-черге
 үе-чада
 үе-шаг
 үжег
 үжелдирэн
 үжедир
 үжелээ, үжелээн
 үжен
 үженги
 үженир
 үжеттинер
 үжүглел
 үжүглээр
 үжүдөр
 үжүк
 үжүк-бижик
 үжүүр
 үжүүрлежир
 үжээр
 үжээшкин
 үзел
 үзел-бодал
 үзе-ле
 үзер¹ (үзе тыртар,
 ангылаар)
 үзер² (үзер буга)
 үзерлээр
 үзүк
 үзүк-боолук
 үзүктел
 үзүктелдирер
 үзүктелиншкин
 үзүктелир
 үзүктелчек
 үзүктээр
 үзүк чок
 үзүкчү
 үзүм
 үзүндү
 үзүт
 үзүүргедир

үзүүргел
 үзээлээр
 үзээлээшкин
 үзээр
 үй-балай
 үймедир
 үймээн
 үймээнчи
 үймээр
 үлгүүр
 үлдүргей
 үлдүрертир
 үлдүрээр
 үлег
 үлегер
 үлегер-дуржулга
 үлегер-дүрзү
 үлегерлел
 үлегерлиг
 үлегерлээр
 үлегер-чижек
 үледир
 үлежиншкин
 үлежир
 үлелге
 үлеттинер
 үлетпүр
 үлетпүрлүг
 үлетпүрчин
 үлеш
 үлүг
 үлээр
 үн
 үндезилекчи
 үндезилеттинер
 үндезилээр
 үндезин
 үндүрер
 үндүртүр
 үндүрүг
 үндүрүк-кириик
 үндүрүкчү
 үндүрүлге
 үндүт
 үне
 үнелел
 үнелиг
 үнелээр
 үнелээшкин
 үнер
 үннүг
 үнүүшкүн

үнүш
 үнүшкүр
 үнээргедир
 үнгерер
 үнгүр
 үңгээликтээр
 үңгээр
 үп
 үп-сап
 үптедир
 үптекчи
 үптелге
 үптээр
 үптээшкин
 ҮР
 үргүдөр
 үргүлчү
 үргүлчүлекчи
 үргүлчүлөл
 үргүлчүлээр
 үрде
 үрдүнер
 үрдүнчек
 үре
 үрегдекчи
 үрегдел
 үрегдээр
 үрегдээшкин
 үрежидер
 үрежиир
 үрезин
 үрелендирер
 үрелендиринишкин
 үреленир
 үрелиг
 үрелинишкин
 үрелир
 үрен
 үрер
 үре-төл
 үре-түн
 үре-түннелдиг

ҮРҮН
 үрүнейнир
 үрүнейнчир
 үрүңнээр
 үрээр
 үрээр-талаар
 үрээшкин
 үс
 үскүлежиинишкин
 үскүлежир
 үскүлештирер
 үсперлээр
 үстелир
 үстү
 үстүкү
 үстүр
 үстүү
 үстүүшкүн
 үт
 үттүг
 үттээр
 үттээшкин
 үүже
 үүжелээр
 үүлгедиг
 үүлгедикчи
 үүлгедир
 үүле
 үүлет
 үүр
 үүргенс
 үүрмек
 үүрмектелинишкин
 үүрмектелир
 үүрмектээр
 үчү
 үш
 үш-булук
 үшкү
 үште
 үштээр

Ф

фабзавкóm
 фабрика
 фабрикант (кымның?—
 фабрикантыннын; чүзү?
 —фабрикантызы)
 фабрикат
 фабрик-завбд
 фабула

фáза
 фазán
 фaйдеший
 фáкел
 факт (чүнүн?—факты-
 нын; чүзү?—фактызы)
 фáктор
 фактура

факультет
 фальсификатор
 фальсификация
 фами́лия (*чүнүң?*— фами́-
 лияның; *чүзү?*— фами́-
 лиязы)
 фанта́зия
 фанта́стиктиг
 фара
 фармакология
 фармацевт (*кымның?* —
 фармацевттиниң; *чү-*
зү? — фармацевтизи)
 фартук
 фасад
 фасоль (*чүнүң?*— фасоль-
 дун; *чүзү?*— фасолью)
 фасон
 фатализм
 фаталист
 фатали́сттиг
 фауна
 фашизм
 фашиссирек
 фашист (*кымның?*— фа-
 шистиң; *чүзү?*— фашис-
 зи)
 фашистиг
 фашисчидер
 фашисчидилге
 февраль (*чүнүң?*— февр-
 альдын; *чүзү?*— февр-
 алы)
 федеративтиг
 федера́ция
 фейервёрк
 фельдмаршал
 фельдшер
 фельетон
 фельетончу
 феодал
 феодалдыг
 феодализм
 ферма
 фермер
 фестива́ль (*чүнүң?*— фес-
 тивальдын; *чүзү?*—
 фести́валы)
 фетиш
 фетишизм
 фетр
 фехтование

фи́алка
 фигу́ра
 фигу́ржу
 физик (физика эртеме-
 ни)
 физика
 физика-математика
 физиктиг
 физиолог (физиология
 эртемедини)
 физиоло́гтуг
 физиология
 физкультура
 физкультуржу
 фи́кус
 филармония
 филиал
 фило́лог (филология эр-
 темдени)
 филология
 фило́соф (философия эр-
 темдени)
 филосо́фия
 филосо́фтаар
 филосо́фтуг
 фильм (*чүнүң?*— фильм-
 ниң; *чүзү?*— фильми)
 фи́ниш
 фи́ништээр
 финн (*кымның?*— фин-
 ниң; *чүзү?*— финни)
 фи́рма
 флэ́ксия
 флора
 флот
 флотилия
 флюгер
 фляга
 фойе
 фокстрот
 фо́кус
 фо́кустуг
 фольклор
 фольклоржу
 фона́рь (*чүнүң?*— фона́рь-
 ның; *чүзү?*— фона́ры)
 фонд (*чүнүң?*— фонду-
 нун; *чүзү?*— фондузу)
 фонéма
 фонéтика
 фонéктиг
 фонóграф

фонология
 фонтан
 форма
 формализм
 формалистиг
 формалисчи
 формат
 формация
 формула
 формулировка
 форпост (чүнүң?—фор-
 постун; чүзү?—форпб.
 зу)
 форт (чүнүң?—форттун;
 чүзү?—фортту)
 форточка
 фосфат
 фосфор
 фосфорит
 фотоаппарат
 фотограф (кымның?—фо-
 тографтын; чүзү?—
 фотогравы)
 фотография
 фотокорреспондент (кым-
 ның?— фотокорреспон-
 дентиниң; чүзү?—фо-
 токорреспондентизи)

фоторепортаж
 фоторепортёр
 фототелеграмма
 фототелеграф
 фото-чурук
 фраза
 фразеология
 фраксылыг
 фракция
 француз
 французтаар
 фронт (чүнүң?—фронтун-
 нун; чүзү?—фронтуну)
 фронтучу
 фундамент (чүнүң?—фун-
 даментиниң; чүзү?—
 фундаменти)

функция
 фунт
 фураж
 фуражка
 фут
 футбол
 футболист (кымның?—
 футболистин; чүзү?—
 футболизи)

фуфайка
 фюзеляж

X

ха
 хаа
 хааглыг
 хаажы
 хаажылаар
 хаажылыг
 хаай
 хаайлаар
 хаак¹ (тал)
 хаак² (лыжа)
 хаактаар
 хаакчы
 хаалга
 хаалгачы
 хаалчак
 хаан
 хааннаар
 хааннаашкын
 хаар (канчанган?—
 хагган)
 хаара тудар

хаарар
 хааржак
 хаарлыр (дөзү: хаарыл)
 хаарттынар
 хаарык
 хаарыктаар
 хаарыктаашкын
 хаарыыл
 хаарыылдаар
 хааш
 хааштаар
 хаая
 хава
 хаваар
 хавак
 хаван
 хаваң
 хаваңнаар
 хаварар
 хаварык
 хавык

хавырар
 хавырыкчы
 хавырылда
 хавырылчак
 хавырышкын
 хавыяа
 хавыяалыг
 хаг (оттук хаа)
 хагдынар
 хагдынчак
 ха-дуңма
 хады
 хадылыг
 хадымарлаар
 хадың
 хадыңныг
 хадыр
 хадыр-сарыг
 хадычал
 хажагай
 хажыдар
 хажыдыкчы
 хажыдышкын
 хажык чок
 хажыы
 хажыыр
 хай
 хай-бачыт
 хай-бачыттыг
 хайгаараар
 хайгаарачал
 хайгааракчы
 хайгаарал
 хайгыыл
 хайгыылдаар
 хайгыылчы
 хайдак
 хайдынар
 хайжок
 хайзыр (дөзү: хайыс)
 хайлыг
 хайлыр (дөзү: хайыл)
 хайнак
 хайнактаар
 хайнактажыр
 хайнактаашкын
 хайнакташтырар
 хайныр (дөзү: хайын)
 хайнышкын
 хайнышкынныг
 хай-халап
 хайылдырар

хайылчак
 хайым
 хайымнаар
 хайымнаашкын
 хайындырар
 хайындырым
 хайыр
 хайыра
 хайыра чок
 хайыраан
 хайырааты
 хайыракан
 хайыралаар
 хайыралыг
 хайырга
 хайыргалаар
 хайырзыраар
 хайырлаар
 хайырладыр
 хайырлал
 хайыы
 хакáс
 хакáстаар
 халаазыраар
 халаар
 халаашкын
 халаг
 халагаар
 халагзынар
 халагзындырар
 халагзыраар
 халагзыргай
 халажыр
 халайтыр
 халак
 халактаар
 халалыг
 халамыргай
 халанайныр
 халаннаар
 халаң
 халаннааш
 халап
 халаптыг
 халас
 халаска
 халáт
 халаштырар
 халаар (дөзү: халай)
 халбагайты
 халбактаныр
 халбаң

халбыгыр
 халбыыш
 халва
 халдаар
 халдаашкын
 халдавыр
 халдавырлыг
 халдадыр
 халдакчы
 халдыр
 хал-мал (тенек)
 халтура
 халтуржу
 халтурлаар
 халыдар
 халымак
 халып
 халылтаар
 халыраар
 халыштырар
 халыыдаар
 халыыдал
 халыын
 халыыр
 халыышкын
 хам
 хамаан
 хамаанчок (хамаанчок
 артык)
 хамаан чок
 хамааржылга
 хамааржыр
 хамаарылга
 хамаарылгалыг
 хамаарышпас
 хамаарыштыр
 хамаарыштырар
 хамааты
 хамелеон
 хамнаарак
 хамчык
 хамык
 хан
 хана
 ханаар
 хана-карак
 хана-каракталчак
 ханар
 хана солун
 хан-дамыр
 ханды
 хандыгар (канчанган?—

хандыккан)
 ханды-кара
 хандыкшыдар
 хандыкшыл
 хандыкшыыр
 хандылаар
 хандылга
 хандыр
 хандыраар
 хандыртынар
 хандырылга
 хандыыр
 ханзыраар
 ханзыыр
 ханнаар
 ханныг
 хан-шылбай
 ханы
 ханылаар
 ханыладыр
 хап
 хап-балык
 хаптаар
 хапыгыр
 хапыяр
 хар
 хараазы-биле
 хараазындан
 хараадаар
 хараадал
 харааданчыг
 хараал
 хараалдаар
 хараалдадыр
 хараалдакчы
 хараалча
 хараалчалаар
 хараалчыгай
 хараар
 хараача
 хараачыгай
 харааш
 хараган
 характер
 характеристика
 харам
 харамдыгар
 харамнаныр
 харам чок
 харар
 харлыг
 харлыгар
 харлыктыр

хартыга
 хартыгаш
 хыртыгаштаар
 хары угда
 хары
 харыг
 харыгар
 харык
 харыксыраар
 харыксырадыр
 харыктыг
 харык чок
 харылаан
 харылзаа
 харылзаалыг
 харылзаачы
 харылзажылга
 харылзажыр
 харылзажышкын
 харылзаштырар
 харын
 харын аан
 харын ам
 харын дээ
 харыы
 харыылаар
 харыылаттынар
 харыысалга
 харыысалгалыг
 хат
 хата
 хаткылаштыр
 хат-салгын
 хаттыг
 ха-ха (инек азы сарлык-
 ты доктаадырда херег-
 лээр сөс)
 ха-ха-ха (каткы)
 хачы
 хая¹ (чалым)
 хая² (хая көрнүр)
 хаяа
 хаяалаар
 хаяаланчак
 хаяаланыр
 хаяалыг
 хаяалча
 хаяачы
 хаяр¹ (тараа хаяр)
 хаяр² (хайып көөр)
 хевек
 хевенек
 хеверер

хеверик
 хевертир
 хевилел
 хевилээр
 хевир
 хевирлекчи
 хевирлел
 хевирленчек
 хевирлеттинер
 хевирлиг
 хевирлээр
 хевис
 хевээр
 хегдирер
 хедер
 хедерленир
 хей¹ (агаар)
 хей² (хоозун)
 хей-аът
 хейлендирер
 хеймер
 хек
 хек-даван
 хек-күлү
 хелемечи
 хелемечилээр
 хелеске
 хелиң
 хем
 хемдиир
 хемднншкин
 хемдикчи
 хемдилге
 хеме
 хемежигеш
 хемелээр
 хемечи
 хемирер
 хемирикчи
 хемиринди
 хемчег
 хемчеглиг
 хемчекчи
 хемчээл
 хемчээлдиг
 хемчээр
 хемчээттинер (канчат,
 тынмас?—хемчээт,
 тинмес)
 хемчээшкин
 хендир
 хендирбе
 хенергедиг

хенергедир
 хенертен
 хензиг
 хенче
 хенчелээр
 хенергедиишкин
 хенме
 хенмелээр
 хеп
 хепкерер
 хепкерилге
 хептекчи
 хеп-сын
 хептээр
 хептээш
 хеп-хенертен
 хепчок (шору)
 хербис
 хереглекчи
 хереглел
 хереглээр
 херек
 херексел
 херексээр
 херектен
 херектиг
 херел
 херелдендирер
 херелдениишкин
 херелденир
 херелденчек
 херер
 херечи
 херечиледир
 херечилел
 херечилээр
 херии
 херик
 хериктенир
 херим
 херимнээр
 херлиишкин
 херлир (дөзү; херил)
 хертээр (дөзү; хертей)
 хертеш
 херээжен
 хетпе
 хетпелээр
 хилээр
 хилинчек, хинчек
**хилинчектекчи, хинчек-
 текчи**

хилинчектенир, хинчекте-
 нир
 хилинчектиг, хинчектиг
 хилинчектээр, хинчектээр
 хилинчектээшкин, хин-
 чектээшкин
 хилинчек-човалаң, хин-
 чек-човалан
 хилиң
 хилис-халас
 хймик
 хймиктиг
 химируениишкин
 химируенир
 хймия
 хин
 хиндик
 хинийн
 хип
 хир
 хире
 хирелиг
 хире-хире
 хиригер (канчанган?—хи-
 риккен)
 хириктирер
 хирлендирер
 хирленир
 хирлиг
 хирүрг (кымның?—хи-
 рүргтуң; чүзү?—хирү-
 ругу)
 хирургия
 хир-чам
 хирээ
 хирээлээр
 хирээн
 хирээнди
 хлеб (чунуң?—хлебтин;
 чүзү?—хлеви)
 хлор
 хлорлуг
 хм (аян сөзү)
 ховаган
 ховар
 ховартаар
 хову
 ховул
 ховулдаар
 хоглаар
 хогламыр
 хогланьр

ходугур
 ходунайныр
 ходуннадыр
 ходуш дээр
 ходуяр
 хожудаар
 хожудаашкын
 хожудаагай
 хожуула
 хозаар
 хозадыр
 хозар
 хой (1. дириг амытан; 2.
 иштин хой)
 хойгажыр
 хойжу
 хойзур
 хойлаар
 хойлаарак
 хойтпак
 хойтпактаар
 хойтпакталыр
 хокаш
 хоккэй
 хоккэйжи
 хокпа
 хокпак
 хокпагнаар
 хол
 хола
 холак
 холактаар
 хола-хараган
 холбаа
 холбаалыг
 холбаачы
 холбажыр
 холбакчы
 холба-холба (хойну док-
 таадырда хереглээр
 сөс)
 холбаштыр
 холбаштырар
 холгаарлаар
 холгаарлакчы
 холгаарлал
 холдаар
 хол даян
 холёра
 холужар
 холук
 холуксаа

холуктуг
 холумак
 холурткайныр
 холуур
 холуучал
 холушкак
 холуштурар
 хол-хап
 хомду
 хомудаар
 хомудакчы
 хомудал
 хомуданчыг
 хомус
 хомут
 хомуттаар
 хонак
 хонар
 хонаттаар
 хонаттаашкын
 хонача
 хонаш
 хондур
 хондурар
 хонук
 хончу, кончу
 хончулаар
 хоо
 хоозун
 хоозураар
 хоозураашкын
 хосзурадыр
 хоозурал
 хойлуу
 хойлуу-дүрүм
 хойлуужудар
 хойлуужудулга
 хойлуужудуушкун
 хоолаар
 хоолай
 хоолга
 хоолгалаар
 хоолу
 хоолулуг
 хоолургаар
 хоолургак
 хоомай
 хоонайныр
 хоор
 хоорай
 хоорар
 хооргал

хоорза
 хоорком
 хоорлур (дөзү: хоорул)
 хоорсовёт
 хоорук
 хоорхн
 хoo-тараа
 хоочу (аарыг)
 хоочун
 хоочураар
 хоп
 хоп-кочу
 хоп-меге
 хоптаар
 хоптак
 хоптактаар
 хоптактаныр
 хопталаар
 хопчу
 хор
 хора
 хораар
 хорагай
 хорадаар
 хорадаачал
 хорададыр
 хорадажыр
 хорадыр
 хоралаар
 хоралашкын
 хоралакчы
 хоралыг
 хорам
 хоран
 хораннаар
 хораннадыр
 хораннаныр
 хоранныг
 хоргадаар
 хорёй
 хоржок
 хорлаар
 хорлаңгы
 хорлуг
 хортан
 хоругдаар
 хоругдадыр
 хоругдал
 хоругдалдыг
 хоруглуг
 хорум
 хсг-умнаар
 хорумналыр

хоруур
 хос
 хостаар
 хостаашкын
 хостадыр
 хостакчы
 хосталга
 хосталгалыг
 хосталыр
 хосталышкын
 хостуг
 хостуг-шөлээн
 хотпалаар
 хокг (чүзү?— хоюу)
 хоюган
 хөк глаар
 хоюдар
 хоютку
 хсюткулаар
 хояр
 хөвөң
 хөвөңниг
 хөвээ
 хөг
 хөгжүдөр
 хөгжүлдө
 хөгжүм
 хөгжүүр
 хөглөдир
 хөглүг
 хөглээр
 хөглээшкин
 хөдөл
 хөдөлдирер
 хөдөлдирикчи
 хөдөлдээр
 хөдөлишкин
 хөдөлир
 хөжүлээр
 хөй
 хөй-булун
 хөй-буттуг
 хөйлең
 хөй-нитти
 хөй-хөй
 хөк
 хөкпек
 хөкпеер (дөзү: хөкпей)
 хөкпеш
 хөктүг
 хөктээр
 хөл
 хөлбегер

хөрлээр
 хөртөөр
 хөртүк
 хөртүктелэр
 хөртүктээр
 хөрүк
 хөрүктээр
 хрен
 хрестомáгия
 хризантéма
 хром
 хрбника
 хроникáлдыг
 хронолбгия
 хува
 хувала
 хуваажыр
 хуваакчы
 хуваалда
 хуваар
 хувааттынар
 хуваашкын
 хувалча
 хувискаал
 хувураар
 хуурак
 хугбай
 хулиган
 хулиганнаар
 хумаалаар
 хуна
 хунаадыр
 хунаар
 хунажын
 хунан
 хураангай
 хураангайлаар
 хураар
 хураган
 хураганнаар
 хурал
 хуралдаар
 хутор
 хуу
 хуудус
 хуужуур
 хуулар
 хуулгаазын
 хуулгаазынныг
 хуулгаан
 хуулдуар
 хуулдуруушкун

хуун
 хуурмак
 хуурак
 хуусаа
 хуу-салым
 хуучу
 хуюк
 хуюксуур
 хуюктаар
 хуюкталыр
 хүл
 хүлбүс
 хүл-далган
 хүлденир
 хүлер
 хүл-сээк
 хүлүг
 хүлүмзүрүг
 хүлүмзүрээр
 хүлүмзүрээшкин
 хүлүрткейнир
 хүлүрээр
 хүлүүр
 хүлчүк
 хүл-ыйба
 хүл-ыйбаландыр
 хүлээдир
 хүлээкчи
 хүлээлге
 хүлээнир
 хүлээр
 хүлээттирер
 хүн
 хүндү
 хүндүледир
 хүндүлежир
 хүндүлел
 хүндүлелдиг
 хүндүлүг
 хүндүлээр
 хүндүлээчел
 хүндүс
 хүндүсүкү
 хүндүткелдиг
 хүндүткээр
 хүнэзин
 хүнэзин-күш
 хүнээдир
 хүнэээр
 хүянүк
 хүянүд-не
 хүннээр

хүннээр
 хүннээректг
 хүннээректээр
 хүннээчел
 хүр
 хүргүл
 хүргүлөк
 хүрежир
 хүрөң
 хүрертгир
 хүрөш
 хүрөштирер
 хүртөнээр
 хүртү (самолёт хүртүзү)
 хүрү
 хүрүм
 хүрүмнүг
 хүрээ
 хүрээленир
 хүрээлөң
 хүрээлээр
 хүрээлээшкин
 хүрээ-хаг (мөөгү)
 хүүрек
 хывыт
 хыг
 хыдыкчы
 хыдыр
 хыдышкын
 хыйланыр
 хыйланычал
 хыйыжар
 хыйыр
 хыйырак
 хыйыраар
 хыйыр-кылчаң
 хыйыртаар
 хыйыштырар
 хыйыштыр-мыйыштыр
 хыктыг
 хыл
 хылаа
 хылба
 хылбан
 хылдыг
 хылыраар
 хылыргай

хылыш
 хымыраан
 хымыс
 хымыс-сиген
 хымыш
 хын
 хынаар
 хынаашкын
 хынадыр
 хынакчы
 хыналда
 хынамча
 хынамчалыг
 хынаттынар
 хыннаар
 хыныр
 хыра
 хыраа
 хыраалаар
 хырааланыр
 хыраалыг
 хыралаар
 хыралыр
 хырба
 хырбалаар
 хырбача
 хыргы
 хыртың
 хырыктааш
 хырын
 хырынныг
 хыылаар
 хыынайныр
 хыыргыш
 хээ
 хээкчи
 хээли
 хээлиледир
 хээлиленикчи
 хээлиленир
 хээлилеттинер
 хээлилээр
 хээлээр
 хээр
 хээрек
 хээрээр

Ц

целлулоид
 целлюлоза
 цемент (чүнүц?—цемен-

тиниң; чүзү?—цемен-
 тизи)
 цементилээр

цѣнзор
 цензурa
 цѣнтнер
 центрaлизм
 цех (чунуң?—цехтиң;
 чүзү?—цеги)
 цивилизaция
 цивилизaция
 циклон
 цилиндр (чунуң?—ци-
 линдриң; чүзү? — ци-
 линдри)
 цинга
 цинк (чунуң?—цинкиң;

чүзү?—цинкизи)
 цирк (чунуң?—цирктиң;
 чүзү?—цириги)
 циркуль (чунуң? — цир-
 кульдун; чүзү? — цир-
 кулю)
 цистерна
 цитата
 цитаталаар
 цитрус
 циферблат (чунуң?—ци-
 ферблаттың; чүзү?—
 циферблаты)
 цыган

Ч

ча
 чаа¹ (чап-чаа)
 чаа² (дайын)
 чаава
 чаавай
 чаавашкылар
 чаагай
 чаагайжыдар
 чаагайжыдылга
 чаагайжыл
 чаагайжыыр
 чаа-дайын
 чаажы
 чаажыгар
 чаажыктырар
 чаак
 чаактыг
 чаалаар
 чаалажыр
 чаалаштырар
 чаан
 чаар
 чаараң
 чаарттынар
 чаартыкчы
 чаартылга
 чаартыр
 чааскаан
 чааскаандырзы
 чааскаанзыраар
 чааскаанзырадыр
 чааскаанзырак
 чааскаанзыргай
 чаат
 чааш

чаашкын
 чаашкынныг
 чаваа
 чавага
 чавана
 чаваналаар
 чавыдак
 чавыдактаар
 чавызаар
 чавызааш
 чавызаашкын
 чавызалдыр
чавылдак
 чавылдыр
 чавынчак
 чавырлыр
 чавырылдырар
 чавырышкын
 чавыс
 чавыт
 чаг
 чагаа
 чагаалаар
 чагаалажылга
 чагаалажыр
 чагдаар
 чагдадыр
 чагдынар
 чагдыныкчы
 чагдынышкын
 чаглак
 чаглактаныр
 чаглыг
 чагзыр
 чагы¹ (хеп)

чагы² (адагаш)
 чагыг
 чагыглыг
 чагыдар
 чагыкчы
 чагылга
 чагырар
 чагырга
 чагыржылга
 чагыртыр
 чагырыкчы
 чагырылга
 чагыыр
 чада
 чадаар
 чадавас
 чадаг
 чадагай
 чадаган
 чадаганнаар
 чадаг-терге
 чадаг-тергежи
 чадажыр
 чадаланчак
 чадамык
 чаданыр
 чадалчок
 чадар
 чадыг
 чадыгар (канчанган?
 чадыккан)
 чадыктырар
 чадыр
 чажам
 чажар
 чажыг
 чажыкчы
 чажыл
 чажын
 чажырар
 чажыртынар
 чажырышкын
 чажыт¹ (чажыт бижик)
 чажыт² (хары чаңгыс)
 чажышкын
 чаза
 чазаар
 чазавырлаар
 чазаг
 чазаглаар
 чазаглыг
 чазадак

чазадыр
 чазак
 чазак-чагырга
 чазалга
 чазалыр
 чазаныкчы
 чазанылга
 чазаныр
 чазар
 чазыг
 чазыгар
 чазый
 чазыйлаар
 чазык
 чазыктырар
 чазылдырар
 чазын
 чазыылдыг
 чай
 чайгаар
 чайгааш
 чайгаашкын
 чайгандырар
 чайганыр
 чайгаттынар
 чайгы
 чайгылар
 чайгылдырар
 чайгылчак
 чайгылышкын
 чайлаар
 чайлаг
 чайлаглаар
 чайлаглаашкын
 чайладыр
 чайланыр
 чайлаш чок
 чайлыг
 чайлыңнаар
 чайт дээр
 чайтылаар
 чайык
 чайыктаар
 чайыкталыр
 чайыктыг
 чайын
 чайынды
 чайындылаар
 чайыннаар
 чайынналдырыкчы
 чайынналчак
 чайынналыр

чайыннанчак
 чайыннаныр
 чайыннанышкын
 чайынныг
 чайыр
 чайырлаар
 чайырлакчы
 чайырлыг
 чакпа
 чакпак
 чакпыыл
 чакпыылдаар
 чал
 чалаа
 чалаалаар
 чалаар
 чаладыр
 чалалга
 чалама
 чалаң
 чалбак
 чалбарыыр
 чалбырааш
 чалбыраашталыр
 чалбыыш
 чалбыышталыр
 чалбыыштыг
 чалгаа
 чалгаапай
 чалгаараар
 чалгааранчыг
 чалгыг
 чалгын
 чалгыннаныр
 чалгынныг
 чалгыыр
 чалгыяк
 чалдаар
 чалданыр
 чалча
 чалчык
 чалчырааш
 чалчыыр
 чалым
 чалын
 чалыы
 чалыыткаар
 чалыыткадыр
 чам
 чаммаар
 чамашкы
 чамбы-дип

чамдыгыр
 чамдык
 чамык
 чан
 чанагаш
 чанагаштаар
 чанагаштаныр
 чанар
 чандат
 чандаш
 чандыр
 чандыраар
 чандыр-соора
 чанныр (дөзү: чалын)
 чанчык
 чанчын
 чаныган
 чаныш-сыныш чок
 чаныы
 чаныыр
 чаныычал
 чаң
 чаңгай
 чаңгы
 чаңгыланыр
 чаңгыс
 чаңгыс аай
 чаңгыс эп
 чаңгыстаар
 чаңнаар
 чаңныг
 чаңнык
 чаңныктыг
 чаңчаар
 чаңчыгар (канчанган? —
 чаңчыккан)
 чаңчыктыраар
 чаңчыл
 чапсар
 чапсарлаар
 чаптаар
 чаптанчыг
 чаптылар
 чаптыр
 чаптыышкын
 чап-чаа
 чар
 чара
 чараа
 чараа-дүгү
 чараалаар
 чараалыг

чараа-чечен
 чарар
 чараш
 чараштаар
 чараштыр
 чарба
 чарбалаар
 чарбалчык
 чарбык
 чарбыыр
 чаргы
 чаргылдажыр
 чаргыраар
 чаргырт дээр
 чаргы-чаа
 чаргы-чаалы
 чаргычы
 чардыгар (канчанган?—
 чардыккан)
 чардыктырар
 чаржаар
 чаржаг
 чаржалажыр
 чаржалаштыр
 чаржынчыг
 чаржыр
 чарлаар
 чарлажыр
 чарладыр
 чарлакчы
 чарлал
 чарлыг
 чарлык
 чарлыр
 чарлыышкын
 чарт
 чарты
 чартык
 чартыктаар
 чартыктажыр
 чартыкталчак
 чартыкташтыр
 чары
 чарыгдаар
 чарыгдаашкын
 чарыгдал
 чарык
 чарыккы (ол чарыккы)
 чарылга
 чарын (чузу?—чарны)
 чарыш
 чарыштырар

чарыыр
 час¹ (чылдын үези)
 час² (ок)
 часкаар
 часкаашкын
 часкам
 часкараар
 часкы¹ (часкы үе)
 часкы² (ужар часкы)
 часкызыг
 чассыг
 чассыдар
 чассыдыг
 чассыдыышкын
 чассыыр
 чаптаар
 частыг (чаашкынныг)
 частыр
 частырыг
 частыышкын
 чат
 чаткыыш
 чаткыыштаар
 чатпагар
 чатпаяр
 чаттылар
 чаттылчак
 чаттыр
 ча-чаа
 чаш¹ (чаш уруг)
 чаш² (карак чажы)
 чаш³ (кежеге)
 чашканнаар
 чашпаа
 чашпаалаар
 чашпаалаашкын
 чашпаалааннаар
 чашпаачы
 чашпан
 чашпаннаар
 чашпан-сиген
 чаштаар
 чаштанчы
 чаштынар
 чаштыр
 чаъс (чаашкын)
 чаъс-чайык
 чаяа
 чаяакчы
 чаяан (салым-чаяан)
 чаяанныг
 чаяар

чаяаттынар
 чаянайныр
 чаяцнаар
 чаяр
 че
 чевер
 чевен
 чегдирер
 чегей
 чегейтээр
 чеделдирзи
 чеделээ, чеделээн
 чеден
 чеденги
 чедер¹ (малды дындан
 чедер)
 чедер² (сүрүп чедер)
 чеди
 чедиги
 чедишкин
 чедишкинниг
 чедилээр
 чедимче
 чедимчелиг
 чедингир
 чединмес
 чедир
 чедирер
 чедирилге
 чеди-хонук
 чедишкен
 чеже
 чежер
 чежишкин
 чежик
 чек
 чекпе¹ (аң)
 чекпе² (ыяш чекпези)
 чел
 челбиг
 челбиир
 челбиинш
 челбиинштенир
 челбик
 челбинер
 челденчек
 челдээр
 челе
 челелээр
 челер
 челиш
 челээш

челээштелир
 челээштелчек
 чем
 чемгерер
 чемгерикчи
 чемгерилге
 чемгертир
 чемгир
 чемдигер
 чемдиер
 чемдик
 чеме
 чемеледир
 чемелээр
 чемелээшкин
 чемзек
 чемзиг
 чемигер
 чемиктир
 чемирик
 чемиш
 чемишчидер
 чемишчидилге
 чемнендирер
 чемненилге
 чемненир
 чемнээр
 чемодан
 чемпион
 чемпионат
 чемчилээр
 чен¹ (тон чени)
 чең² (хем чең)
 чеңге
 чеңгей
 чеңгешкилер
 чеңнээр
 чеңнээш
 чеп
 чепсеглел
 чепсегленишкин
 чепсегленир
 чепсеглээр
 чепсеглээшкин
 чепсек
 чепсектиг
 чепсек-херексел
 чер
 чер бажын
 червбнец (чүнүң?—червб-
 нецтиң; чузу?—червб-
 нези)

черге
 чергелешкек
 чергелештир
 чергелиг
 чергий
 черёшня
 черзи
 черзиг
 черкёс
 черле (черле ындыг)
 черлик
 черликсирээр
 черлик-шай
 чes
 ческек
 ческиндирер
 ческинер
 ческиниичел
 ческинчек
 ческинчиг
 честе
 честей
 честек-кат
 честешкилер
 четвёрг (чунуң?— чет-
 вёргтин; чүзү?— чет-
 вёриги)
 четкер
 четки
 четкиленчек
 четкилээр
 четпес
 четтигер
 четтирер¹ (чоглаанын
 илередири)
 четтирер² (аътти четти-
 рер)
 четче
 четчеледир
 четчелээр
 четчир
 чех (кымың?— чехтин;
 чүзү?— чегн)
 чечек
 чечектелдирер
 чечектелинишкин
 чечектелир
 чечектиг
 чечен
 чечээргээр
 чештинер
 чештиннишкин

чештир
 чиведейнир
 чиведедир
 чивецнээр
 чивиг
 чивиртим
 чиг
 чиге
 чигзинер
 чигзиниг
 чигир
 чигирээг
 чигирлээр
 чигир-сиген
 чидер
 чидиг
 чидиглендирер
 чидиглениишкин
 чидигленир
 чидиглээр
 чидидер
 чидиир
 чидиледир
 чидирер
 чидириг
 чижег
 чижеглээр
 чижек
 чижектиг
 чижик
 чижээ
 чижээлээрге
 чизе
 чизе-бүрүткел
 чизе-данзы
 чизечи
 чиигедир
 чиигелде
 чиигээр
 чиижен
 чиик
 чиилежир
 чиилээр
 чиицейнир
 чиир
 чиирбей
 чиирбейленир
 чииртим
 чик
 чиксек
 чиктиг
 чилби

чилбиленир
 чилбилээр
 чилиг
 чилигленир
 чилиглиг
 чилчик
 чимзениншкин
 чимзеникчя
 чимзенир
 чимис
 чимис-каттыг
 чимистиг
 чин
 чиндиер
 чиндир
 чиндишкин
 чиндяцейнир
 чиндицнээр
 чиндицнээш
 чиндиргей
 чинчи
 чиң
 чиңге
 чиңгежек
 чиңгелээр
 чиңге-тараа
 чиңгине
 чиңгир
 чиңгирти
 чиңгиртиленир
 чиңгис
 чиңгистелчек
 чиңзе
 чиңнээр
 чиңнээшкин
 чиңчерлээр
 чирбээш
 чирбээштээр
 чиргилчин
 чиргилчинниг
 чиргилчиннээр
 чирер
 чирик
 чирим
 чирс дээр
 чиртек
 чиртиледир
 чир-шон
 чит
 читке
 читкелээр
 чи-чи (өшкүлөр кыйгы)

рарда хереглээр сөс)
 чиш
 чиштиг
 човаар
 човаашкын
 човаг
 човагзынар
 човадыр
 човалаң
 човалаңныг
 чованчыг
 човуур
 човуурлаар
 човууртаар
 чогаадыг
 чогаадыкчы
 чогаадылга
 чогаадыр
 чогаадышкын
 чогаал
 чогаалчы
 чогааттынар
 чогааттырар
 чогаатчыр (дээр: чогаа-
 дыш)
 чогдур
 чог-ла, чог-ла (аян сөзү)
 чогужар
 чогумчалыг
 чогум
 чогуур
 чогуш
 чода
 чодар
 чодураа
 чожуур
 чойган
 чок
 чокка
 чокпак
 чоктаар
 чоктажыр
 чокшур
 чол
 чолаачы
 чолаачылаар
 чолаачылаашкын
 чолдайтыр
 чолдак
 чолдак-ой
 чолдаяр
 чолдуг

чолугар
 чолук
 чон
 чоонаар
 чоонак
 чоонар
 чоонар-даш
 чоонгу
 чоңгулаар
 чоога
 чооглаар
 чоогу
 чоок
 чоокку
 чоокта
 чоокшулаар
 чоокшулаашкын
 чоокшуладыр
 чоокшулажыр
 чоокшулажышкын
 чоокшулаштырар
 чоон
 чоонган чоор
 чоондун
 чооннаар
 чоор
 чоорган
 чоорту
 чоос
 чоп
 чоргаар
 чоргаарал
 чоргаарланыр
 чоргаарланышкын
 чоржак
 чоржан
 чортар
 чорудар (канчалды?—
 чорутту)
 чорудулга
 чорудуушкун
 чорук
 чоруккур
 чоруктук
 чорулга
 чорумал
 чоруур
 чоткан-шуурган
 чоттунар
 чочагай
 чочак
 чочак-тараа

чочаяр
 чөвөк
 чөвүлежнишкин
 чөвүлежилге
 чөвүлежилдиг
 чөвүлежир
 чөвүлекчи
 чөвүлел
 чөвүлөң
 чөвүлээр
 чөвүрээ
 чөгел
 чөгенир
 чөгөнчиг
 чөдүл
 чөдүрөр
 чөкпек
 чөлбегер
 чөлбеер (дөзү: чөлбөй)
 чөлбөйтир
 чөлбөң
 чөлдүр
 чөленгишиш
 чөлөндирер
 чөленир
 чөлээр
 чөнүк
 чөнүүр
 чөңгээ
 чөңгээлиг
 чөңгээлээр
 чөңгээлээшкин
 чөөк
 чөөктөлчөк
 чөөн
 чөп (шын)
 чөпсүнер
 чөптүг
 чөптээр
 чөпшүл
 чөпшээредир
 чөпшээрежикчи
 чөпшээрежилге
 чөпшээрежир
 чөпшээрел
 чөпшээрээр
 чөргөк
 чөргээр
 чөрөмө
 чөрөмөлээр
 чөржөер (дөзү: чөржөй)
 чөржөк

чөрүжер
 чөрүлдээ
 чөрүү
 чөрүүлээр
 чөрүүр
 чөрүшкек
 чөрүштүр
 чөрчүүр
 чөбп (мүн чөбү)
 чуваш
 чуга
 чугаа
 чугаажок
 чугаакыр
 чугаалаар
 чугааладыр
 чугаалажылга
 чугаалажыр
 чугаалажышкын
 чугааланыр
 чугаа чок
 чугажак
 чугаа-соот
 чугай
 чугай-даш
 чугайлаар
 чугайладыр
 чугайлажыр
 чугалаар
 чугаладыр
 чугдунар
 чугдурар
 чуглур
 чуглуушкун
 чугула
 чугулалаар
 чудаар
 чудан
 чудан-шай
 чудаңгы
 чудараар
 чударгай
 чуду-кара
 чуду-каралаар
 чудук
 чудурук
 чук
 чуктаар
 чукталыр
 чуктуг
 чуда
 чулар

чуларлаар
 чулгуур
 чулдургууш
 чулук
 чулун
 чулчургай
 чулчурукчу
 чулчуруур
 чулчуруушкун
 чумá (аарыг)
 чумур
 чунар
 чунар бажын
 чунар демир
 чундурар
 чунуушкун
 чуңгак
 чуңгу
 чуңгулаар
 чуңма
 чурагай
 чурагачы
 чуржу
 чурт (чүнүң?—чурттун
 чүзү?—нурту)
 чурттаар
 чурттадыр
 чурттакчы
 чуртталга
 чуртташ
 чурудар
 чурук
 чурукчу
 чурум
 чурумал
 чурумалдыг
 чурумнуг
 чурум-сагылга
 чурумчудар
 чурумчуур
 чурум-чыскаал
 чуруттунар
 чуруур
 чут
 чуттуг
 чуттугбай
 чууза
 чуукчу
 чуулда
 чуунду
 чуур (канчанган?—чуг-
 ган)

чуураp
 чуурга
 чуургалаар
 чуушкун
 чучак
 чушкуу
 чушкуур
 чү, чүү
 чүве
 чүвүр
 чүг (чүгe?— чүггe)
 чүгe
 чүгeн
 чүгeннээр
 чүглe
 чүглүг
 чүглээр
 чүгүрeр
 чүгүртүлeңeйнир
 чүгүртүлeңнээр
 чүгүртүлeңнээш
 чүгүртүр
 чүгүрүк
 чүгээр
 чүдeдир
 чүдeк
 чүдeкснeр
 чүдeрeдир
 чүдeрeнчиг
 чүдeрээр
 чүдeрээшкин
 чүдүлгe
 чүдүргe
 чүдүрeр
 чүдүрүкчү
 чүдүрүлгe
 чүдүү
 чүдүүлээр
 чүдүүр
 чүдээр
 чүзүн
 чүзүн-баазын
 чүк
 чүктeдир
 чүктeшки
 чүктээр
 чүктээшкин
 чүкүй-лe
 чүл
 чүлгүүр
 чүлгүүш
 чүлдү

чүлдү-чүрeк
 чүлдү-шaй
 чүлүдeр
 чүлүүттүнeр
 чүлүүр
 чүм
 чүн
 чүн
 чүрeк
 чүрeккир
 чүрeксирээр
 чүс¹ (сан)
 чүс² (салаа чүзү)
 чүскү
 чүскүк, чүстүк
 чүсчүк
 чүткүл
 чүткүлдүг
 чүткүүр
 чүү-дaа
 чүүдүвe, чүүжe
 чүүл
 чүүл-бүрү
 чүүлдүг
 чүүлдүгзүнeр
 чүү-хөө
 чүшкүрeр
 чүьк
 чывар
 чыварлаар
 чыгаар
 чыгаашкын
 чыгаг
 чыгак
 чыгалда
 чыгам
 чыгдынар
 чыглыр
 чыглыышкын
 чыгыы
 чыда
 чыдалаар
 чыдар
 чыдыг
 чыдыг-кырээ
 чыдын
 чыдыннаар
 чыдыыр
 чыдыыргаар
 чыдыыргаачал
 чыдыыргак
 чыдыыргал

чыжыраар
 чыжыр алдын
 чыжыргана
 чыжырганалаар
 чыжырт дээр
 чыжырт кынныр
 чыжырткайныр
 чыза
 чызаалаар
 чызаан
 чызылаар
 чызыңайныр
 чызырткайныр
 чык (чык долу)
 чык дээр
 чыккылаа
 чыккылаар
 чыккыладыр
 чыккылама
 чыккыңайныр
 чыкпак
 чыл
 чылан
 чылан-сырты
 чылапча
 чылар
 чылбай
 чылбак
 чылбаңнаар
 чылбаяр
 чылбыга
 чылбыгыр
 чылбыраар
 чылбыргай
 чылбыртыр
 чылбыяр (дөзү: чылбий)
 чылгаар
 чылганыр
 чылгы
 чылгыр
 чылгычы
 чылдагаан
 чылдагааннаар
 чылдак
 чылдык
 чылдыр (дөзү: чылыт)
 чылдырар
 чылзыр (дөзү: чылыс)
 чылзыышкын
 чылча
 чылча шавар
 чылча шавыышкын

чылчыраар
 чылчырааш
 чылчырык
 чылчырыктаар
 чылчырыктадыр
 чылыг
 чылыгар
 чылыглаар
 чылыгладыр (канчал-
 дырды?— чылыглат-
 тырды, чылыглатты)
 чылыглаттынар
 чылыдар
 чылыдыышкын
 чылыктырар
 чылымзыг
 чылыткы
 чылыыр
 чылыышкын
 чым-сырт кынныр
 чымаарарар
 чымааргай
 чымчаар
 чымчадыр
 чымчак
 чымчаңнаар
 чымчаңнааш
 чымыраар
 чымыш
 чымыштыг
 чындыгыр
 чындыйты
 чындыңайныр
 чындыннаар
 чыедыр
 чындыраар
 чындыргай
 чындыр-кара
 чындыяр (дөзү: чындый)
 чынныр (дөзү: чылын;
 канчанмас?— чылын-
 мас)
 чыпшык
 чыпшылаңнаар
 чыпшынар (канчан-
 мас?— чыпшынмас)
 чыпшынчак
 чыпшыр
 чыпшырар
 чыраа¹ (тал)
 чыраа² (мал чоруу)
 чыраалаар

чырааладыр
 чырга
 чыргаар
 чыргадаар
 чыргал
 чыргалаң
 чыргалдыг
 чыргыраар
 чыргырт дээр
 чыргырткайныр
 чыртак
 чыртаяр (дөзү: чыртай)
 чырыдар
 чырыдыкчы
 чырыдылга
 чырыдышкын
 чырык
 чырымал
 чырындак
 чырыткы
 чырыткылаар
 чырыткыланчак
 чырыыр
 чыс (чыс бажы)
 чыскаал
 чыскаалыр
 чыскаар
 чыт

чыттаар
 чытталыр
 чыттырар
 чытчы
 чысаан
 чычыы
 чыыкчы
 чыылда
 чыылдырар
 чыылдырышкын
 чыынды
 чыыр
 чыыраар
 чыырлыр (дөзү: чы-
 рыл)
 чыырык
 чыыш
 чыышкын
 чээк
 чээли
 чээн
 чээр (канчанган? — чег
 ген)
 чээрби
 чээрген
 чээргеннээр
 чээрен
 чээшкын

Ш

ша
 шаа (ои шаа)
 шаагай
 шаагайтаар
 шаагар
 шаагдаар
 шаагдал
 шаажан
 шаажы
 шаажылаар
 шаажыладыр
 шаажылал
 шаалаар
 шаалааш
 шаанак
 шаанда
 шаандагы, шаандакы
 шаанчак
 шаанчактаар
 шаанчакталыр
 шааңайныр

шаар
 шааранайныр
 шааранчаар
 шаарарар
 шаараш
 шаараяр
 шаарланчак
 шаашкак
 шаашкактаар
 шаблон
 шавага
 шавар
 шавар халдаашкын
 шавы
 шавыг
 шавыдар
 шавыжар
 шавылаар
 шавылыр
 шавылырлаар
 шавышкак

шаг
 шагаа
 шагаалаар
 шагаан-теве
 шагар (канчанган?—
 шаккан)
 шагар-оѳт
 шагбан
 шагдаа
 шагжа
 шагжыраар
 шагзыраашкын
 шагзыргай
 шаг-шинек
 шадаараар
 шадааргай
 шажын
 шажын-чүдүлге
 шажынчы
 шай
 шайзырак
 шайлаар
 шайладыр
 шайлалга
 шак
 шаккылаар
 шаккыладыр
 шаккыңайныр
 шала
 шала-була
 шалаар
 шалалаар
 шалаң
 шалба
 шалбаа
 шалбалаар
 шалдылаар
 шалдылааш
 шалдыңайныр
 шалыжар
 шалың¹ (телевир)
 шалың² (сиген шалыңы)
 шалып
 шалыпкын
 шалыптыг
 шалыпчы
 шалыштырар
 шалыыр
 шалыыш
 шаль (чүнүң?— шаль-
 дың; чүзү?— шалы)
 шамнаар

шамнадыр
 шамнаныр
 шампанское
 шампиньон
 шампунь (чүнүң?— шам-
 пуньнуң; чүзү?— шам-
 пуню)
 шанак
 шанактаар
 шандыр
 шанчар
 шанчыг
 шаны
 шанышкылар
 шаньга
 шаң
 шаңгыр
 шанда
 шандалаар
 шаңнаар
 шаңнадыр
 шаңнал
 шапкын
 шапкынчы
 шапкынналыр
 шаптаар
 шаптааш
 шаптакчы
 шаптаныр
 шаптаразык
 шаптаразыңныг
 шапты
 шаптык
 шаптыктаар
 шаптыкталыр
 шаптылаар
 шаптыланыр
 шапшыыр
 шара
 шарда
 шарж
 шарик
 шарлан
 шартамал
 шартаяр
 шартылаа
 шарф (чүнүң?— шарф-
 тың; чүзү?— шарывы)
 шары (чүнүң?— шары-
 ның; чүзү?— шарызы)
 шарыг
 шарыдар

шарыттынар
 шарыыр
 шарыышкын
 шат
 шату́н
 шах
 ша́хмат
 ша́хта
 шахтёр
 ша́шка
 шашкылажыр
 шашкылажышкын
 шашлы́к
 шаштыры́глыг
 швед
 швейца́р
 шевер
 шевергин
 шеверлекчи
 шеверленир
 шеверлээр
 шевио́т
 шегелей адар
 шеглиг
 шеглээр
 шекпен
 шелер
 шенежир
 шенек
 шенектенир
 шенелде
 шенеттинер (*канчан-
 мас?— шенеттинмес*)
 шенээр
 шенне
 шерги
 шерéнга
 шериг
 шериг-далай
 шеригзиг
 шеригзидер
 шеригзидилге
 шеригзиир
 шет
 шэф (*кымың?— шэф-
 тиң; чузу?—шеви*)
 шэфтээр
 шэфтээшкин
 шэфчи
 шивегей, шигбей
 шивегей-думчук
 шивегейлээр, шигбейлээр

шивеңейнир
 шивеңнээр
 шивеш дээр
 шивээ
 шивээлээр
 шиви
 шивилиг
 шивишки
 шивишкилээр
 шивишкин
 шивишкиннээр
 шивишкиннээшкин
 шиг
 шиг чок
 шиглиг
 шиглээр
 шидиг
 шидиир
 шидишкин
 шидилээр (*илбилээр*)
 шин
 шиидер
 шинжек
 шинлээр
 шинце́йнир
 шииткекчи
 шииткел
 шиитпир
 шиитпирлеттинер
 шиитпирлиг
 шиитпирлээр
 шииттирер
 шил
 шилгедек
 шилги
 шил-даш
 шилдегер
 шилдеер (*дөзү: шилдей*)
 шилдең
 шилдээр
 шилеге
 шилегей
 шилен
 шилинир
 шилилге
 шилиндек
 шилиттинер
 шйллиг (*чунуң?— шйл-
 лингиниң; чузу?—
 шйллигинизи*)
 шилчидер

шилчидилге
 шилчиир
 шилчиншкин
 шилчилге
 шимег
 шимелде
 шимеңейнир
шимеңнээр
 шимер
 шими
 шимпанзэ
 шимчедикчи
 шимчедир
 шимченгир
 шимчээр
 шимчээшкин
 шимээн
 шимээн-дааш
 шимээн-дааштыг
 шимээнниг
 шимээр
 шимээргээр
 шинá
 шинéль (чунуң?— шин-
 нэльдн; чүзү?— шин-
 нэли)
 шиник
 шинчи
 шинчидер
 шинчидилге
 шинчиир
 шинчилээр
 шинчилге
 шинчилел
 шинчээчи
 шингээдиг
 шингээдилге
 шингээдир
 шингээлде
 шингээлдиг
 шингээр
 шингээчел
 ширбиил, ширбинш
 ширбинир
 шири
 шириин
 ширик
 шириктелир
 шириленир
 широтá
 ширтек
 ширтээр

ширээ
 шифбн
 шифр
 шиш
 шишкиир
 шишкииш
 шишкинди
 шишпиир
 шиштигир
 шиштээр
 шкалá
 шкатулка
 шкаф (чунуң?— шкаф-
 тын; чүзү?— шкавы)
 шкóла
 шкóлачы
 шкóлачызыг
 шлак
 шланг
 шлем
 шлюз
 шлюпка
 шляпа
 шо
 шоваа
 шоваалаң
 шовинизм
 шовинистиг
 шовинисчи
 шог
 шогжагар
 шоглаар
 шодугур
 шодуң
 шой
 шокар
 шокараңайныр
 шокараңнаар
 шокарлаар
 шокар-пес
 шоколáд
 шоколáдтыг
 шола
 шолалаар
 шолбан
 шолбанныр
 шолук
 шомук
 шомук-күске
 шонар
 шончалай
 шоннаар

шоодай
 шоодайлаар
 шоодар
 шоодуг
 шоолуг
 шооңайныр
 шоор
 шоорлаар
 шооттуар
 шооча
 шоочалаар
 шоочалыг
 шопту
 шопугур
 шопулак
 шор (национал улус
 ады)
 шораан
 шорбажыр
 шорбаштырар
 шорга
 шоргак
 шоргактыг
 шорлур (дөзү: шорул)
 шортан
 шору
 шорулгак
 шорулгактыг
 шоссé
 шотлánd (кымның?—
 шотлándының; чүзү?—
 шотлándызы)
 шофёр
 шош
 шошкунгурлаар
 шошкур
 шошкуур
 шоюгар
 шоюжар
 шоюшкак
 шөдээргей
 шөдээрээр
 шөөр (дөзү: шөй)
 шөйбеер
 шөйбейтир
 шөйбек
 шөйбексимээр
 шөйлүр (дөзү: шөйүл)
 шөйүк
 шөйүлчек
 шөйүндү
 шөл

шөлүдөр
 шөлүлге
 шөлүттүрер
 шөлүүр
 шөлүүшкүн
 шөлээ
 шөлээлээр
 шөлээн
 шөлээнниг
 шөө-бөрү
 шөртегер
 шөртеер
 шөгө-шөгө (өшкүнү док-
 таадырда хереглээр
 сөс)
 шпага́т
 шпи́бн
 шпи́бннаар
 шпóра
 шприц (чүнүң?— шприц-
 тин; чүзү?— шпризи)
 шриф́т (чүнүң?— шриф-
 тинин; чүзү?— шриф-
 тизи)
 штаб (чүнүң?— штаб-
 тын; чүзү?— штавы)
 шта́пель
 шта́т (чүнүң?— штат-
 тын; чүзү?— штады)
 шта́ттыг
 ште́мпель
 ште́псель
 што́пор
 шторм
 штраф (чүнүң?— штраф-
 тын; чүзү?— штравы)
 штра́фтаар
 штра́фтадыр
 штрейкбрéхер
 шту́кату́ржу
 шту́кату́рка
 шту́кату́рлаар
 штурва́л
 штурм
 шту́рман
 шту́рманнаар
 штурмови́к
 шу (аян сөзү)
 шуваганчы
 шуглаар
 шуглак
 шугланыр

шуглаттынар
 шугул
 шугулдаар
 шугулдадыр
 шугулданчыг
 шугум
 шугумнаар
 шугумнуг
 шудургуу
 шудуруур
 шулаар
 шулу
 шулуннаар
 шулуннаашкын
 шулураар
 шулурткайныр
 шулуудаар
 шулуудадыр
 шупту
 шураар
 шураашкын
 шурамык
 шургудар
 шургукчу
 шургумал
 шургуулда
 шургуур
 шургуушкун
 шуру
 шуруш
 шуткукчу
 шуткумал
 шуткуур
 шуткуушкун
 шуугаазын
 шуугаар
 шуугай
 шуудаар
 шуудаашкын
 шуудадыр
 шуудар
 шуудулга
 шуужар
 шуураар
 шуурганныг
 шууруун
 шуут
 шуушкак
 шүүштүр
 шууштурар
 шууштуруг
 шууштурулуг

шууштурулга
 шүве
 шүглүкчү
 шүглүр
 шүгүмчүлекчи
 шүгүмчүлел
 шүгүмчүлелдиг
 шүгүмчүлээр
 шүдүлөң
 шүжүлээр
 шүжүңейнир
 шүлүглел
 шүлүк
 шүлүкчү
 шүнчүк
 шүнме
 шүү
 шүүгү
 шүүдедир
 шүүдел
 шүүдээр
 шүүкчү
 шүүлге
 шүүлде
 шүүлөң
 шүүр
 шүүргедекчи
 шүүргедээр
 шүүрелир
 шүүреттинер
 шүүрээр
 шүүт
 шүүттүг
 шүүче
 шүүчелээр
 шүүштүрер
 шүүштүрүлге
 шүшпен
 шыва (тон)
 шывадаар
 шывар
 шывыг
 шывык
 шыгаакчы
 шыгаар
 шыгаашкын
 шыгжаар
 шыгжаг
 шыгжадылга
 шыгжадыр
 шыгжалда
 шыгжамыр

шыгыдар
 шыгыраар
 шыгырадыр
 шыгырт
 шыгырткайныр
 шыгыыр
 шыдаар
 шыдажыр
 шыдал
 шыдалдыг
 шыдамык
 шыдамыккай
 шыдыраа
 шыдыраалаар
 шыдыраачы
 шыжыгар (канчанган?—
 шыжыккан)
 шыжыктырар
 шыйдырар
 шыймак
 шыймактаар
 шыйлагар
 шыйлаанайныр
 шыйлааннаар
 шыйлашкын
 шыйыг
 шыйыгжы
 шыйыышкын
 шык
 шыкпыыр, шыкпыыш
 шылаар
 шылаг
 шыладанчыг, шыланчыг
 шылба
 шылбыртың
 шылгаар
 шылгадыкчы
 шылгадыр
 шылгакчы
 шылгалда
 шылгараар
 шылгарал
 шылгараңгай
 шылгаттынар
 шылыраар
 шылырааш
 шылырт дээр
 шылырткайныр
 шылыыр
 шылыяа
 шымбай
 шымда

шымдаар
 шымыраш
 шымдай
 шымдай-дектей
 шымды
 шымдылаар
 шымныгар
 шымныр
 шымчыыр
 шымыл
 шымындырар
 шымыраңнаар
 шымыраш
 шын
 шынаа
 шынаалаар
 шынап-ла
 шынар
 шынаржыдар
 шынаржыыр
 шыныг
 шыныгар (канчан-
 ган?— шыныккан)
 шыныдар
 шыныдыг
 шыныдылга
 шыныктырар
 шынылга
 шынычы
 шынында
 шыңган
 шыңгыраар
 шыңгырааш
 шыңгырадыр
 шыңгырткайныр
 шыңгы
 шыңгыраар
 шыңгырадыр
 шыңгырал
 шыптынар
 шыптынчак
 шыпшык
 шыпшың
 шыпыраннаар
 шырай
 шырайлыг
 шырбаныр
 шырбаяр (дөзү: шыр-
 бай)
 шырга
 шыргай
 шыргалаар

шыргыл
шырыжар
шырыңма
шырыш
шыылаар
шыылай
шыыңайныр
шыыр
шыырак
шыырлаар

щёлочь (чүнүң?— щёло-
чунун; чүзү?—щёлочу-
зу)
щётка

ыбыскын
ыглаар
ыглаар-сыктаар
ыглаачал
ыглаган
ыйлаңгы
ыглажыр
ыгламзыраар
ыгланчыг
ыглаңайныр
ыглаңнаар
ыглаңнааш
ыгый-дыгый
ыгыр-шыгыр
ыдалаар
ыдар
ыдык
ыдыктаар
ыдыктыг
ыжар
ыжык¹ (хат кирбес чер)
ыжык² (аарыг)
ыжыктаар
ыжыктадыр
ыжыктажыр
ыжыкталчак
ыжыкталыр
ыжыктаныр
ызыгуур
ызыгууртан
ызырар
ызыржыр (дөзү: ызы-
рыш)

шыырныгар (канчан-
ган?— шыырныккан)
шыяан (тоол эгези)
шыяр (дөзү: шый)
шээживек
шээжилекчи
шээжилээр
шээжилээшкин
шээр
шээрлээр

Ш:

ши
шит (чүнүң?— шиттин;
чүзү?— шиди)

Ы

ызырныр (дөзү: ызы-
рын)
ызыртынар
ызыртыр
ыйба
ыйбааңгы
ыйбаландыр
ыйбаланчак
ыйбаланыр
ыйгыл
ыйгылаш
ыйгылчак
ыйлаяр
ыйлыңайныр
ыйлыңнаар
ыйлыр
ыймактажыр
ыйнаан
ыйыдар
ыйык
ыйылчак
ыйыышкын
ылавылаар
ылавылал
ылаңгыя
ылап
ылаптыг
ылбыңнаар
ылбыраар
ылбыраачал
ылбырадыр

ылбыргай
 ылбыртың
 ылгаар
 ылгавырлаар
 ылгажыр
 ылгал
 ылгалдыг
 ылгалыр
 ылгарадыр
 ылгаштырар
 ылгын
 ылдыртынар
 ылдыртыныычал
 ылдыртыр
 ылчың
 ылчыңнаар
 ылчыңнааш
 ылчыңнажыр
 ымыраа
 ымыраа-сээк
 ынаа¹ (улуи)
 ынаа² (аът, шары)
 ынаалаар
 ынаар
 ынаар-мынаар
 ынай
 ынай-даа
 ынайтаар
 ынак
 ынакшыжар
 ынакшыл
 ынакшылдыг
 ынакшыыр
 ынаныр
 ынаныш
 ынаныштыг
 ынанышкын
 ында
 ында-кайда
 ында-хаая
 ынды
 ындыг
 ындыг-мындыг
 ындынналыр
 ындынныг
 ынча
 ынчаар
 ынчаарга
 ынчаарда
 ынчаардагы
 ынчаар-мынчаар
 ынчалзажок

ынчалза-даа
 ынча-мынча
 ынчан
 ынчангаш
 ынчанмыже
 ынчаш
 ыңай
 ыңар
 ыңгыржак
 ыңгыржактаар
 ыңгыр-мыңгыр
 ыр (чунуң?— ырын;
 чүзү?— ыры)
 ыраажы
 ыраар
 ыраган
 ырадыр
 ырак
 ыраккы
 ырак-узак
 ыракшыл
 ырбаалаар
 ырбаар
 ырабакчы
 ырбыска
 ырбыскын
 ыргай
 ыргайтыр
 ыргак
 ыргартыр
 ыргаяр
 ыржанак
 ыржым
 ырзагар
 ырзайтыр
 ырзаңайныр
 ырзаңнаар
 ырзаяр (дөзү: ырзай)
 ырлаар
 ырлаар-хааржак
 ырладыр
 ырлажыр
 ырлакчы
 ырланыр (канчанмас?—
 ырланмас)
 ырма
 ырмажок
 ырмазыраар
 ырмазырадыр
 ырма сынчыг
 ыргайтыр
 ыр-шоор

ыр-шоорлуг
 ырым
 ырымза
 ырымналыр
 ырымныг
 ыскыт
 ыскыттаар
 ыт
 ыт-кады
 ыш
 ышкажыгай
 ышкам
 ышкамнаар
 ышкамнанчыг
 ышкаш
 ышкынар
 ышкындырар
 ышкындырыг
 ышкындырыглыг
 ышкыыр
 ышкыышкын
 ышкыыштаар
 ыштаар
 ышталыр
 ыштык
 ыыжы

эбонит
 эвакуа́стаар
 эвакуа́ция
 эве (аян сөзү)
 эвеген
 эвен
 эвенк (кымың?—
 эвенкинин; чүзү?—
 эвенкизи)
 эвес
 эвеспе
 эвилел
 эвилелдежир
 эвилелдежииникин
 эвилелдекчи
 эвилелдиг
 эвилелдээр
 эвилелчи
 эвилен
 эвкалипт (чүнүң?—эвкалиптинин;
 чүзү?—эвкалиптизи)
 эволюция

ыылаар
 ыынайныр
 ыы
 ыы-сыы
 ыыт
 ыыт-дааш
 ыыткыр
 ыыттаар
 ыыттаныр
 ыя
 ыяавыла
 ыядынчыг
 ыядыр
 ыядычал
 ыяк
 ыянчыг
 ыянчыыр
 ыянчылыг
 ыяр
 ыят
 ыяттырар
 ыяш
 ыяшыг
 ыяшыыр
 ыяштаар
 ыяшчы

Э

эвээжедир
 эвээжээр
 эвээш
 эге
 эгеледир
 эгележир
 эгелекчи
 эгелээр
 эгелээшкин
 эгендирер
 эгениг
 эгениичел
 эгениишкин
 эгенир
 эгенчиг
 эге-чаңгыс
 эгидер
 эгидииншкин
 эгидилге
 эгиир шаг
 эгииреде
 эгин (чүнүң?—эгиннин;
 чүзү?—экти)

эгиннээр
 эгиттинер
 эгиш
 эгиштээр
 эглиңейнир
 эглиңнедир
 эглиңнээр
 эглиңнээш
 эглир (дөзү: ээл)
 эглиш дивес
 эглээр
 эгойзм
 эгойст (кымның?—
 эгойстин; чүзү?—
 эгойзи)
 эгойсчи
 эгээ
 эгээледир
 эгээлээр
 эгээр
 эгэртинмес
 эдек
 эдектээр
 эдер¹ (эдип чазаары)
 эдер² (ан, куштуң алгы-
 рары)
 эдерер
 эдержилге
 эдеринчи
 эдертир
 эдер-хааржак
 эдиг
 эдиктир
 эдилекчи
 эдилел
 эдилээр
 эдир
 эдир-булут
 эдирер
 эдирээ
 эдирээлээр
 эдиски
 эдискилээр
 эжеледир
 эжелекчи
 эжелел
 эжелээр
 эжер
 эжеш
 эжик
 эжикчи
 эжиндирер

эжишкилер
 эзеңги
 эзеңгилээш
 эзер¹ (эйти)
 эзер² (дериг)
 эзилдирер
 эзилдириг
 эзим
 эзин
 эзир
 эзириир
 эзирик¹ (элик анайы)
 эзирик² (эзирик киж)
 эзириктээр
 эзээр
 эзээргек
 эзээргээр
 эй (аян сөзү)
 эйт (аян сөзү)
 экватор
 эквивалент (чүнүң?—
 эквивалентиниң; чү-
 зү?— эквивалентиизи)
 экер (эрес)
 экзáмен
 экзаменатор
 эки
 эки-бак
 экидир
 экижидер
 экижидилге
 экижинир
 экижирээр
 экии
 экииргек
 экииргээр
 экипáж
 экириир
 экиртир
 эккээр
 эклектизм
 эклэктик
 эклектиктиг
 экономйзм
 эконóмика
 эконóмиктиг
 экономйст (кымның?—
 экономйстин; чүзү?—
 экономйзи)
 эконóмия
 экрáн
 экскаватор

экскаваторжу
 экскурса́нт (*кымның?*—
 экскурса́нтының; *чү-*
зү?— экскурса́нтызы)
 экску́рсия
 экспеди́тор
 экспеди́ция
 экспериме́нт (*чүнүң?*—
 экспериме́нтиниң; *чү-*
зү?— экспериме́нтизи)
 экспериме́нтилиг
 эксперти́за
 экспози́ция
 эксपोर्ट
 экспресс (*чүнүң?* — экс-
 пресстиң; *чүзү?*— экс-
 прэзи)
 экспресс-авто́бус
 эксте́рн (*кымның?*— экс-
 те́рниң; *чүзү?*— экс-
 те́рни)
 экс-чемпио́н
 эл
 элбек
 элбекшидер
 элбекшидилге
 элбекшиир
 элбекшил
 элбээр
 элдеп
 элдепсинер
 элдептиг
 элдеп-эзин
 элева́тор
 элэ́гия
 элезия
 элек
 элекпеек
 электр́и
 электр́ижидилге
 электр́ижидер
 электр́иза́стаар
 элеќтрик
 электр́илиг
 электр́ичка
 электр́олиз
 электромеха́ник
 электромеха́ника
 электромеха́никтиг
 электромонтёр
 электр́он
 электр́оника

электроско́п
 электроста́нция
 электротэ́хник
 электротэ́хника
 электротэ́хниктиг
 электротра́ктор
 электрохо́д
 электээр
 элеме́нт (*чүнүң?*—эле-
 ме́нтиниң; *чүзү?*—эле-
 ме́нтизи)
 эленди
 элецейнир
 эленнээр
 элең-халаң
 элеп-чук
 элик
 элчи
 элчиген
 элчин
 элээди
 элээн
 элээр
 элээ-чап
 эм
 эмгежок
 эмгелел
 эмгелээр
 эмге-санчок
 эмге-сеске
 эмге-тикчок
 эмге-хаяжок
 эмдик
 эмеглежир
 эмеглээр
 эмер (*канчанмас?*—эм-
 мес)
 эмзирер
 эмиг
 эмигран́т (*кымның?*—
 эмигран́ттының; *чүзү?*—
 эмигран́тызы)
 эмигра́ция
 эмин эрттир
 эмирик
 эмискик
 эмискиктээр
 эмишкеек
 эмнедир
 эмнелге
 эмненир
 эмнээр

эмпиризм
 эмпириокритицизм
 эмчи
 эмчигир
 эмчиер
 эмчийтир
 эн (пөстүң эни)
 эндег
 эндээр
 эндээшкин
 эне
 эней
 энергетик
 энергетика
 энергия
 энерелдиг
 эник
 энир
 энирги
 эниежир
 энтузиазм
 энтузиасты
 энциклопедист (кымның?
 — энциклопедистин;
 чүзү?—энциклопедий-
 зи)
 энциклопедия
 энчек
 эң
 эңбек
 энгиве
 энгийн
 энгин
 энгиске
 эндере
 эндерик
 эндерлир
 энмек
 эн-не
 эп
 эпиграмма
 эпиграф (чүнүң? — эпи-
 графтын; чүзү?—эпи-
 гравы)
 эпидемия
 эпилóg
 эпитафия
 эпитет
 эп-каттыжышкын
 эп-найырал
 эп-найыралдыг
 эпопея

эпос
 эп-сеткил
 эп-тайбың
 эптежикчи
 эптежилге
 эптекчи
 эптережир
 эптерээр
 эптеш чок
 эптештирер
 эпти
 эптиг
 эптээр
 эпчок (эпчок сөс)
 эпчоксунар
 эпчоктаныр
 эр
 бра
 эрбен
 эрбенелчек
 эрбенниг
 эрге
 эрге-ажык
 эргежок (эргежок чугу-
 ла)
 эргек
 эргектээш
 эргеледир
 эргелекчи
 эргелел
 эргеленчиг
 эргелиг
 эрге-медел
 эргелээр
 эргетен
 эрге-чагырга
 эрге-шөлээ
 эрги
 эргижир
 эргижирээр
 эргизер
 эргинр
 эргиншкин
 эрги-каксы
 эргилде
 эргилдириг
 эргилер
 эргилиншкин
 эргилээр
 эргим
 эргин
 эрцөгөй

эрэнгейлээр
 эрес
 эрес-кайгал
 эрес-шоваа
 эриг
 эригер (канчанган?—
 эриккен)
 эрин
 эриидедир
 эриидел
 эриидээр
 эриир
 эриичел
 эрин-шаажы
 эрик
 эриктелир
 эриктелчек
 эрин (чүзү?—эрни)
 эритроцит
 эрлик
 эрте
 эрте-бурун
 эрте-бурунгу
 эртеги
 эртежи
 эртелээр
 эртежик
 эртем
 эртем-билиг
 эртемден
 эртемниг
 эртем-тэхниктиг
 эртем-шинчилел
 эртен
 эртенги
 эртенниң-не
 эртер
 эртине
 эртик
 эртип
 эрттирер
 эрттирилге
 эрээ
 эрээленчиг
 эрээн-шокар
 эрээр
эсёр
 эскадра
 эскадрилья
 эскадрон
 эскалатор
 эскерер

эскет
 эскыз
 эскимб
 эскимбс
 эсмйнец (чүнүң?—эс-
 мйнецтия; чүзү?—эс-
 мйнези)
 эссенция
 эстафета
 эстедир
 эстенги
 эстетика
 эстетиктиг
 эстиичел
 эстиишкин
 эстир (дөзү: эзил)
 эстон
 эстрада
 эстээр
 эт
 этажерка
 бтика
 бтиктиг
 этил
 этилен
этинология
 эткир
 этнограф (этнография
 эртемдени)
 этнография
 эт-сеп
 эттендир
 эттинер
 эттээр
 эт-херексел
 эт-хөренги
 эт-хөренгилиг
 этюд
 эфир
 эх (аян сөзү)
 эхинококк
 эчис
 эш
 эшелон
 эшкедээр
 эшкейнээр
 эшки
 эшкииш
 эш-өөр
 эштежилге
 эштелге
 эштэнчи

эштиншкин
 эштикчи
 эштир (дөзү: эжинн)
 эът
 эъткир
 эътсирээр
 эът-хан
 ээ
 ээгер
 ээги
 ээгиледир
 ээ де
 ээдергей
 ээдерээр
 ээжегей
 ээжек
 ээй (аян сөзү)
 ээктирер
 ээлгир
 ээлдек
 ээледир
 ээлчег
 ээлчеглежир
 ээлчеглиг

ээлчежир
 ээлчештирер
 ээлчештирилге
 ээлээр
 ээн
 ээнзиргей
 ээнзирээр
 ээр (канчанган? — эгген)
 ээрбек
 ээр-буур
 ээргиниш
 ээрежир
 ээрем
 ээремчигей, ээремчик
 ээрен
 ээреннээр
 ээрер
 ээриил
 ээртиледнээр
 ээт
 ээтпек
 ээ-хай
 ээ-харыысалга

Ю

юбилей
 юбиляр
 юбка
 ювельр
 югослав
 юмор
 юморлуг
 юнкер
 юридиктиг

юрисконсульт (кым-
 ның? — юрисконсуль-
 тунуң; чүзү? — юрис-
 консультузу)
 юриспруденция
 юрист (кымның? —
 юристин; чүзү? — юри-
 зи)
 юстиция

Я

яамы
 ямы
 яблоко
 яблоня
 ягаан
 ядамык
 ядараан
 ядараар
 ядараашкын
 ядарадышкын
 ядарал
 ядарангай
 ядрó

ядыы
 ядыы-түренги
 язы
 язы-сөөк
 язытан
 языты-мелегей
 якобинчи
 якорь (чүнүң? — якорь-
 нуң; чүзү? — якорю)
 якут
 якуттаар
 яла
 ялалаар

ялаладыр
ялалакчы
ямб
ямбы
ямбыланыр
янв́арь (чүнүң?—ян-
ва́рьнын; чүзү? — ян-
ва́ры)
янзы
янзы-бүрү
янзылыг

янзы-янзы
янта́рь (чүнүң?— янта́рь-
ныг; чүзү?—янта́ры)
япóн
ярма́рка
ярус
яру́стуг
ясе́нь (ыяш)
ясли
яхта
яхт-клуб

ТЫВА ОРФОГРАФИЯ

(Шын бижилгениң дүрүмү)

1. Тыва дылдың үннери болгаш оларның үжүктери

1. Тыва алфавит 36 үжүктен тургустунган: Аа, Бб, Вв, Гг, Дд, Ее, Ёё, Жж, Зз, Ии, Йй, Кк, Лл, Мм, Нн, Њң, Оо, Өө, Пп, Рр, Сс, Тт, Уу, Үү, Фф, Хх, Цц, Чч, Шш, Щщ, ь, Ыы, Ь, Ээ, Юю, Яя.

2. Ажык үннерниң 8 үжүү бар: *а, ы, о, у, э, и, ө, ү*.

База *й* үн биле *а, э, о, у* үннерниң каттышканын илереткен *я, е, ё, ю* деп холушкак ажык үннерниң үжүктери бар.

Ажык үннерни оларның адаттынарының болгаш эптежириниң аайы-биле мындыг бөлүктерге хуваар:

Кадыг үннер	<i>а, ы, о, у</i>
Чымчак үннер	<i>э, и, ө, ү</i>
Эрин-биле адаар үннер	<i>о, у, ө, ү</i>
Эрин-биле адавас үннер	<i>а, ы, э, и</i>
Делгем үннер	<i>а, э, о, ө</i>
Кызаа үннер	<i>ы, и, ү, ү</i>

3. Ажык эвес үннерниң 22 үжүү бар: *б, в, г, д, ж, з, й, к, л, м, н, ъ, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ*.

Оларны адаарының аайы-биле мындыг бөлүктерге хуваар:

Дүлей үннер	<i>к, п, т, с, ш, ф, х, ц, ч, ш</i>
Ыткыр үннер	<i>б, в, г, д, ж, з</i>
Аяар үннер	<i>й, л, м, н, ъ, р</i>

4. *э* болгаш *ь* демдектер кандыг-даа үннү илеретпейн турар; оларны кадыг демдек (*э*), чымчак демдек (*ь*) деп адаар.

II. Чамдык үжүктөри янзы-бүрү сөстөргө канчаар адаары

1. *я, е, ё, ю* деп үжүктөр ийи арга-биле адаттынар, чүл дизе:

а) бир эвес ол үжүктөр сөстүн эгезинге азы ажык үжүктүн болгаш сөс чарар *ъ, ь* демдектерниң соонга турар болза, *й* үннүн *а, э, о, у* үннер-биле каттышканын илередир.

Чи жэ э: *янзы, Енисей, ёзу, Юрий, аяк, үе, оюн, съезд, Ньютон;*

б) бир эвес үлегерлеп алган сөстөрниң ажык эвес үжүүнүн соонга турар болза, мурнунда турган ажык эвес үннерни чымчадыр, ынчангаш *й* үн чок, анаа *а, э, о, у* бооп дыңналыр.

Чи жэ э: *Елена, пятница, Пётр, полюс.*

2. Ыткыр болгаш дүлөй үннерниң үжүктөриниң иштинде чамдык үжүктөри канчаар адаарын тодаргайлаарга:

1) *б* деп үжүк:

а) тыва сөстөрниң эгезинге эрин-биле адаттынар тыныштыг эвес, частышкынныг ыткырзымаар кошкак үннү илередир.

Чи жэ э: *бар (бар турар ийикпе бар чор), бызаа, боо, буга, белек, бижик, будук;*

б) *м* деп үннүн сөөлүнге тургаш, частышкынныг ыткыр кошкак үннү илередир.

Чи жэ э: *Комбу, самбын, самбыра;*

в) *г, й, л, р* деп аяр үннерниң сөөлүнге тургаш, частышкынныг эвес, эрин-биле үрдүндүр адаттынар ыткыр кошкак үннү илередир.

Чи жэ э: *угба, албан, арбай, тайбын;*

г) үлегерлеп алган сөстөрниң эгезинге болгаш ортузунга эрин-биле адаар частышкынныг ыткыр үннү илередир.

Чи жэ э: *банк, билет, комбинат, лаборатория, кабинет;*

2) *в* деп үжүк:

а) тыва сөстөргө ийи ажык үннүн аразына тургаш, эриннерниң дүрбүүшкүннүг ыткыр кошкак үннү илередир.

Чи жэ э: *хову, теве, тывар;*

б) үлегерлеп алган сөстөрниц эгезинге болгаш ортузунга эрин-диштиң дүрбүүшкүннүг ыткыр үнүн илередир.

Чи жээ: совет, Москва, Владивосток;

3) *г* деп үжүк:

а) тыва сөстөргө *к* деп дүлөй үннүң ыткыр эжи болур дүрбүүшкүннүг кошкак үннү илередир.

Чи жээ: ак—агар, көк—көгөр, тик—тигер, арга, оргу, дага, делдем, дилги, делегей, үгү, мөгө.

Ынчаарга *н, ң*-ның сөөлүнге тургаш, частышкынның ыткыр кошкак үннү илередир.

Чи жээ: аң—аңга, диинц—диинге, чан—чанган, үн—үнгөн;

б) сөстүн дазылының болгаш кожумааның сөөлүнге дыл дөзүнүн дүрбүүшкүннүг аяр үнүн илередир.

Чи жээ: даг, даглыг; суг, суглуг; хемчек, хемчеклиг; чагыг, чагыглыг;

в) үлегерлеп алган сөстөрниц эгезинге болгаш ортузунга частышкынның ыткыр үннү илередир.

Чи жээ: галстук, гараж, гигант, рентген;

4) *д* деп үжүк:

а) тыва сөстөрниц эгезинге тыныштыг эвес, частышкынның ыткырзымаар кошкак үннү илередир.

Чи жээ: далган, дыл, доруг, дилги;

б) тыва сөстөргө *ийи* ажык үннүн аразынга болгаш аяр үннерниц сөөлүнге частышкынның ыткыр кошкак үннү илередир.

Чи жээ: ада, балды, байдал, таңды, тогдук;

в) үлегерлеп алган сөстөрниц эгезинге болгаш ортузунга ыткыр үннү илередир.

Чи жээ: декабрь, директор, кандидат;

5) *ф* деп үжүк:

эрин-диштиң киржилгези-биле адаар дүлөй үннү илередир; ону чүгле үлегерлеп алган сөстөргө хереглээр.

Чи жээ: фабрика, фонарь, шкаф, телефон;

6) *ц* деп үжүк:

т биле *с* деп үннерниц каттышканы (*тс*) кылдыр адаар; чүгле үлегерлеп алган сөстөргө хереглээр.

Чи жээ: цех, центнер, революция, социализм;

7) *щ* деп үжүктү *шьчь* ийикпе, азы *шьшь* кылдыр узадыр адаар; ону чүгле орус дылдан үлегерлеп алган сөстөргө хереглээр.

Ч и ж э э: *щётка, щи, борщ, плащ*;

8) ыткыр үннерниң үжүктери орус дылдан үлегерлеп алган сөстөрниң сөөлүнгө тургаш, дүлөй үннү илередир.

Ч и ж э э: клуб (клуб кылдыр номчуур), завод (завот кылдыр номчуур), гараж (гараж кылдыр номчуур), арбуз (арбус кылдыр номчуур).

3. Кадыг болгаш чымчак демдектерни (џ, њ) хереглээрин тодаргайлаарга:

1) џ (кадыг демдекти) орус дылдан үлегерлеп алган сөстөрниң ортузунга хереглээр. Ынчан *я, е, ё, ю* деп үннерниң *й* үннүг кылдыр адаттынарын илередир.

Ч и ж э э: *съезд, объект, субъект*;

2) њ (чимчак демдекти) ийи янзы хереглээр:

а) орус дылдан үлегерлеп алган сөстөрниң сөөлүнгө азы ортузунга хереглээр. Ынчан мурнунда турган ажык эвес үннү чымчадыр.

Ч и ж э э: *июнь, июль, культура, Ольга*.

б) *я, е, ё, ю* деп үннерниң мурнунга тургаш, ол үннерни *й* үннүг кылдыр адаарын айтыр.

Ч и ж э э: *Татьяна, Поволжье*.

Т а й ы л б ы р. Тыва сөстөргө џ, њ демдектерни өк-биле адаар тускай ажык үннүг чамдык сөстөргө хереглээрин IV бөлүктүн 5 чүүлүндө көөр.

III. Ажык эвес үннерниң үжүктөрүн шын бижиири

1. Тыва сөстөрниң эгезинге *з, ж, г* деп ыткыр үжүктөрни биживейн, *с, ш, к* деп дүлөй үжүктөрни бижиир.

Ч и ж э э: *суур, шанак, кажаа*.

Ынчаарга үлегерлеп алган сөстөрниң эгезинге орус дылда хереглеп турарын барымдаалап бижиир.

Ч и ж э э: *самолёт, завод; школа, журнал; колхоз, гараж*.

2. Тыва сөстөрниң эгезинге тыныштыг дүлөй *н, т* деп үннер дынналыр болза, оларны *н, т* деп үжүктөр-биле бижиир; ынчаарга тыныш чок, шала ыткырзымаар кошкак үннер дынналыр болза, оларны *б, д* деп үжүктөр-биле бижиир.

Чи жээ: нар (араатан аң)—бар (бар турар, бар чор); паш (шой паш)—баш (мал бажы); тараа (чем)—дараа (удаа-дараа); тал (ыяш)—дал (дал ортузу).

3. Кылыг сөзүнүң *тып, теп, тут, төк* дээн чергелиг эге хевири тыныштыг адаттынар ужурунда, оларның бүгү хевирлерин шуптузун *т*-биле эгелеп бижиир.

Чи жээ: *тып*—*тывар, тыпсыр, тывыш, тывызык*; *тут*—*тудар, тудуг, тудуушкун*; *теп*—*тевер, тепсир, тепкиш, тепке, тепсе, тевишкин*; *тот*—*тодар, тодуг*; *төк*—*төгөр, төктүр, төгүүшкун*.

4. Чамдык сөстөрнүң эге үнү тыныштыг эвес, ыт-кырзымаар адаттынар болза-даа, оларны чаңчыкканын барымдаалааш, *т*-биле эгелеп бижиир.

Чи жээ: *Тыва, Туран, Тес, тайга, туман, турар*.

5. Тыва сөстөрнүң сөөлүңгө *б, в, д, ж, з* деп үжүктөрни биживейн, *п, т, ш, с* деп үжүктөрни бижиир.

Чи жээ: *ат, хеп, чес, беш*.

6. Тыва дылга *к, х* деп дүлөй үннернүң үжүктөрнүң шын бижиири:

сөстүң эгезинге дыл дөзү-биле адаттынар частышкынның үннү *к* деп үжүк-биле, а дүрбүүшкүннү үннү—*х* деп үжүк-биле бижиир.

Чи жээ: *кат (кат-чимис) — хат (хат-шуурган)*;

кол (чугула)—хол (оң хол);

кир (кирер)—хир (хир-чам);

кем (кем-буруу)—хем (хем-суг).

Тайылыбыр 1. *х* деп үжүктү тыва сөстөрнүң эгезинге бижииринден ангыда, чамдык аян сөстөрнүнүң ортузунга, сөөлүңгө база бижиир.

Чи жээ: *ах, ох, охалай*.

2. *Хып, хак* деп кылыг сөстөрнүнүң өске бүгү хевирлерин оларның адаарын ёзуугаар *к*-биле эгелеп бижиир.

Чи жээ: *кывар, кыпсыр, кывышкын; кагар, кактырар, кагышкын*.

7. *б, в, г, д, ж, з* деп үжүктөрни чингине тыва сөстөрнүң ортузунга шын бижиири:

а) *б* деп үжүктү аяар үн биле ажык үннүң аразынга бижиир.

Чи жээ: *богба, тайбың, дээрбе, элбек*;

б) *в* деп үжүктү чүгле ийи ажык үжүктүн аразынга бижиир.

Чи жээ: *авай, ховаган, чабыс;*

в) *г, д, ж, з* деп үжүктөрни аяар үжүк биле ажык үжүктүн аразынга ийикпе азы ийи ажык үжүктүн аразынга бижиир.

Чи жээ: *алгы, алдан, ааржы, чемзек, андазын, дензи, дагаа, ада, ажыл, бызаа.*

8. Тыва сөстөрнүн ортузунга дүлөй үннернүн үжүктөрүн шын бижиири:

а) дүлөй үннүн үжүүн сөс дазылынга дакпырлавайн, чаңгысты бижиир.

Чи жээ: *хамааты, ашак, ачам, эки, эртем, хуусаа, демисел, өлей, болук;*

б) бир эвес сөстүн дазылы азы дөзү *т, с, к, л* деп дүлөй үн-биле төнөр болгаш аңаа ол-ла дүлөй үн-биле эгелээн кожумак кирер болза, ук дүлөй үннернүн үжүктөрүн дакпырлап бижиир.

Чи жээ: *чурт—чуртта, чурттар, чурттуг, чурттакчы, чуртталга;*

тут—туттунар, туттурар;

адат—адаттырар, адаттынар;

бижит—бижиттирер, бижиттинер;

өс—өссе, өссүн;

кес—кессе, кессин;

тып—тыппас, тыппышаан;

быжык—быжыккан;

ырак—ыраккы.

Ынчаарга *ортаакы, кудуку, мурнуку, үстүкү, даштыкы, иштики* чергелиг сөстөрнүн дөзү *к*-биле төнмөс (ортаа, куду оон-даа ыңай) болганда, оларны чаңгыс *к*-биле бижиир.

9. Тыва сөстүн ортузунга дүлөй үжүктүн чанынга чүгле дүлөй үжүктү бижиир.

Чи жээ: *дептер, өкпе, өске, өшкү, белеткел.*

10. Чамдык сөстөрнүн дазылының иштинде солчуп чоруур кожа турар үннернүн дүлөй үжүктөрүн шын бижиирде, колдуунда ол сөстөрнүн үнгөн дөзүн барымдаалаар.

Чи жээ: *тепке, какпа, аксы, акша, укталыр.*

Ынчаарга укталган дөзү тодаргай эвес болза, чо-

гаал дылында хереглеп турарын барымдаалап, *ск, шк, сп, шп, кп* кылдыр бижиир.

Ч и ж э э: өске, өшкү, дески, башкы, деспи, чашпан, докпак.

11. Чамдык сөстөрнүң эгезинге *б* биле *м* солчуп чоруур. Ындыг сөстөрнү *м*-биле эгелеп бижиир.

Ч и ж э э: малгаш, маска, морзук, молдурга.

12. Эгезинге *п* биле *б* база *т* биле *д* солчуп турар сөстөрнү шын бижиири:

1. а) *пор, пөс, пөш* дээн чергелиг сөстөрнү *п* деп үжүк-биле эгелеп бижиир;

б) *баалың, бок* деп сөстөрнү *б*-биле бижиир.

2. а) *тынар, тыныш* деп сөстөрнү *т*-биле эгелеп бижиир;

б) *даңгырак, демисел, дой* (довурак), *дүргөн* деп сөстөрнү *д*-биле эгелеп бижиир.

IV. Ажык үннернүң үжүктөрүн шын бижиири.

1. Тыва сөстөргө ажык үннер колдуунда кадыг болгаш чымчааның аайы-биле аяннажып чоруур.

Ч и ж э э: *ажыл, чада, ыры, орук, хураган; кижж, эжжк, хүлээлге, хеме, хөмүр.*

Т а й ы л ь ы р. Чамдык кижж аттарынга, кожумактарга болгаш нарын сөстөргө ажык үннер кадыг болгаш чымчааның аайы-биле аяннашпайн баар. Оларны адаар аайы-биле бижиир.

Ч и ж э э: *Серенмаа, Өлаай; хоорайже, биживишаан; эмгежок, көлчөк, эргежок.*

2. Кыска адаттынар ажык үннерни чаңгыс ажык үжүк-биле, а узадыр адаттынар ажык үннерни сөстүн дөзүңгө-даа, кожумаанга-даа ийи ажык үжүк-биле бижиир.

Ч и ж э э: *ал—аал, ол—оол, чыл—чыыл, дун—дуун, кир—киир, көр—көөр, төле—төлээн, херек—херээ, санал—санаал.*

3. *я, е, ё, ю* узадыр адаттынганда, *яа, еэ, ёо, юу* кылдыр бижиир.

Ч и ж э э: *каая, аяар, аяк — аая, өек — өеэ, дуюг — дуюу, биеэде.*

4. Чингине тыва сөстөрнүң эгезинге *е*-ни биживес, *э*-ни бижиир.

Ч и ж э э: *эрик, элик, эрес.*

5. Өк-биле адаар ажык үннүг сөстөрни шын бижири:
а) өк-биле адаар ажык үннүг чамдык сөстөрни оларга дөмейлежир өске сөстөрдөн ылгаар төлээде, кадык сөстөргө *э* демдекти, а чымчак сөстөргө *ь* демдекти немеп бижиир.

Ук демдектерниң дузазы-биле бижиир сөстөр болза: *аэт, оэт, эът, каэт* (база олардан укталган *аэттаныр, оэткарар, эъткир, каэттаар* чергелиг сөстөр); *чаэс, чүьк, чөьп, дүьш, аьш-чем* (а олардан чогаадылга кожумактарының дузазы-биле укталган бүгү сөстөрни *э, ь* демдек чокка бижиир);

б) өк-биле адаар өске бүгү сөстөрни *э, ь* демдек чокка бижиир.

Чи жээ: кадар (кадар сан), ожук (ыяшта хар), киж (улус) оон-даа өске.

Ынчаарга бир эвес ол ышкаш сөстөр домакка ийн уткалыг апаар болза, ооң чогуур утказын илередип ылгаары-биле ук сөстөргө *э, ь* демдектерни ам хереглек болур.

Чи жээ: кадык (кадык чоруур), каэдык (чиир чем), арга (арга-сүме), аэрга (эзим).

6. Дөзүнге *ы, и, у, ү* деп кызаа ажык үннер кирген чамдык сөстөргө демги кызаа ажык үннерниң кайы-бирээзи-биле эгелээр кожумак каттыжарга, сөс дөзүнүң кызаа ажык үнү чиде бээр ужурунда, ону биживес.

Чи жээ: арын—арны, эрин—эрни, орун—орну; көрүн—көрнүр, айыт—айтыр.

7. Чүгүрүк *ы, и* деп кызаа ажык үннер чамдык сөстөрниң эгезинге тода дыңналбас болза-даа, оларны хереглек бижиир.

Чи жээ: ыяш, ыят, ыяавыла, ылап, ынак, ырак, инек, ине, ие.

V. Сөс кожумактары шын бижири

1. Бир эвес сөс дөзүнүң сөөлгү ажык үнү *о, у, ө, ү* деп үннерниң кайы-бирээзи болур болза, кожумаанга *ы, и* деп үжүктөрни биживейн, *у, ү* деп үжүктөрни бижиир.

Чи жээ: хол — холдун, холу; хөл — хөлдүн, хөлу; хүн — хүннүн, хүнү; номчу — номчуду, номчузун; көр — көрдү, көрзүн.

2. Бир эвес сөс дөзүнүң сөөлүңгө *л* деп аяар үн турар болза, ол сөстүң кожумааның эгезинге *л, н* деп аяар үннерниң үжүктерин биживейн, *д* деп ыткыр үннүң үжүүн бижиир.

Чи жэ э: мал—малдың, малды, малдар, малдыг; хөл—хөлдүн, хөлдү, хөлдер, хөлдүг.

3. *с, т, к, ш, п* деп дүлей үннер-биле төнгөн сөстөргө ажык үн-биле эгелээн кожумак кирерге, ол дүлей үннер ыткыр адаттынар ужурунда, оларны ыткыр үжүк-биле бижиир.

Чи жэ э: ат — ады, эш — эжи, шап — шавар, кес — кезер, хак—кагар.

4. *-чы, -жы..., -чык, -жык..., -чыгаш, -жыгаш...* деп кожумактарны шын бижиири:

а) дүлей болгаш *л, м, н, ң* деп аяар үжүктөр-биле төнгөн сөстөрниң сөөлүңгө ол кожумактарны *ч*-биле этелеп бижиир; ынчаарга үлегерлээн сөстөргө ыткыр үжүктөрниң сөөлүңгө ол кожумактарны база-ла *ч*-биле этелеп бижиир.

Чи жэ э: балык—балыкчы, ус—усчу, даш—дашчы, шалып—шалыпчы, аң—аңчы, тоол—тоолчу, кулун—кулунчак, хем—хемчигеш, он—ончук, сад—садчы, колхоз—колхозчу;

б) ажык болгаш *р, й, г* деп үжүктөрниң сөөлүңгө ол кожумактарны дыңналырының аайы-биле *ж* деп ыткыр үжүк-биле бижиир.

Чи жэ э: даг—дагжы, үлегер—үлегержи, суг—сугжу, хой—хойжу, буга—бугажык, хову—ховужук;

в) бир эвес ол кожумак ажык үннерниң азы *р* деп аяар үннүң сөөлүңгө тургаш, дүлей дыңналыр болза, ону *ч*-биле бижиир.

Чи жэ э: үлетпүрчин, тараачын, кадарчы.

5. Кылыг сөзүнүң *-ыш, -иш, -уш, -үш* деп кожумаанга база бир кожумак немежирге, ооң мурнунга турган кызаа ажык үн чиде бээр болгаш демги *ш* дыңналырының аайы-биле *ч* азы *ж*-же шилчири.

Чи жэ э: болуш—болчур, боданыш — боданчыр, бериш — бержир, оюш — ойжур.

6. Сөстүң дазылы (дөзү) *г* деп үжүк-биле төнгөндө, аңаа ол-ла үжүк-биле эгелээн кожумак немежирге, ук *г*-ни дакпырлап бижиир.

Чи жээ: даг — дагга, арыг — арыгга, шүг — шүгген, чыг — чыгган.

7. *Қайызындан? чүзүнден?* деп айтырыгларны харыылаан сөстөрннн кожумаан *-ыннан, -иннен* деп биживейн, *-ындан, -инден* деп бижиир.

Чи жээ: колхозтуң малындан, колхозтуң черинден.

8. Чүве адының сөөлү кыска ажык үннүг болза, *кымга? чүге?* деп айтырыгны харыылаан хевирин *-га, -ге* деп кожумактар-биле, чок болза ийи дакпыр ажык үжүк-биле бижиир.

Чи жээ: хову — ховуга, ховаа; кижн — кижиге, кижээ.

9. Чүве адының сөөлүнге *к, г* деп үннер кирерге, *чүзү?* деп айтырыгны харыылаан хевирге демги *к, г* кирбейн чыдып каар болза, ол сөстүң сөөлүнге ийи дакпыр ажык үжүктү бижиир.

Чи жээ: херек — херээ, шериг — шерии, аяк — аяа.

10. Чүве адының *чүңер?* деп айтырыгга харыылаттынар хевиринннн кожумаан *-гар, -гер* деп биживейн, *-ңар, -ңер* деп бижиир.

Чи жээ: сууруңар, өрээлиңер.

11. Чүве адының сөөлүнге *н* деп үжүк турда, аңаа база *н*-биле эгелээн кожумак кирер болза, ол сөске *н*-ни дакпырлап бижиир.

Чи жээ: сан — санның, саннар, санныг; туман — туманның, туманныг, туманнар.

12. Кылыг сөзүнден ат сөзүн чогаадыр *-ыышкын, -ишишкин...* база *-ыычал, -иичел...* деп кожумактарның эгезинге ийи дакпыр ажык үжүктү бижиир.

Чи жээ: билдир — билдиришишкин, тургус — тургузуушкун, ойна — ойнаашкын, өөрөн — өөренишичел, кел — келишичел, сонуурга — сонуургаачал.

13. Кылыг сөзүңүң *канчаайн? канчанмайн?* деп айтырыгларын харыылаан хевирлерниң сөөлүн *-йн* кылдыр бижиир.

Чи жээ: бар — барайн, барбайн, көр — көрейн, көрбейн, номчу — номчууйн, номчувайн, ажылда — ажылдаайн, ажылдавайн.

14. Бир эвес кылыг сөзүңүң дужаал хевиринннн сөөлүнге *н* деп үн турар болгаш ол сөске *м* деп үжүк-биле эгелээн кожумак кирер болза, ол сөстүң дөзүндө *н*-ни *м*-

биле, а кожумактын эгезинде *м-ни б-биле* солувайн, ол-ла хевээр бижиир.

Ч и ж э э: чан — чанмас, үн — үнмес.

Ынчаарга *г-биле* эгелээн кожумак кирер болза, *н-ни н-биле* солувайн, ол-ла хевээр бижиир.

Ч и ж э э: сан — санга, хүн — хүнге, чан — чанган, үн — үнген.

15. *м-биле* төнгөн сөске база *м-биле* эгелээн кожумак немсжирге, ук үжүктү дакпырлап бижиир.

Ч и ж э э: эм — эммес, хөм — хөммес.

VI. Үлегерлеп алган сөстөрнү шын бижири

1. Тыва бижик тыптыр мурнунда орус дылдан үлегерлеп алган сөстөрнү тыва дылда амгы үеде канчаар адаар болдур, ол-ла хевээр бижиир.

Ч и ж э э: сапык, сараат, хөпээн, шылыяа, кочал, көпеек.

2. Тыва бижик тывылган соонда орус дылдан үлегерлеп алган чаа сөстөрнүң дөзүн орус дылда канчаар бижээн болдур, ол-ла хевээр бижиир.

Ч и ж э э: школа, машина, трактор, қолхоз, кооператив.

3. Үлегерлеп алган сөстүн кожумааның ажык үжүүн шын бижиирде, дөзүнүн сөөлгү ажык үнүнүн кадыг, чымчаан болгаш эрин-биле адаар, адавазын барымдаалаар.

Ч и ж э э: Ленинград — Ленинградта, Ленинградтын; комитет — комитетке, комитеттин; кооператив — кооперативтин, кооперативте; командир — командирнин, командирде; Дарвин — Дарвиннин, Дарвинде; Пушкин — Пушкиннин, Пушкинде; Горький — Горькийнин, Горькийде.

4. *б-биле* төнөр сөстүн кожумаан база-ла үстүндө айыткан дүрүмнү барымдаалап бижиир. Ынчаарга ажык эвес *үн-биле* эгелээн кожумактарның мурнунга *б* арттырар.

Ч и ж э э: секретарь — секретарьның, секретарьлар; гавань—гаваньның, гаваньнар; лагерь—лагерьде, лагерьлер; автомобиль—автомобильден, автомобильде; роль — рольдун, рольдар; контроль — контрольдун, контрольга.

Ынчаарга *корабль, дирижабль, рубль* дээн чергелиг сөстөрнүң кожумактарыңа чымчак ажык үжүктөрнү бижиир.

Ч и ж э э: рубльдин, рубльдер; корабльдин, корабльге.

5. Үлегерлеп алган сөстөрнүң сөөлүңгө бижип турар ыткыр үжүктөр дүлөй бооп дыңналыр ужурунда, ындыг сөстөргө немежир кожумактарның эге үжүүн дүлөй үжүк-биле бижиир.

Ч и ж э э: клуб—клубка, клубтар; кооператив—кооперативке, кооперативтен; завод—заводка, заводтар; гараж—гаражка, гаражта; колхоз—колхозта, колхозка.

6. Үлегерлеп алган сөстөрнүң сөөлүңдө *н, м* деп аяар үннөрнүң үжүктөриниң бирээзи-биле кады дүлөй үжүктөр (*нт, нс, нк, нкс, оон-даа өске*) ийикпе азы *кс, ч* деп дүлөй үжүктөр турар болза, ол сөстөрнү кол хевиринге хевээр бижээш, кожумааның мурнунга дыңналган ажык үннү немеп бижиир.

Ч и ж э э: документ — документиниң, документилер;

банк — банкыдан, банкылар;

аванс — авансыга, авансылар;

Минусинск — Минусинскиниң, Минусинскиде;

Петрович — Петровичиниң, Петровичиде;

кодекс — кодексиге — кодексилер;

акт—актының актылар.

7. Үлегерлеп алган сөстөрнүң сөөлүңдө *р, л, й* деп аяар үннөрнүң үжүктөриниң бирээзи-биле кады дүлөй үжүктөр турар болза, ол сөстөрнүң падеж болгаш сан кожумаан дүлөй үжүк-биле эгелеп бижиир.

Ч и ж э э: парк—парктың, парктар; курс—курстуң, курстар; очерк—очерктин, очерктер; полк—полктуң, полктар; рельс—рельстен, рельстер; рейс—рейстин, рейстер.

8. Дөзү *ст, тт, дт* чергелиг ажык эвес үжүктөр-биле төнгөн сөске ажык эвес үн-биле эгелээн кожумактар кирерге, ук сөстүң сөөлгү ажык эвес үнү чиде бээр болгаш кожумактың мурнунга немелде ажык үн дыңналбайн баар ужурунда, аңаа ажык үжүк немеп биживес. Ынчаарга демги чиде берген сөөлгү үннүң үжүүн база биживес.

Ч и ж э э: тракторист—трактористин, трактористер,

тракториске; киловатт—киловаттың, киловатка; Кронштадт—Кронштадтын, Кронштадта, Кронштадче.

9. Дөзү *сс, мм, лл, рт* чергелиг ийи ажык эвес үжүктөр-биле төнгөн сөстөргө ажык эвес үн-биле эгелээн кожумактар кирзе-даа, ук сөстүң сөөлгү ажык эвес үжүктөрүн хевээр арттырар.

Чи ж э э: класс—класстар, класска; килограмм—килограммның, килограммнар; металл—металлдың, металлдар; спорт—спорттуң, спортка.

10. Бир эвес үлегерлеп алган сөстөр дүлөй үжүк-биле төнгөн турар болза, ол сөске ажык үн-биле эгелээн кожумак кирерге, сөс дөзүңгө турган демги дүлөй үн ыткыр үнче шилчий бээр ужурунда, ону ыткыр үжүк-биле бижиир.

Чи ж э э: адрес—адреси, комитет—комитеди, механик—механиги.

11. *ф, ц, х, щ, б* деп үжүктөр-биле төнгөн сөстөргө хамаарылга кожумаа немежирге, дыңналырын барымдаалааш, оларны *в, з, г, ж* деп үжүктөр-биле солуп бижиир.

Чи ж э э: огурец—огурези, цех—цеги, плащ—плажы, шкаф—шкавы, клуб—клубу.

12. Дөзүнүң сөөлүңгө *р, л, й* деп аяр үжүктөрнүн бирээзи-биле кады дүлөй үжүктөр турар болза, хамаарылга кожумаа немешкенде, сөөлгү дүлөй үжүктүң мурнунга дыңналган ажык үжүктү немевишаан, ук дүлөй үжүктү ыткыр үжүк-биле солуп бижиир.

Чи ж э э: курс—курузу, парк—парыгы; полк—полугу, рельс—релизи; рейс—рейизи.

13. Дөзүнүң сөөлүңгө *ст, сть, тт, сс* деп дүлөй үжүктөрлиг сөстөргө эгезинде ажык үннүг кожумактар немежирге, ук сөстөрнүн сөөлгү үжүүн ап каггаш, баштайгызын ыткыр кылдыр бижиир.

Чи ж э э: тракторист—тракторизи, класс—клазы, область—облазы, киловатт—киловады.

14. Сөстүң сөөлүңгө *ь* демдек турда, анаа ажык үн-биле эгелээн кожумак немежирге, *ь* демдекти биживес.

Чи ж э э: календарь—календары, календарывыс; автомобиль—автомобили, автомобилывис; роль—ролю, ролювус.

VII. Ат орнунуң болгаш сан аттарының кол хевирлерив шын бижири

1. Ат орнун шын бижири:

а) мен, мээң, меңээ (мээ), мени, менде, менден, менче; сен, сээн, сеңээ (сээ), сени, сенде, сенден, сенче; бис, бистиң, биске, бисти, бисте, бистен, бисче; силер, силерниң, силерге, силерни, силерде, силерден, силерже;

б) ол, ооң, аңаа (аа), ону, ында, оон, олче; бо, мооң, маңаа (маа), мону, мында, моон, боже;

в) мээңии, сээңии, ооңуу, мооңуу, бистиңи, силерниңи, оларныы, боларныы;

г) доо, дөө, дуу, дүү;

д) ыңдыг, мыңдыг;

е) чү (чүү), чүнүң, чүге, чүнү, чүде, чүден, чүже (чүүже), чүлер, чүл.

2. Сан аттарын шын бижири:

а) бир, ийи, үш;

б) он бир, он үш; чээрби, үжен, дөртөн, тозан; чүс, ийи чүс, бир муң тос чүс бежен чеди;

в) иелээ, иелээн, иелдирзи, үжелээ, үжелээн, үжелдирзи, дөртелээн, дөртелдирзи, оон-даа өске.

VIII. Нарын сөстөрни шын бижири

1. Тыва дылда үннери кызырылган ийикпе азы өскерилген нарын сөстөрни шуут тудуштуруп бижиир.

Чи ж э э: саржаг (сарыг+чаг—баштайгы дөс кызырылган), дорала (доруг+ала—баштайгы дөс кызырылган), бертен (бо+эртен—баштайгы дазыл кызырылган), эмгежок (эмге+чок—сөөлгү дазылдың эге үнү өскерилген), тозан (тос+он—үннери өскерилген), бөгүн (бо+хүн—үннери өскерилген).

2. Ийи дөстөн тургустунгаш, чангыс утканы илередиң чоруур нарын сөстөрни дефистеп бижиир. Ындыг сөстөрниң бөлүктери:

1) киш-кулаа, инек-караа, көге-буга, ак-балык, көктараа, кызыл-кат;

2) ак-көк, хүрен-кызыл, куу-сарыг, ала-шокар;

3) ая-дузак, аяк-сава, ок-чемзек, ыяш-даш, тараа-быдаа, оът-сиген;

4) ажык-дуза, ужур-утка, сагыш-сеткил, албан-херек, оран-суур;

5) ижер-чиир, үнер-кирер, ажар-дүжер;

6) андара-дүндере, олуй-солуй;

7) аяк-шынак, мал-маган, хеп-сын;

8) инек-анак, бижек-бажак, кат-кут, көк-как;

9) кап-кара, сап-сарыг, кып-кызыл, чап-чаа;

10) кезек-кезек, улуг-улуг, чүс-чүс, аңгы-аңгы;

11) дүн-хүн, улуг-биче, ырак-чоок, изиг-соок;

12) ол-бо, ындыг-мындыг, ында-мында, ийи-чаңгыс, ында-хаая, оон-даа өске.

Ынчаарга чунар бажың, демир үжүк, демир орук, хөмүр даш чергелиг сөстөр чаңгыс утканы илередиң чоруур болза-даа, чаңчыкканын барымдаалааш, оларны аңгылап бижиир.

3. Делегей чуруунуң каттышкан аттарының ийи дугаар сөзү хуу-даа, ниити-даа уткалыг болза, ону дефис-биле тудуштурбушаан, улуг үжүктер-биле эгелеп бижиир.

Чи ж э э: Улуг-Хем, Чаа-Хөл, Кызыл-Мажалык, Орехово-Зуево, Аму-Дарья, Алма-Ата.

4. Кижиниң каттышкан адын болгаш каттышкан фамилиязын дефис-биле бижиир. Бир эвес ийги сөзү ниити уткалыг болза, ону бичии үжүк-биле, а хуу ат болза, улуг үжүк-биле эгелеп бижиир.

Чи ж э э: Каң-оол, Кара-кыс, Самба-Сүрүң, Күр-Седи, Салтыков-Щедрин, Лебедев-Кумач.

5. Хемчегниң каттышкан аттарын дефистеп бижиир.

Чи ж э э: килограмм-метр, тонна-километр, кило-ватт-шак.

6. Делегей чүктериниң каттышкан аттарын дефис-биле бижиир.

Чи ж э э: соңгу-чөөн чүк, мурнуу-чөөн чүк, соңгу-барыын чүк, мурнуу-барыын чүк.

7. Чок деп сөстү шын бижири:

а) чок деп сөс кандыг-бир чүвениң бар эвезин илереткенде, ону мурнунда сөстен аңгылап бижиир.

Чи ж э э: Бистиң черде хөл чок. Ыяш чок чер. Шагда магат чок;

б) чок деп сөс мурнунда сөс-биле каттышкаш, чаа уткалыг сөс тургузар болза, ону тудуштуруп бижиир.

(аажок, хөлчок, эмгежок, хоржок, болзажок, келзежок, оон-даа өске).

Чи жээ: Бистиң черде хөлчок (аажок) чараш хөл бар. Акым келири магатчок.

Ынчаарга эмге-тикчок, эмге-хаяжок, эмге-санчок чергелиг сөстөрни дефис демдек-биле бижиир.

8. Каттышкан нарын ат оруннарын дефис-биле ту-душтуруп бижиир.

Чи жээ: ол-бир, дөө-бир, кым-бир, чамдык-бир, кандыг-бир, кайы-бир.

IX. Дузалал сөстөрни шын бижири

1. Артынчы сөстөрни шын бижиириниң чуруму:

а) *бе, дег, оң, моң, ийин, ийик, иргин, аан (ан), дээ, (де)* дээн чергелиг артынчы сөстөрни дефис чокка аңгы-лап бижиир.

Чи жээ: бар бе, бар иргин, болур ийик, көр моң.

б) *кажан ам, кайың ам, харын ам, харын де, ирги чар* дээн чергелиг нарын артынчы сөстөрни аңгылап бижиир;

в) сөстүң сөөлүнге кирер *-даа, -ла, -ле, -на, -не* деп артынчы сөстөрни дефистеп бижиир.

Чи жээ: даш-даа, ыяш-даа, болза-даа, келзе-даа; бар-ла, бир-ле; он-на, мен-не.

Тайылбыр. *Черле, чүгле* деп сөстөрни *-ле* артынчылык чер (чер-ле), *чүг* (чүг-ле) деп сөстөрдөн ылгаар төлээде, оларның сөөлүндө *-ле* деп артынчы кезээн тудуштуруп бижиир: акымдан черле чагаа албадым; машина чүгле чаа келди.

2. *Биле* деп дузалал сөстү ийи янзы бижиир:

а) *болгаш* деп уткалыг *биле* деп эвилел сөзүң дефис чокка бижиир.

Чи жээ: Ачам *биле* акым аңнай бергеннер;

б) *чүнүң-биле?* деп айтырыгга харыылаттынар *биле* деп эдеринчи сөстү дефистеп бижиир.

Чи жээ: хирээ-биле ыяш кезер; силер-биле кады чоруур бис; планны ажыр күүседир сорулга-биле хүлээлге алган бис.

3. *Мен, сен, бис, силер* деп сөстөр чүве адынга ийик-ле, азы кылыг сөзүң соонга киргеш, мурнунда сөс-

биле каттыжар болза-даа, оларны аңгылап бижиир.

Чи жээ: ажылдап тур бис, бижиир сен, келген силер, колхозчу мен.

4. *Тур, чор, олур, ал, бер, көр, кир, кел* дээн чергелиг дузалал кылыг сөстөрүн дефистевейн, ийи аңгы сөс кылдыр үзүктөп бижиир.

Чи жээ: чоруп тур, бижип ал, бижип бер, ажылдай бер.

5. *-тыр, -тир, -тур, -түр; -дыр, -дир, -дур, -дүр* деп артынчы сөстөр мурнунда турган сөстүң аайынга тааржып өскерлир ужурунда, оларны ук сөске улаштыр дефистеп бижиир.

Чи жээ: мал-дыр, инек-тир, хой-дур, сүт-түр.

Тайылбыр 1. Дефистеп бижиир ол артынчы сөстөрдөн *тур* деп кылыг сөзүн ылгаары чугула. Чи жээлээрге: *Бо ыяш тур, а ол ыяш чыдыр. Бо чүве ыяш-тыр. Доо машина чоруп тур. Дүүкмаа машина чоруп-тур.*

2. *-дыр, -дир, -дур, -дүр* деп холбакчы сөстөр кылыг сөзүнүң дөзү-биле каттышканда, оларны тудуш бижиир: *кым ажылдагач болдур, ол чем чивес. Хат кайын келдир, чашкын оон келир.*

Х. Хурааңгай сөстөрни шын номчууру болгаш бижири

1. Бир эвес сөстөрниң эге үжүктери-биле хурааңгайлаан нарын сөстөрниң иштинде ажык үжүк бар болгаш: кожа турар ажык эвес үжүктөрниң саны ийиден хөй эвес болза, ук хурааңгай нарын сөстү анаа бүдүн сөс ышкаш кылдыр шуут номчуур: ТАО (Тыва автономнуг область), КУР (Кыдат Улус Республика), МАР (Моол Арат Республика), КНО (Каттышкан Нацияларның Организациязы).

2. Бир эвес бо чергелиг сөстөрдө ажык үжүк чок боор ийикпе азы ажык эвес үжүктүң саны ийиден хөй болур болза, шак ындыг сөстөрни шуут номчувайн, түстүс үжүктөрниң аттары-биле номчуур: ССРЭ — эсэсэрэ, РСФСР — эрэсэфэсэр, ВЛКСМ — вээлкаэсэм, МТС — эмтээс.

3. Сөстөрниң эге үжүктеринден тургустунган хурааңгай нарын сөстөрни оларның аразынга точкалар салбайн, чаңгыс сөс кылдыр улуг үжүктөр-биле тудуштуруп бижиир: ССРЭ, СЭКП, РСФСР, ВЛКСМ, МТС, ТАО.

4. а) сөстөрнiң эге кезектеринден,
б) сөстөрнiң эге кезектеринден болгаш бүдүн сөстөрдөн,
в) сөстөрнiң эге кезектеринден болгаш эге үжүктөринден тургустунган хураангай нарын сөстөрнi чангыс сөс кылдыр бичии үжүктөр-биле тудуштуруп бижиир: райком, колхоз, совхоз, политшкола, партбилет, партшкола, облоно.

Т а й ы л б ы р. Чуртувустун дээди албан, организация черлеринин хураангай адын улуг үжүк-биле эгелеп бижиир.

Ч и ж э э: *Курлан.*

5. Сөстөрнiң эге үжүктөринден тургустунган хураангай нарын сөстөрнiң кожумактарын бичии үжүктөр-биле дефистеп бижиир. Ынчаарга кожумактарның ажык болгаш ажык эвес үжүктөрүн бижиирде, ол сөстү номчуп адаарының аайы-биле бижиир: СЭКП-нин, ССРЭ-де, ВЛКСМ-ден, ТК-да, МТС-те.

6. Бир эвес сөстөрнiң эге үжүктөрү-биле хураангайлаан нарын сөстөргө *-чы, -чи, -чу, -чу* чергелиг кожумактар кирер апарза, ол кожумактар-биле кады хураангай сөстөрнi бичии үжүктөр-биле тудуштуруп бижиир. Мында ийи таварылга бар:

1) шуут номчуур хураангай сөстөрнi өскертпейн, оларга демги кожумакты чүгле немээр.

Ч и ж э э: ДОСААФ (армияга, авиацияга болгаш флотка дузалаар эки-турачы ниитилели), досаафчылар (ук эвилелдин кежигүннери);

2) тус-тус үжүктөрнiң ады-биле номчуур хураангай сөстөрнi баштай номчулга аайы-биле өскерти бижээш, чогуур кожумакты немээр.

Ч и ж э э: МТС — эмтээс — эмтээсчи, эмтээсчилер.

XI. Сөстү көжүрериниң чуруму

Сөстү бир одуругдан өске одуругже чарып көжүрерде, моон адаанда дүрүмнерни барымдаалаар:

1. Сөстү бир одуругдан өске одуругже көжүрерде, слог барымдаалаар: ха-на, хе-ме, ча-йын, ка-дар-чы, өө-ре-дил-ге, ли-те-ра-ту-ра, Вла-ди-мир.

2. Кайы-бир одуругга ажык-даа, ажык эвес-даа чаң-

гыс үжүк турар кылдыр арттырып каап азы көжүрүп болбас. Ынчаарга ажык үнү чаңгыс слог болуп чоруур: *ужар, ажыл, агаар, уя, эки* дээн чергелиг сөстөрнү чара көжүрүп болбас.

3. Ажык эвес үжүктүн саны ийиден хөй-даа турза, ажык үжүк чокка ол ажык эвес үжүктөрнү арттырып-даа, көжүрүп-даа болбас.

Ч и ж э э л э э р г е: *Свердловск* деп сөстү *Свердло-вск* деп көжүрбейн, *Сверд-ловск* азы *Свер-дловск* деп көжүрөт.

4. Ажык эвес ийи үжүктү слог аайы-биле чарып көжүрөт: *ар-бай, ал-дар, эр-тем, чай-лаг, лек-ция*.

5. Чаңгыс аай дакпырлаан ийи ажык эвес үжүктү чарып көжүрөт: *ат-тар, ак-кыр, өс-сүн, кас-са, ап-парган, сан-нар, ап-парат, кас-са, мил-лион*.

Т а й ы л б ы р. Орус дылдан үлегерлеп алган сөстөрнүн ийи слогтарының аразында ийиден хөй ажык эвес үжүктөр турар болза, ол ажык эвес үжүктөрнү слогтарның кайзынга-даа көвейлиг, өзөштиг турар кылдыр көжүрүп болур: *се-стра, сест-ра, сес-тра*.

6. Тыва дылга узадыр адаар ажык үннөрнү бижикке ийи ажык үжүк кылдыр дакпырлап бижиир болза-даа, чугаага чаңгыс слог бооп адаттынар ужурунда, оларны чарып көжүрбөс: *шоо-ча, саа-зын, ки-чээл*.

Т а й ы л б ы р. Орус дылдан үлегерлеп алган сөстөргө чаңгыс аай ажык ийи үн ийи ангы тускай слог бооп адаттынар ужурунда, оларны чарып-даа, чарбайн-даа көжүрүп болур: *ко-операция* (азы *коо-перация*), *зо-ология* (азы *зоо-логия*), *зо-отехник* (азы *зоо-техник*).

7. Тыва сөстүн эгезинде узадыр адаар ажык үннүг слогту ийи үжүк-биле бижиир ужурунда, одуругга оларның чүгле иелдирзин арттыргаш, өске слогтарны көжүрүп болур: *аа-даң, аа-жы, ээ-рем, оо-руг*.

8. *э, ь* демдектерни оларның мурнунда үжүүндөн чарып көжүрбөс: *чүь-гү, дүь-жү, Оль-га, подъ-езд*.

9. Бүдүн сөстөрнүң эге үжүктери-биле хураангайлаан нарын хураангай сөстөрнү чарып көжүрбөс база ол ыш-каш кижиниң фамилиязындан ооң инициалдарын (бодунуң адының болгаш адазының адының хураангайлап каан эге үжүктөрүн) чарып болбас: ССРЭ, ВЛКСМ, МТС, А. М. Горький.

ХII. Улуг үжүктү хереглээри

1. Улуг үжүктү домактың эгезинге бижиир.

Чи жэ э: Күс шаг чедип келген. Колхозчулар шагдала тараазын ажаап алган. Колхозувус күрүне-биле үзе санашкан.

2. Кижн аттарын улуг үжүк-биле эгелеп бижиир.

Чи жэ э: Салчак Дамбаевич Седип, Оюн Семеновна Чечекмаа, Василий Иванович Чапаев.

3. Басня хевирлиг чечен чогаалдарга кирген кижиниң эреңгей аттарын болгаш ан, куш, үнүш аймааның эреңгей аттарын улуг үжүк-биле эгелеп бижиир.

Чи жэ э: Аңчы, Кадарчы, Адыг, Дилги, Бөрү, Қас, Қаарган, Шортан, Кулузун.

4. Делегей диптериниң, чурттарның, областарның, районнарның, хоорайларның, суурларның, дагларның, хемнерниң, хөлдериң, далайларның, ортулуктарның болгаш чер-делегейниң өске-даа хуу аттарын улуг үжүк-биле эгелеп бижиир.

Чи жэ э: Азия, Европа, Совет Социалистиг Республикаларының Эвилели, Тыва автономнуг область; Москва, Ленинград, Сталинград, Киев, Красноярск, Кызыл, Чадаана; Қазбек, Памир, Саян, Таңды-Уула; Волга, Днепр, Енисей, Элегес.

5. Чуртувустун үстүкү чагырга черлериниң, төп организацияларының, чепсектиг күштериниң болгаш бүгү делегейниң чамдык кол организацияларының аттарыңа кирер бүгү сөстериңи улуг үжүк-биле эгелеп бижиир.

Чи жэ э: Совет Социалистиг Республикаларының Эвилелиниң Дээди Совети, Дээди Советтиң Президиуму, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели, Совет Армия, Бүгү Делегейниң Тайбың Чөвүлели, Қаттышкан Нацияларының Организациязы.

6. Оон өске албан черлери биле ниити организацияларының аттарын бижиирде, бир дугаар сөзүнүң эгезинге улуг үжүктү, өскелеринге бичии үжүктү бижиир.

Чи жэ э: Кызылдың септелге заводу; Дыл, литература болгаш төөгүнүң тыва эртем-шинчилел институту.

7. Совет Эвилелиниң дээди хавыяалыг дужаал болгаш хүндү аттарын улуг үжүктер-биле эгелеп бижиир.

Ч и ж э э: Совет Эвилелиниң Маадыры, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры.

8. Медаль-хавыяанын, янзы-бүрү чогаалдарның база фабрика, завод, колхоз, совхоз чергелиг ажыл-агый черлериниң тускай аттарын кавычка-биле тускайлаар болгаш баштайгы сөзүн улуг үжүк-биле эгелеп бижиир.

Ч и ж э э: «Күш-ажылчы шылгарал» (медаль), «Шын» (солун), «Капитан уруу» (А. С. Пушкинниң тоожузу), «Тиилелге» (колхоз).

Ынчаарга ындыг аттар ийи азы оон-даа хөй сөстөрдөн тургустунган болза, улуг үжүк-биле чүгле баштайгызын бижиир.

9. Орден-хавыяаның долу (делгеренгей) аттарынга кирген орден, черге деп ийи сөстөн өске бүгү сөстөрүн улуг үжүк-биле эгелеп бижиир.

Ч и ж э э: Ленин ордени, Күш-ажылчы Кызыл Туктун ордени, Кызыл Сылдыс ордени, «Тиилелге» орден, Алдарның 1 черге ордени.

ДОПЧУЗУ

	арын
1. Баштайгы сөс	3—4
2. Словарьның тургузуунун дугайында	5—6
3. Словарь (А-Я)	7—146
4. Тыва орфография	147—167

Орфографический словарь

На тувинском языке

* * *

Сдано в набор 30/VI—1958 г.
Подписано к печати 22/XI—1958 г.
Формат 84×103¹/₃₂. Усл. п. л. 10,5.
Уч.-изд. л. 13. Тираж 6000 экз.
Цена 2 руб. 60 коп. Переплет 1 руб.
ТС—00190. Заказ № 14
Тувинское книжное издательство,
Кызыл, Интернациональная, 7.

Типография Управления культуры,
Кызыл, Щетинкина, 1.

ТИРАЖ КЕЗИНДЕН ТЫВЫЛГАН ЧАСТЫРЫГЛАР

арын	чагы	отуруг	парлатгынганы	номчуза чогууру
30	оң талакы	адаандан өрү 9	вулганизация	вулканизация
31	"	үстүндөн куду 24	гирдостанция	гидростанция
48	солагай талакы	үстүндөн куду 1	индустрализация	индустриализация
77	оң талакы	адаандан өрү 16	орангутан	орангутанг
78	солагай талакы	" " 15	(анаа)	(анаа)
81	"	адаандан өрү 4	палентология	палеонтология
84	"	" " 21	тынънын;	танънын;
94	оң талакы	үстүндөн куду 13	стипендиант	стипендиат
104	солагай талакы	үстүндөн куду 7	тын	тын
113	"	үстүндөн куду 4	хыртыгаштаар	хартыгаштаар